

**Vývoj nákladů práce a jednotkových
nákladů práce v ČR a EU na počátku
hospodářské krize**

Tomáš Kozelský
Jan Vlach

VÚPSV, v.v.i. Praha
2011

Publikace byla schválena ediční vědeckou radou ve složení:

doc. Ing. Ladislav Průša, CSc. (VÚPSV, v.v.i. Praha)
Ing. Martin Holub, Ph.D. (VÚPSV, v.v.i. Praha)
Mgr. Miriam Kotrusová, Ph.D. (FSV UK Praha)
Ing. Robert Jahoda, Ph.D. (MU Brno)
Ing. David Prušvic, Ph.D. (MF ČR)
Ing. Jan Mertl, Ph.D. (VŠFS Praha)
Ing. Jan Molek, CSc. (JU České Budějovice)

Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.
Praha 2, Palackého náměstí 4
jako svou 433. publikaci
Vyšlo v roce 2011, 1. vydání, počet stran 109
Tisk: VÚPSV, v.v.i.

Recenze: JUDr. Stanislav Klimeš (Svaz průmyslu a dopravy)
Mgr. Dalibor Holý (ČSÚ)

ISBN 978-80-7416-091-2

<http://www.vupsv.cz>

Abstrakt

Vývoj nákladů práce a jednotkových nákladů práce v ČR a EU na počátku hospodářské krize se snaží charakterizovat a analyzovat změny v porovnání s předchozí konjunkturou. Studie shrnuje roztržitá data za státy Evropské unie a i data za USA v oblastech nákladů práce, zdanění práce a jednotkových nákladů práce za období let 2004-2009. Zhodnocení základních problémů pohybu nákladů a efektivnosti práce v rámci proporcí změn makroekonomického rámce se opírá o výsledky výzkumu, které formulovaly studie vydané VÚPSV a odborné články z let 2005-2009, a výstupy výzkumu zahraničních institucí. V první části se studie věnuje úplným nákladům práce v ČR a změnám jejich struktury. Na základě údajů Eurostatu a OECD srovnávají autoři náklady práce a jejich změny na počátku krize v ČR a Evropské unii. Druhá část studie se věnuje jednotkovým nákladům práce, tj. efektivnímu vynakládání práce a souvislostem jejich vývoje v hospodářském cyklu.

Klíčová slova: náklady práce, jednotkové náklady práce, zdanění mezd, sociální a zdravotní zabezpečení, konjunktura, krize

Abstract

The development of the labour costs and the unit labour costs in the Czech Republic and the EU at the beginning of the economic crisis tries to describe and to analyze changes in comparison with the previous economic boom. The study summarizes fragmented information from EU countries and the USA on the field of the labour costs, the income taxation and the unit labour costs in the period 2004-2009. The evaluation of the fundamental problems of cost and labour efficiency movements within the proportions of change of the macroeconomic framework is based on research results, which were formulated in the RILSA studies and in the expert articles from the period 2005-2009 as well as in the researches made by foreign institutions. In its first part, the study deals with the full labour costs in the Czech Republic and the changes in their structure. The authors compare labour costs and their changes at the beginning of the crisis in the Czech Republic and in the EU on the basis of information provided by Eurostat and OECD. The second part of the study deals with the unit labour costs, i.e. with the efficient expenditure of labour and the economic contexts of their development cycle.

Key words: labour costs, unit labour costs, income taxation, social and health security, economic boom, crisis

Obsah

Úvod	7
1. Náklady práce	9
1.1 Definice a obsah úplných nákladů práce, zdroje dat	9
1.2 Náklady práce v mezinárodním srovnání, definice a datové zdroje.....	11
1.2.1 Eurostat.....	11
1.2.2 OECD	12
1.2.3 Interpretace výsledků nadnárodních statistických šetření	13
1.3 Pohyb úplných nákladů práce a jejich struktury v ČR v konjunkturu po roce 2004 a na počátku hospodářské krize	15
1.3.1 Náklady práce a solidární fondy sociálního a zdravotního zabezpečení v ČR.....	26
1.4 Vývoj nákladů práce v EU v období konjunktury po roce 2004 a na počátku globální ekonomické krize	27
1.5 Zdanění práce v ČR a v EU	31
2. Jednotkové náklady práce	35
2.1 Definice jednotkových nákladů práce a podklady	35
2.1.1 Úrovňový ukazatel jednotkových nákladů práce	35
2.1.2 Jednotkové náklady práce a cenová hladina	37
2.2 Ekonomický rámec pohybu jednotkových nákladů práce v ČR.....	38
2.3 Jednotkové náklady práce v národní cenové hladině.....	45
2.4 Jednotkové náklady práce v paritě kupní síly.....	47
2.5 Analýza faktorů jednotkových nákladů práce.....	54
2.5.1 Metodika	54
2.5.2 Faktory jednotkových nákladů práce v ČR v konjunkturu po roce 2004 a na počátku globální ekonomické krize	55
2.5.3 Vývoj jednotkových nákladů práce v EU a ČR ve vztahu k USA v období konjunktury a na počátku globální ekonomické krize	58
3. Shrnutí	64
Literatura	67
Tabulková příloha	71

Úvod

Úroveň nákladů práce zásadně ovlivňuje tržní a výnosové postavení podnikatelských subjektů. Radí se k významným faktorům podnikatelského klimatu a aktivit. Náklady na práci jsou v jednotlivých státech základnou národních výrobních a celkových reprodukčních nákladů. Spolu s produktivitou v podstatné míře rozhodují o konkurenční pozici na globálním a evropském integrovaném trhu. V nadnárodním rozměru investoři při svém rozhodování přihlížejí ke komparativní pozici nákladů na práci a jejich proporci k produktivitě práce. Struktura nákladů práce, tj. poměr mezi mzdovou složkou a sociálně personálními nákladovými složkami, odráží základní mechanismy rozdělovacích a přerozdělovacích procesů a ovlivňuje vztahy mezi zaměstnavateli, zaměstnanci, státem a jejich vzájemné aktivity.

Náklady práce obsahují výdaje zaměstnavatelů na zaměstnance. Základní a převažující složkou nákladů práce jsou mzdy a platy zaměstnanců, další složkou jsou nemzdové náklady, zejména sociální náklady, výdaje a požitky a personální náklady, dílčí složkou jsou daně a dotace. Konkrétní náklady práce na osobu jsou v podstatě cenou, za kterou zaměstnavatel nakupuje práci na trhu. Jejich úroveň a vývoj osciluje kolem rovnováhy mezi nabídkovou a poptávkovou stranou trhu práce. Na rozdíl od cen zboží a služeb jejich utváření ovlivňují ekonomické a politické poměry a v jejich rámci síla a pozice sociálních partnerů při vyjednávání mzdových a pracovních podmínek. V důsledku minimálně ročních ujednání (kolektivních smluv) pohyb nákladů práce vykazuje zhruba roční rigiditu za vývojem ekonomického výkonu v makro- a mikroproporcích. Objem finančních plnění za nákup a výkon práce v daném období ovlivňuje rovnováhu v národní ekonomice a společenské klima.

Úroveň a dynamika nákladů práce jsou ve vzájemné interakci s úrovní a dynamikou produktivity práce, relativní hladinou výrobních a spotřebitelských cen. V ekonomických vztazích jsou náklady práce významným faktorem konkurenční pozice:

- v mezinárodním měřítku na makroekonomické úrovni - výše pracovních nákladů v jednotlivých zemích,
- vnitrostátně - výše nákladů práce jednotlivých podnikatelských subjektů uvnitř odvětví i mezi oborovými a odvětvovými souhrny.

Struktura nákladů práce představuje spojnicí mezi ekonomickou a sociální sférou. Náklady práce jsou především zdrojem převažující části příjmů nejpočetnější sociální skupiny - zaměstnanců. Mzdová a platová plnění zaměstnancům se v rozhodující míře podílejí na tvorbě finančních prostředků pro fondy sociální ochrany, z nichž se vyplácejí starobní a invalidní důchody, peněžní a naturální dávky v nemoci a kryjí náklady zdravotní péče, popř. další sociální potřeby obyvatelstva. Náklady práce současně zahrnují personální výdaje na získání a udržení zaměstnance a péči o jeho kvalifikaci.

Architektura struktury nákladů práce determinuje podnikatelské aktivity, motivuje zaměstnance a působí na vztahy mezi státem, zaměstnavateli a zaměstnanci a dalšími sociálními skupinami obyvatelstva. Limity možných úprav proporcí a architektury nákladů práce představují vyrovnanost veřejných rozpočtů a konkurenceschopnost národní ekonomiky. Změny utváření úplných nákladů na práci musí korelovat se změnami financování a potřebami sociálního, zdravotního a vzdělávacího systému. Analýza nákladů práce představuje zodpovězení komplexu otázek o jejich úrovni, struktuře, produktivitě práce a souvislosti s pohybem sociálních vztahů.

Různé stránky nákladové a konkurenční pozice národních ekonomik (resp. jednotlivých podnikatelských subjektů a odvětvových agregátů) se odrážejí:

- v absolutní výši nákladů práce a jejich struktuře,
- v úrovni vztažené k produktivitě práce, tj. v jednotkových nákladech práce (vynaložená práce na jednotku vytvořeného produktu).

Úroveň, vývoj a relace nákladů práce a jejich porovnání s úrovní a vývojem produktivity práce ve formě charakteristiky jednotkových nákladů práce poskytují informace o stavu a změnách nákladové pozice národních ekonomik, resp. podniků. V mezinárodních srovnáních národních ekonomik se produktivita práce většinou vyjadřuje prostřednictvím HDP v paritě kupní síly (Purchasing power parity = PPP). Ukazatel jednotkových nákladů práce potom říká, jaké náklady práce se v zemi X vynaloží na jednotku výstupu, který se prodává v zemi Y v cenové hladině Y. V odvětvových analýzách se používají jiné indikátory výkonnosti, většinou přidaná hodnota. Mezinárodní komparace je podkladem pro tvorbu a realizaci podnikatelských strategií v rámci Evropského hospodářského prostoru a světových trhů. Sledování a vyhodnocení pohybu jednotkových nákladů práce umožňuje fiskální a měnové politice pružně reagovat na inflační tlaky.

Tato práce navazuje na předešlé studie zpracované VÚPSV, které se zabývaly náklady práce a jednotkovými náklady práce v předvstupním období a v následujících letech konjunktury po roce 2004. Autoři se snaží charakterizovat a analyzovat změny na počátku recese v porovnání s předchozí konjunkturou. V první části studie se věnují úplným nákladům práce v ČR a změnám jejich struktury. Na základě údajů Eurostatu a OECD srovnávají náklady práce a jejich změny na počátku krize v Evropské unii. Druhá část studie se věnuje jednotkovým nákladům práce a souvislostem jejich vývoje v předchozím období a v prvních dvou letech globální hospodářské krize. Vzhledem ke zhruba ročnímu odstavu dostupnosti dat o úplných nákladech práce v ČR a cca dvouletému zpoždění publikace dat z národních účtů členských zemích EU, která jsou podkladem pro výpočet jednotkových nákladů práce, lze tuto studii považovat za aktuální.

V příloze studie obsahuje výstupy pravidelného monitoringu, který obsahuje data za aktuální roky 2004-2009. Monitoring VÚPSV zpracovává od roku 2005.

1. Náklady práce

Struktura nákladů práce je utvářena systémem sociální ochrany a zdravotního zabezpečení a pod vlivem působení subjektů na trhu práce (tj. zaměstnavatelů a zaměstnanců). Systém sociální ochrany určuje úroveň povinných sociálních výdajů do veřejných rozpočtů. Konkrétní pozice zaměstnavatelů a zaměstnanců na pracovním trhu se promítá do přímých nákladů práce, výše výdělku, forem a mzdových a platových složek, sociálních požitků a smluvně, popř. zaměstnavateli dobrovolně poskytnutých sociálních plnění nebo plnění zajišťujících personální rozvoj zaměstnanců.

V zájmu přehlednosti studie sleduje náklady práce ve struktuře¹:

- přímé náklady, tj. mzdy a platy, náhrady mezd a platů,
- nepřímé (vedlejší) náklady, tj. sociální požitky, sociální náklady a výdaje, personální náklady, daně a dotace.

1.1 Definice a obsah úplných nákladů práce, zdroje dat

ČSÚ definuje úplné náklady práce (ÚNP) jako „... náklady zaměstnavatele na zaměstnance. Jsou součtem přímých nákladů (mezd vč. náhrad), sociálních požitků, sociálních nákladů/výdajů, personálních nákladů/výdajů, daní (viz podrobné popisy těchto proměnných). Přijaté dotace od úřadů práce na veřejně prospěšné práce či společensky účelná pracovní místa se odečítají.“²

Základním zdrojem dat o struktuře a pohybu nákladů práce v ČR jsou pravidelná roční šetření prováděná ČSÚ od roku 1994.³ Výsledky úřad publikuje v prosinci následujícího roku v řadě publikací Úplné náklady práce.

Šetření úplných nákladů práce se týká všech odvětví české ekonomiky a zahrnuje podniky s 1 a více zaměstnanci. U jednotek s 1 až 249 zaměstnanci jsou šetření výběrová a u jednotek s 250 a více zaměstnanci jsou šetření plošná. Výsledky získané ze statistického souboru ČSÚ dopočítává na plný počet jednotek základního souboru z registru ekonomických subjektů ČSÚ v rámci odvětví a velikostní skupiny. Pro účely výpočtu používá průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený na plně zaměstnané podle délky pracovního úvazku v závislosti na stanovené týdenní pracovní době u zaměstnavatele.

Definice úplných nákladů práce a jejich struktura, šetřená ČSÚ, je odvozena od metodiky Eurostatu.

¹ blíže ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008, Úvod, ČSÚ 2010, kód w-3113-09

² ČSÚ: Statistický metainformační systém, Ukazatele, dostupné na <http://apl.czso.cz/iSMS/ukazdet.jsp?fnazev=pr%E1ce&fid=609>

³ Metodiku a náplň sledovaných nákladových položek popisuje např. ČSÚ: Úplné náklady práce v roce 2009, Úvod, ČSÚ 2010, kód w-3112 -10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, a výkaz ÚNP 4 - 01, dostupný na <http://apl.czso.cz/pll/vykazy/pdf113?xvyk=1475&cd=0>

Struktura úplných nákladů práce sledovaná ČSÚ

I. přímé (mzdové) náklady práce	1. mzdy a platy za vykonanou práci (za odpracovaný čas)	1.1 tarifní mzdy a platy 1.2 pravidelné (přímé) odměny a prémie (např. výdělek v úkolových a obdobných výkonových mzdách) 1.3 příplatky za přesčasovou práci, za práci v noci a o volných dnech (nedělích, svátcích) a za práci ve směnných režimech 1.4 jiné příplatky a mzdová zvýhodnění (za práci ve ztíženém a zdraví škodlivém prostředí, za zvláštní kvalifikační a profesní znalosti a schopnosti apod.) 1.5 odměny podle výsledků hospodaření 1.6 odměny hrazené ze zisku 1.7 mimořádné výplaty (13. a 14. plat) 1.8 naturální mzdy (vyjádřené v penězích) 1.9 odměny za pracovní pohotovost 1.10 ostatní mzdy
	2. náhrady mzdy (plnění za placený neodpracovaný čas)	2.1 náhrady mzdy za dovolenou 2.2 náhrady při překážkách v práci na straně zaměstnavatele 2.3 náhrady při překážkách v práci na straně zaměstnance 2.4 náhrady mzdy za svátky
II. nepřímé (vedlejší, nemzdové) náklady práce	3. sociální požitky	3.1 produkty firmy poskytované se slevou 3.2 příspěvky na bydlení 3.3 služební vozy k soukromým účelům 3.4 příspěvky na stravování 3.5 příspěvky ve formě spoření, prodej akcií 3.6 výdaje ze sociálního fondu
	4. sociální náklady a výdaje	4.1 zákonné pojištění na sociální zabezpečení 4.2 nadstandardní programy sociálního zabezpečení 4.3 vyrovnání za nemoc placené zaměstnavatelem 4.4 odstupné 4.5 ostatní sociální dávky
	5. personální náklady	5.1 náklady na nábor zaměstnanců 5.2 náklady na výchovu a zapracování učňů 5.3 náklady na školení zaměstnanců 5.4 náklady na pracovní oděv, uniformy, "ošatné" 5.5 ostatní personální náklady
	6. daně a dotace	6.1 daně a sankce vázané na zaměstnávání lidí 6.2 dotace na pracovní sílu

Zdroj: Kozelský, T., Prušvic, D., Vlach, J.: *Monitoring nákladů práce, VÚPSV 2006, ISBN 80-87007-16-6, s. 6-7*

Údaje ČSÚ o úplných nákladech práce jsou vhodným podkladem pro volbu podnikatelské strategie a taktiky sociálních partnerů při kolektivním vyjednávání. Současně poskytují decizní sféře informace pro hodnocení pohybu ceny práce v ČR, její struktury a uzlových faktorů. Dílčí rozdíly v metodice sledování a zpracování dat Eurostatem však komplikují mezinárodní komparaci.

1.2 Náklady práce v mezinárodním srovnání, definice a datové zdroje

Pro mezinárodní srovnání nákladů práce (labour costs) autoři využívají zejména data Eurostatu a pro hodnocení struktury, konkrétně daňové mezery, se data čerpají ze statistik OECD.

1.2.1 Eurostat

Eurostat definuje náklady práce jako „... celkové náklady ze strany zaměstnavatelů na zaměstnaný personál. Zahrnují zaměstnaneckou kompenzaci, a to mzdy a platy v hotovosti a v naturáliích, příspěvky na sociální zabezpečení placené zaměstnavatelem, výdaje na odborné školení, další výdaje, jako náborové výdaje a výlohy na pracovní oděvy, a daně z celkové zaměstnanosti považované za náklady práce minus různé dotace.“⁴

Eurostat zveřejňuje objem a podrobnou strukturu nákladů práce v členských státech EU ve čtyřletých intervalech v Šetření nákladů práce (Labour cost survey - LCS)⁵. Poslední dostupné údaje jsou za rok 2008 a týkají se organizací v odvětvích průmyslu a služeb (odvětví B až S v NACE R 2 nebo odvětví C až O v NACE R 1.1). Data sbírají národní statistické služby na základě stratifikovaného náhodného výběru z podniků nebo místních jednotek s nejméně 10 zaměstnanci. Struktura dat zohledňuje ekonomickou aktivitu a velikostní kategorii. Statistika Eurostatu si klade za cíl zahrnout všechny členské země. Údaje se z hlediska metodiky po přepočtu na EUR, popř. na PPS⁶, dají porovnávat.

⁴ Eurostat: Labour costs annual data, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lcan_esms.htm, překlad VÚPSV, v.v.i.

⁵ blíže Eurostat: Labour cost surveys, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lcs_esms.htm

⁶ Eurostat při mezinárodním srovnání v rámci EU-27 využívá standard kupní síly (Purchasing power standard - PPS), který je uměle vytvořenou měnovou jednotkou k vyjádření objemu ekonomických souhrnných ukazatelů zemí EU. V rámci Evropského srovnávacího programu (European Comparison Programme) kupní síla 1 PPS odpovídá průměru kupní síly 1 eura v zemích EU. Údaj v PPS se získá z hodnoty vyjádřené v národní měně vydělením příslušnou paritou kupní síly v EUR, blíže OECD, Eurostat: Methodological manual on purchasing power parities, European Communities / OECD, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006, ISSN 1725-0048, ISBN 92-79-01868-X, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-BE-06-002, Eurostat: Labour cost surveys, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lcs_esms.htm

1. Náklady práce

Struktura nákladů práce sledovaná Eurostatem

D1	kompence zaměstnanců
D11	mzdy a platy (celkem)
D111	mzdy a platy (bez učňů)
D1111	přímá odměna za práci, prémie a příplatky (bez učňů); v ČR - Mzdy a platy za vykonanou práci
D11111	pravidelné odměny za práci, prémie a příplatky placené v každém výplatním období (bez učňů)
D11112	nepravidelné odměny, prémie a příplatky (bez učňů)
D1112	platby zaměstnancům podle spořicí schémat
D1113	plnění za neodpracované dny (bez učňů)
D1114	mzdy a platy v naturáliích (bez učňů)
D11141	firemní produkty
D11142	bydlení (bez učňů)
D11143	firemní vozy
D11144	akciové opce a nabitý podíl
D112	mzdy a platy učňů
D12	sociální výdaje placené zaměstnavatelem (celkem)
D121	sociální příspěvky placené zaměstnavatelem (bez učňů)
D1211	zákonné sociální pojištění
D1212	dohodnuté, smluvní a dobrovolné příspěvky na sociální zabezpečení
D122	skutečné sociální příspěvky zaměstnavatele (bez učňů)
D1221	zaručená odměna v případě nemoci
D1222	zdravotní a důchodové připojištění hrazené zaměstnavatelem
D1223	odstupné
D1224	další sociální benefity placené zaměstnavatelem
D123	sociální příspěvky zaměstnavatele pro učně
D2	výdaje na odborné školení
D3	další výdaje
D4	daně
D5	dotace

Zdroj: Eurostat: Labour costs annual data, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lcan_esms.htm, překlad a úprava VÚPSV

Aktualizace dat mezi jednotlivými 4letými šetřeními probíhá pomocí metody LCI (Labour cost index),⁷ tj. průběžnou indexací ve struktuře přímých a vedlejších nákladů práce na bázi výstupů šetření LCS. K indexaci se využívají údaje o růstu průměrného výdělku za přepočtené osoby, které se promítají do přírůstku přímých nákladů a povinných sociálních příspěvků fixovaných na výši mzdy.⁸

1.2.2 OECD

Dalším zdrojem informací o nákladech práce jsou každoročně zveřejňované informace OECD o zdaňování mezd (Taxing Wages).⁹ Publikace obsahuje informace o

⁷ blíže Eurostat: Labour cost index, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lci_esms.htm, přístup březen 2010

⁸ blíže Holý, D.: Index nákladů práce v ČR a v EU, Statistika 6/2002, ISSN 0322-788x, s. 199-205

⁹ např. OECD: Taxing Wages 2008-2009, OECD 2009, ISBN 978-92-64-08299-1

podílu zákonně stanovených odvodů zaměstnavatelů do sociálních fondů v nákladech práce a o míře daňového zatížení mezd zaměstnanců. Šetření se omezuje pouze na členské státy, tj. chybí země EU, které nejsou v OECD, jako Estonsko, Litva, Lotyšsko, Slovinsko, Bulharsko a Rumunsko.

1.2.3 Interpretace výsledků nadnárodních statistických šetření

Interpretace výsledků nadnárodního sledování práce a jejího efektivního využití musí přihlížet k rozdílům národních interpretací metodik vyhlášených nadnárodními statistickými institucemi. Průběžný proces ladění statistických šetření na mezinárodní úrovni (OECD, Eurostat) však národní metodiky a věcnou náplň sledovaných charakteristik přibližují.

Výše charakterizovaná omezení datové základny (její neúplnost a v některých případech i pochyby o kvalitě a důvěryhodnosti dat) vyžadují, aby metodickým základem mezinárodního srovnání byla kombinace informací z uvedených zdrojů a v některých případech i jejich vzájemné prolnutí.

V zájmu zachování mezinárodní srovnatelnosti autoři pracují s daty Eurostatu, pokud neuvádějí jiný zdroj. Interpretace údajů Eurostatu za ČR musí přihlížet k rozdílům statistiky o úplných nákladech práce publikovaných ČSÚ a statistiky nákladů práce zveřejňované Eurostatem.

Tabulka č. 1 **Kvantifikace rozdílů v ukazatelích na makroúrovni (rozdíly nejsou v jednotlivých rocích stejné, přehled uvádí odhad základních proporcí) v %**

ukazatel	Eurostat / ČSÚ v %		poznámka
	2004	2009	
náklady práce na zaměstnance v ČR v EUR	+ 1	+4	Eurostat nezahrnuje zemědělství, rybolov a lesnictví, ČSÚ sleduje všechny organizace s 1 a více zaměstnanci
podíl přímých nákladů (mezd) na celkových nákladech práce v %	+ 2	+1	Eurostat do přímých nákladů zahrnuje sociální požitky
podíl nepřímých nákladů na celkových nákladech práce v %	- 2	-1	ČSÚ do nepřímých nákladů zahrnuje sociální požitky

Zdroj: ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008, ČSÚ 2009, kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, s. 14, ČSÚ: Úplné náklady práce za rok 2009, kód w-3112-10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, Eurostat: Monthly labour costs, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, přístup duben 2011, výpočet VÚPSV

Rozdíl odráží:

- rozsah sledovaných odvětví,
- velikost šetřených organizací,
- výši sociálních požitků v ČR zahrnovaných do nepřímých nákladů a ve sledování Eurostatu do kompenzací zaměstnancům,
- metodiku výpočtu struktury nákladů práce Eurostatem.

Výčet sledovaných odvětví Eurostat omezuje pouze na II. a III. národohospodářský sektor, na rozdíl od ČSÚ evropská statistika práce soustavně nesleduje

1. Náklady práce

---

zemědělství, rybolov a lesnictví. Vzhledem k ani ne 4% váze priméru na celkové zaměstnanosti v ČR byla diference údajů z uvedených zdrojů minimální i po vyloučení malých organizací do 9 zaměstnanců, v minulých letech dosahovala zhruba 1 %. V roce 2008 a 2009 se však s ohledem na stagnaci až pokles nákladů práce v malých podnicích do 10 zaměstnanců rozdíl zvýšil na 2 % v roce 2008 a na 4 % v roce 2009.

Metodika Eurostatu zahrnuje do kompenzací (přímých nákladů) sociální požitky, které se v ČR zahrnují do vedlejších nákladů práce. Do této položky patří např. výrobky se slevou poskytované zaměstnancům, příspěvky na bydlení, hodnota služebních vozů k soukromým účelům, příspěvky na stravování. Rozsah těchto nákladů není příliš výrazný, pohybuje se v řádu jednotkových procent. V případě ČR byly přímé náklady práce v metodice Eurostatu dlouhodobě zhruba o 2 % vyšší, než vyplývá z údajů ČSÚ. S nástupem krize v roce 2008 zaměstnavatelé výrazně snížili objem sociálních požitků a rozdíl se snížil na 1 %.

Tabulka č. 2 **Podíl sociálních požitků na úplných nákladech práce v ČR v letech 2004-2009 v %**

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009
podíl sociálních požitků na ÚNP v %	1,89	2,09	1,94	2,16	1,54	1,27

Zdroj: ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 19940-2008, ČSÚ, Praha 2010, kód w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, ČSÚ: Úplné náklady práce za rok 2009, kód w-3112-10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>

Kvůli nízkému podílu ostatních (nepovinných, dobrovolných¹⁰) sociálních výdajů a nákladů, personálních nákladů, daní a dotací (ne celá 4 % nákladů práce bez výrazných rozdílů v jednotlivých odvětvích) se rozdíl ve struktuře ÚNP ve srovnání s údaji Eurostatu v minulých letech projevovaly v řádu 0,1 %, pro běžné srovnání lze strukturu nákladů práce podle obou institucí považovat za identickou. Reakce malých zaměstnavatelů na krizový vývoj však byla v letech 2008 a 2009 rychlejší než u středních a velkých organizací a úplné náklady práce za průmysl a služby v roce 2008 vykazovaly vyšší váhu přímých nákladů ve srovnání s údaji Eurostatu, které šetří zaměstnavatelé s 10 a více zaměstnanci.

Dalším zdrojem vyšší diference údajů o objemu a struktuře nákladů práce mezi ČSÚ a Eurostatem je 4leté období šetření nákladů práce Eurostatem na rozdíl od ČSÚ, které podrobně šetření provádí ročně. V mezidobí statistické služby evropská data dopočítávají metodou LCI (Labour costs index) na základě administrativních údajů o pohybu mezd a platů.¹¹ Struktura nákladů práce vykazovaná za léta 2004-2007 vychází z indexace šetření Eurostatu za rok 2004, rok 2008 je aktualizovaný na základě šetření nákladů práce (Labour costs survey - LFS) 2008.¹²

---

¹⁰ Ostatní sociální výdaje a náklady však zahrnují obligatorní výplatu odstupného a od roku 2009 i náhradu mzdy při pracovní neschopnosti z titulu nemoci a úrazu.

¹¹ blíže: Eurostat: Labour cost index, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS), dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lci_esms.htm, nebo Holý D.: Index nákladů práce v ČR a v EU, Statistika 6/2002, ISSN 0322-788x

¹² blíže: Eurostat: Labour costs survey 2008, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database

Tabulka č. 3 **Porovnání struktury nákladů práce v metodice ČSÚ po přepočtu na metodiku Eurostatu, podíl na nákladech práce celkem v %**

metodika	položka	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ČSÚ, vč. zemědělství, rybolovu a lesnictví	přímé náklady	72,3	72,7	72,9	72,6	73,1	72,8
	nepřímé náklady	27,7	27,3	27,1	27,4	26,9	27,2
ČSÚ, průmysl, stavebnictví a služby (NACE C - O)	přímé náklady	72,2	72,7	72,8	72,5	73,7	72,9
	nepřímé náklady	27,8	27,3	27,2	27,5	26,3	27,1
Eurostat (NACE C - O)	přímé náklady	72,2	72,7	72,8	72,5	73,2	-
	nepřímé náklady	27,9	27,3	27,2	27,5	26,8	-

Zdroj: ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994-2008, ČSÚ, Praha 2010, kód w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, Eurostat: Labour costs annual data, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, přístup březen 2010, Eurostat: Labour costs survey 2008, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, propočten VÚPSV

1.3 Pohyb úplných nákladů práce a jejich struktury v ČR v konjunkturu po roce 2004 a na počátku hospodářské krize

Rozhodující položkou nákladů práce jsou přímé náklady, tj. mzdy a platy. V ČR se na úplných nákladech práce podílejí více než 70 %. Určujícím faktorem mzdového vývoje po roce 2004 až do roku 2007 byla produktivita práce.¹³ Sociální partneři udrželi předstih růstu produktivity před růstem mezd. Souhrnná produktivita práce vzrostla o 14 % a reálné mzdy o 12 %, dynamika přírůstku reálných úplných nákladů práce jako komplexního ukazatele ceny práce však dosáhla pouze 9 %. Podle šetření úplných nákladů práce, které každoročně provádí ČSÚ, pohyb úplných nákladů práce v období let 2004-2007 tak určoval vývoj mezd, jejich dynamiku však tlumil pomalejší pohyb nepřímých nákladů, konkrétně nepovinných plnění, která nevyplývají ze zákonných předpisů, tj. ostatních sociálních výdajů a nákladů, sociálních požitků, personálních nákladů, daní a dotací.

Ve druhé polovině roku 2008 se v české ekonomice začaly projevovat krizové signály světové hospodářské krize, které nezastřeně vystoupily v roce 2009. Jejich dopad v oblasti práce navíc zesílila rigidita pohybu nákladů práce profilovaná mzdami. Zkušenosti prokázaly minimálně roční zpoždění zaměstnanosti a pohybu ceny práce za vývojem ekonomické výkonnosti. Ekonomická teorie spatřuje příčiny v setrvačnosti pozitivních očekávání podnikatelských subjektů, v nerozpoznání krizových signálů a v ochraně zaměstnanců v pracovně právních vztazích. Propouštění nepotřebných zaměstnanců je aktem v trvání řádově měsíců a vážou se na něj finanční náklady (odstupné, administrativní náklady a další). Cena práce je výsledkem jednání mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem na trhu práce. Kodifikace sjednaných podmínek, mzdového ocenění práce a dalších benefitů se promítá do kolektivních smluv s minimálně roční platností. Obdobně jako po roce 1997 zaměstnavatelé v první vlně šetření nákladů na práci v roce 2008 snižovali cenu pomocných prací, popř. se zbavovali nekvalifikovaných

¹³ Na rozdíl od předchozích let, kdy mzdový vývoj vyrovnával disproporci vytvořenou propadem reálných výdělků z let 1990-1991 o 1/3 při poklesu produktivity práce o 1/10. Do roku 2003 byla mzdová dynamika vyšší než tempo růstu produktivity práce.

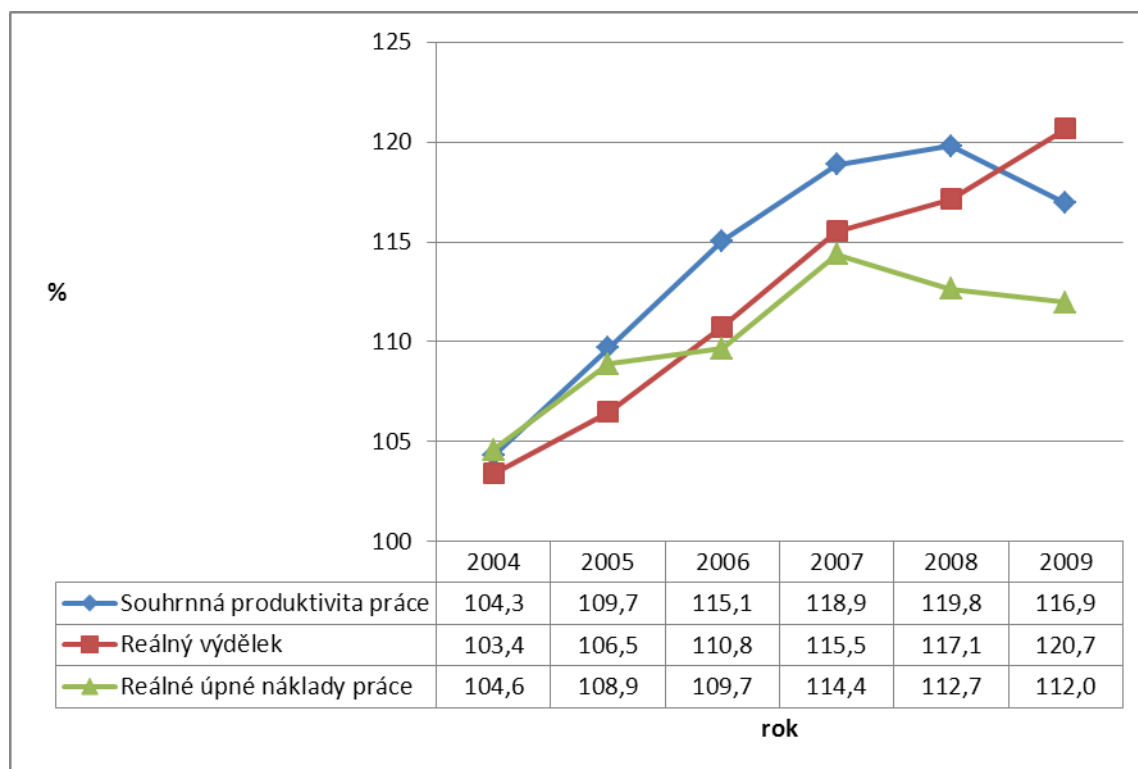

1. Náklady práce

pomocných pracovních pozic¹⁴ s nízkým mzdovým oceněním a teprve následně přistupovali k propuštění kvalifikovaných zaměstnanců s vyšším mzdovým oceněním. V konečném efektu i přes snižování míry zaměstnanosti v ČR rostla v roce 2009 v nominálním a reálném vyjádření průměrná mzda a průměrné nominální úplné náklady práce.

Při poklesu zaměstnanosti o 1,4 %, ¹⁵ objem mezd a platů stagnoval¹⁶ i při poklesu produktivity práce. Průměrný výdělek se v roce 2009 nominálně zvýšil o 4 %, reálně o 3 %. Úplné náklady nominálně vzrostly o 0,4 %, reálně však pokračoval sestup jejich úrovně, v roce 2008 o 1,5 % a v roce 2009 o 0,6 %.

Graf č. 1 **Vývoj souhrnné produktivity práce, reálného průměrného výdělku a reálných úplných nákladů práce v ČR v letech 2004-2008, bazický index v % (rok 2003 = 100 %)**

Zdroj: ČSÚ: Makroekonomické údaje, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>, květen 2011, ČSÚ: Úplné náklady práce za rok 2009, kód w-3112-10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008, kód w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočít VÚPSV

Problematickým se jeví rok 2007, kdy v důsledku prorůstových očekávání stoupla cena práce ve mzdovém ocenění a i v ostatních sociálních výdajích a požitcích. Růst zaměstnanosti v roce 2008 (nad možností růstu produktivity práce) rozměnil

¹⁴ blíže Vlach J.: K vývoji výdělků za rok 2008, FÓRUM sociální politiky 2/2009, VÚPSV, v.v.i., Praha 2009, ISSN 1802-5854

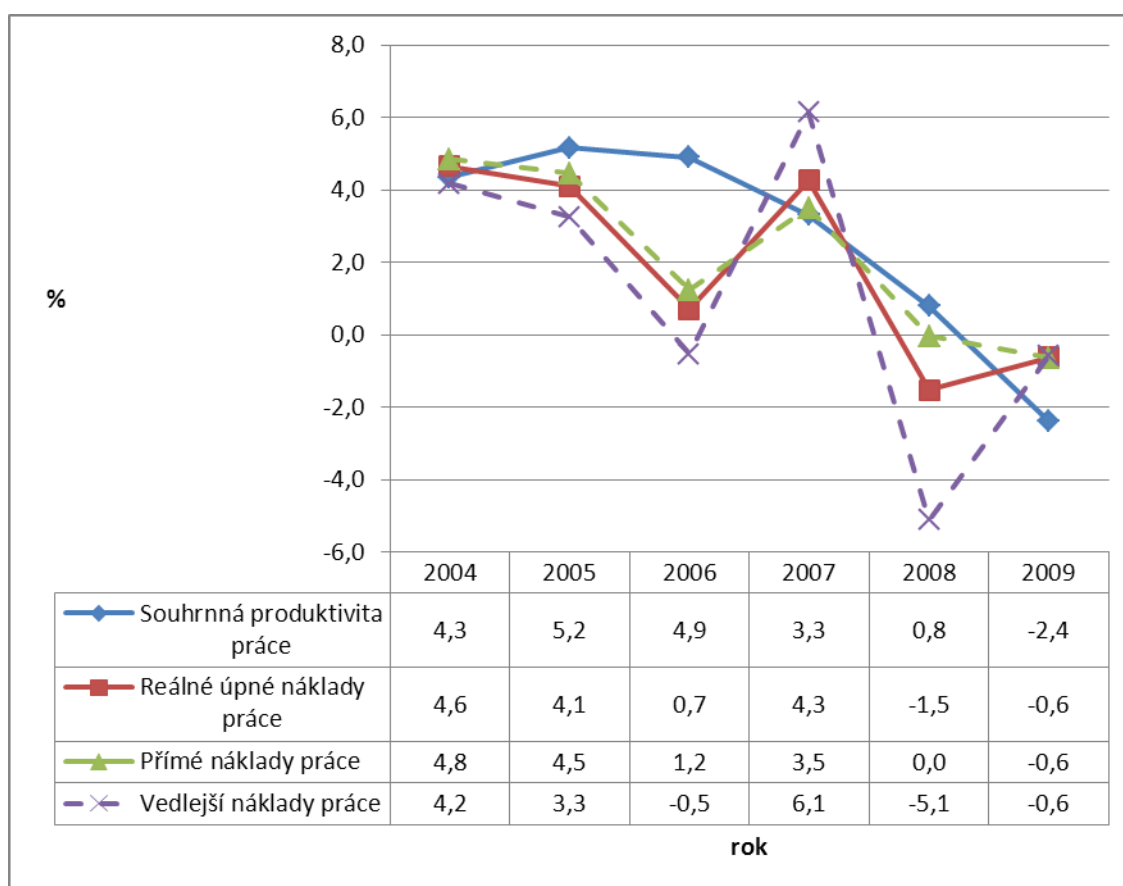
¹⁵ ČSÚ: Makroekonomické údaje, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>, květen 2011

¹⁶ MF: Makroekonomická predikce, tabulka C1 Ekonomický výkon, dostupné na http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/makro_pre.html, květen 2011

reálná plnění zaměstnancům v oblasti nepřímých nákladů (zhruba 20 Kč měsíčně na osobu) a krizové signály ve druhé polovině roku 2008 vedly k redukci nepřímých nákladů. Rigidita mezd a náklady na propouštění se v krizovém roce 2009 odrazily v mírnějším poklesu reálných úplných nákladů práce ve srovnání s ekonomickým výkonem. Problematiku lze nejlépe dokumentovat na meziročních přírůstcích sledovaných charakteristik.

Graf č. 2 **Meziroční přírůstky souhrnné produktivity práce a průměrných reálných úplných nákladů práce v %**

Zdroj: ČSÚ: Makroekonomické údaje, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>, květen 2011, ČSÚ: Úplné náklady práce za rok 2009, kód w-3112-10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008, kód w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočet VÚPSV

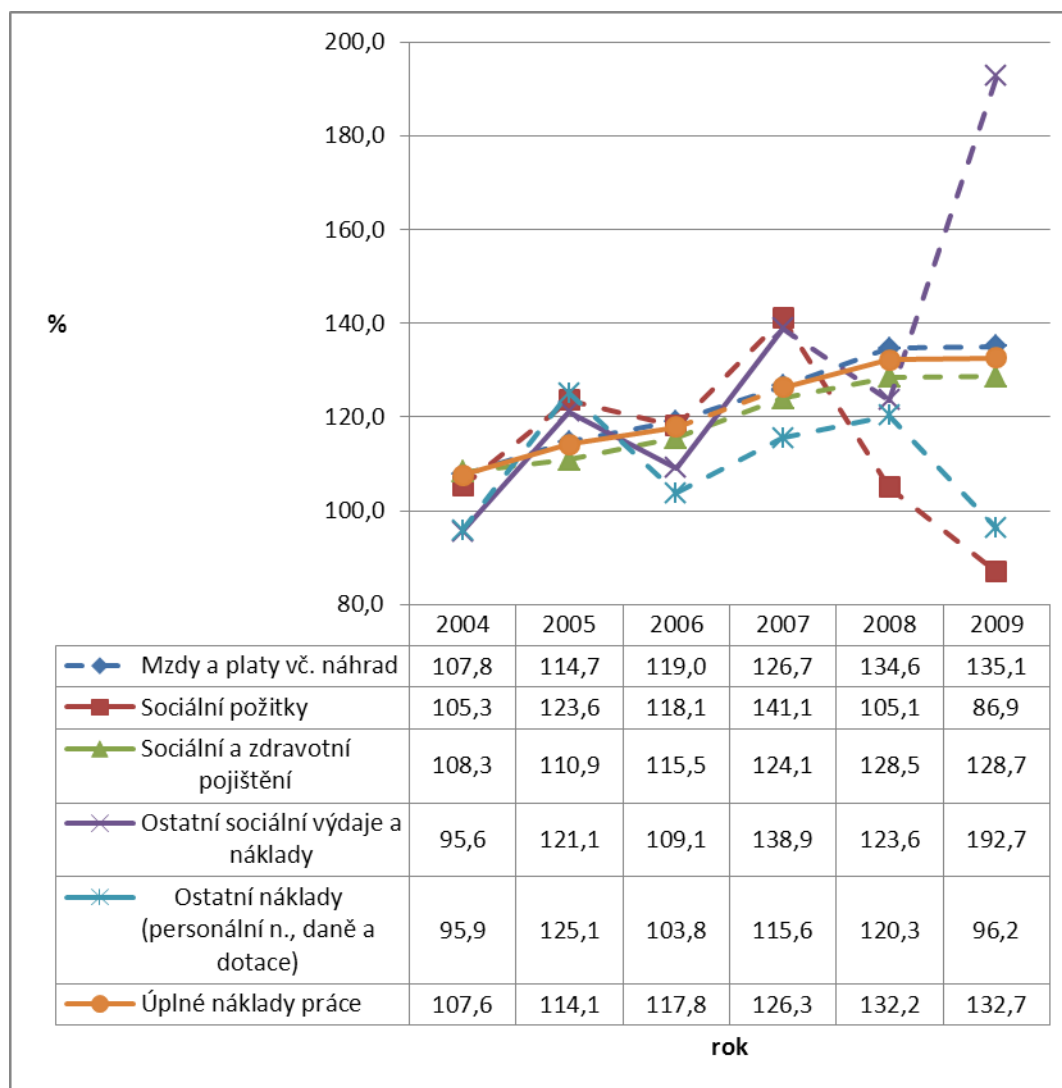
Poznámka: V roce 2008 zahrnuty údaje za fyzické osoby nezapsané do obchodního rejstříku, zaměstnávající 10 a více zaměstnanců.

Při růstu průměrného výdělku, který se na ÚNP podílí více než 70 %, mírný pokles dynamiky nákladů práce způsobilo výrazné snížení dobrovolných plnění zaměstnancům, tj. sociálních požitků, o 38 % v roce 2009 ve srovnání s rokem 2007 a ostatních osobních výdajů a nákladů v roce 2008 meziročně o 11 %. Také personální náklady v důsledku přebytku nabídky práce na trhu v roce 2009 oproti roku 2007 klesly o 10 %. Vedle propuštění agenturních pracovníků, které umožnilo na krátkou dobu udržovat kmenový stav zaměstnanců a následném propuštění nekvalifikovaných

1. Náklady práce

pracovníků s nízkým mzdovým oceněním je pro zaměstnavatele s ohledem na strnulost mzdových tarifů (mzdové rigiditě) nejjednodušší a nejrychlejší cestou v reakci na klesající ekonomický výkon snížit mimomzdová plnění.

Graf č. 3 **Vývoj položek úplných nákladů práce v letech 2004-2009, bazický index v %, rok 2003 = 100%**

Zdroj: ČSÚ: Úplné náklady práce za rok 2009, kód w-3112-10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008, kód w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, propočít VÚPSV

Pronikavý nárůst ostatních sociálních nákladů a výdajů v roce 2009 se odrazil, ve srovnání s minulými lety, ve zvýšeném objemu odstupného. Výplata náhrad mezd za dobu nemoci zaměstnavatelem, která se uplatňovala od roku 2009, činila 0,3 % průměrného výdělku a výši ÚNP neovlivnila.

Tabulka č. 4 **Struktura nákladů práce v období konjunktury v letech 2004 až 2007 (v Kč/měsíc na zaměstnance)**

položka nákladů práce	2004	2005	2006	2007	2007/2004 v %
mzdy za vykonanou práci	16 722	17 886	18 560	19 594	117,2
náhrady mzdy	1 875	1 910	1 980	2 260	120,5
přímé náklady celkem	18 597	19 796	20 540	21 854	117,5
sociální požitky	500	587	561	670	134,0
sociální náklady a výdaje	7 029	7 259	7 513	8 132	115,7
zákonné příspěvky na sociální zabezpečení	6 766	6 926	7 213	7 750	114,5
ostatní sociální výdaje a náklady	263	333	300	382	145,2
v tom: odstupné	107	141	100	148	138,3
vyrovnání za nemoc ^{x)}	15	22	18	23	153,3
personální náklady	338	424	385	413	122,2
daně a dotace	-36	-30	-58	-49	136,1
nepřímé náklady celkem	7 831	8 240	8 401	9 166	117,0
náklady práce celkem	26 428	28 036	28 941	31 020	117,4

Zdroj: ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008, ČSÚ 2009, kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, s. 14, propočít VÚPSV

Poznámka: ^{x)} vyrovnání za nemoc na základě kolektivní smlouvy nebo jednostranného rozhodnutí zaměstnavatele

Tabulka č. 5 **Struktura nákladů práce v období krize v letech 2007 až 2009 (v Kč/měsíc na zaměstnance), dynamika v letech 2004 až 2008**

položka nákladů práce	2007	2008	2009	2009/2007 v %	2009/2004 v %
mzdy za vykonanou práci	19 594	20 778	20 800	106,2	124,4
náhrady mzdy	2 260	2 445	2 505	110,8	133,6
přímé náklady celkem	21 854	23 223	23 305	106,6	125,3
sociální požitky	670	499	413	61,6	82,6
sociální náklady a výdaje	8 132	8 367	8 879	105,3	121,9
zákonné příspěvky na sociální zabezpečení	7 750	8 027	8 038	103,7	118,8
ostatní sociální výdaje a náklady	382	340	530	138,7	201,5
v tom: odstupné	148	150	284	191,9	265,4
náhrady mzdy a vyrovnání za nemoc ^{x)}	23	3	27	117,4	117,4
personální náklady	413	421	371	89,8	109,8
daně a dotace	-49	-42	-68	138,8	188,9
nepřímé náklady celkem	9 166	9 245	9 284	101,3	118,6
náklady práce celkem	31 020	32 468	32 589	105,1	123,3

Zdroj: ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008, ČSÚ 2009, kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, s. 14, ČSÚ: Úplné náklady práce za rok 2009, kód w-3112-10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, propočít VÚPSV

Poznámka: ^{x)} vyrovnání za nemoc na základě kolektivní smlouvy nebo jednostranného rozhodnutí zaměstnavatele, od roku 2009 náhrada mzdy za prvních 14 dnů pracovní neschopnosti v důsledku nemoci nebo úrazu

Podle údajů o realizaci reformy nemocenského pojištění v roce 2009, která měla přesunout 1 % hrubých výdělků ze zákonných do ostatních sociálních výdajů (0,7 % úplných nákladů práce), zaměstnavatelům v podnikatelské sféře ve skutečnosti ušetřila

1. Náklady práce

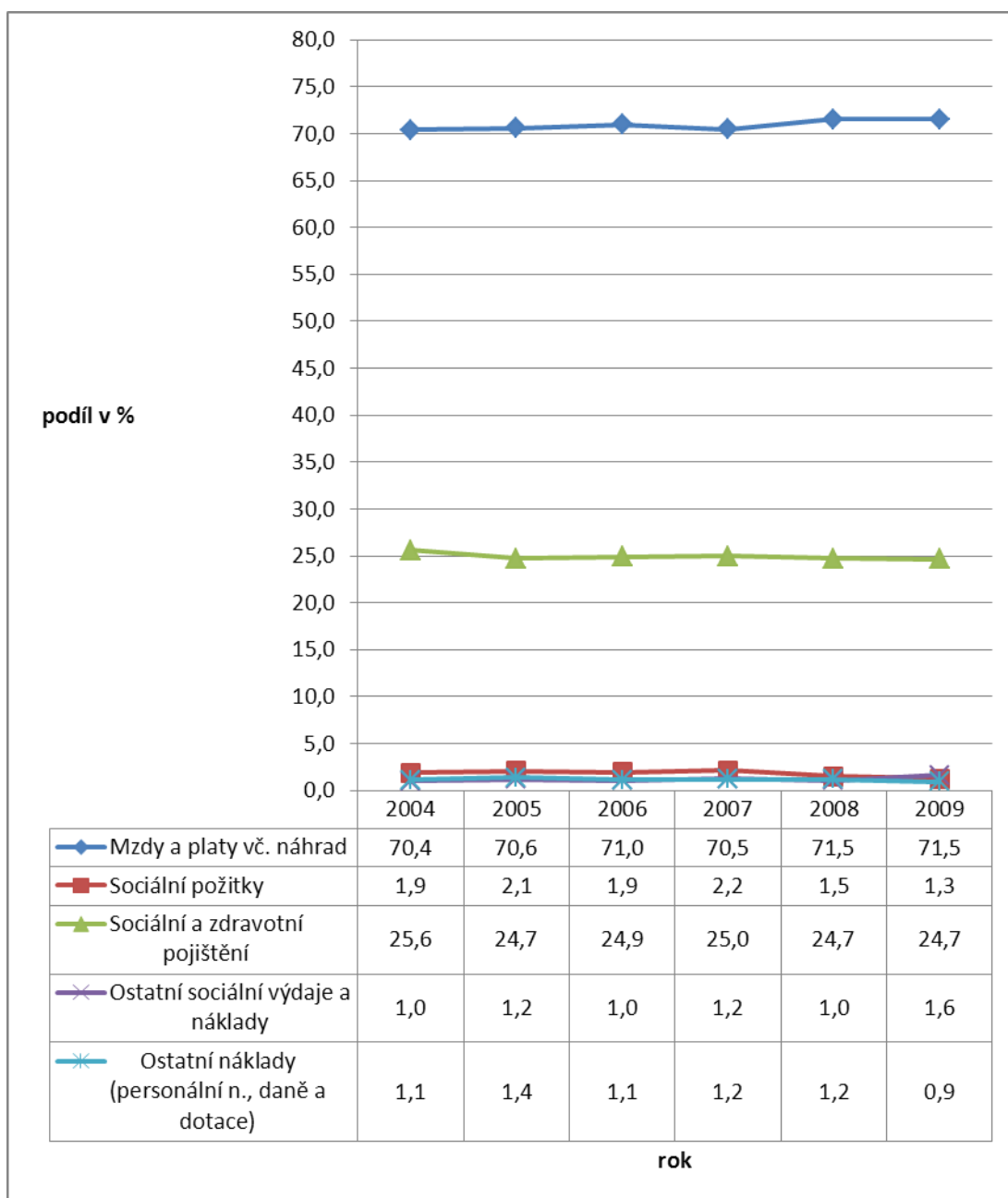
0,5 % úplných nákladů práce (skutečně vyplacené náhrady mzdy za dobu pracovní neschopnosti v roce 2009 představovaly v průměru 0,3 % vyplacených hrubých mezd). Úspora byla rozložena rovnoměrně, rozdíly mezi odvětvími se pohybují v intervalu 0,1 % průměrné mzdy. Relativně nejnižší výplaty náhrady mzdy za dobu nemoci se alokovaly ve velkých organizacích s 1 000 a více zaměstnanci (64 Kč měsíčně proti 69 Kč průměru podnikatelské sféry).

Tabulka č. 6 **Relace průměrné měsíční náhrady mzdy při pracovní neschopnosti k hrubé průměrné mzdě v podnikatelské sféře v roce 2009 v %**

odvětví	relace v %
A. zemědělství, lesnictví a rybářství	0,4
B. těžba a dobývání	0,3
C. zpracovatelský průmysl	0,4
D. výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla	0,2
E. zásobování vodou, činnosti související s odpady	0,3
F. stavebnictví	0,4
G. obchod, opravy motorových vozidel	0,4
H. doprava a skladování	0,3
I. ubytování, stravování a pohostinství	0,4
J. informační a komunikační činnosti	0,2
K. peněžnictví a pojišťovnictví	0,2
L. činnosti v oblasti nemovitostí	0,3
M. profesní, vědecké a technické činnosti	0,2
N. administrativní a podpůrné činnosti	0,4
O. veřejná správa a obrana, sociální zabezpečení	0,3
P. vzdělávání	0,2
Q. zdravotní a sociální péče	0,3
R. kulturní, zábavní a rekreační činnosti	0,2
S. ostatní činnosti	0,3
ČR podnikatelská sféra	0,3

Zdroj: MPSV: speciální šetření ISPV za 1 - 4. čtvrtletí 2009, Trexima, s.r.o. 2010, propočet VÚPSV

Přes zápornou dynamiku sociálních požitků, ostatních sociálních výdajů a nákladů a personálních nákladů v krizových letech 2008-2009 se struktura úplných nákladů práce v ČR prakticky nezměnila. Uvedené složky se v posledním roce konjunktury na ÚNP podílely 4,6 % a v krizových letech 3,8 %, z toho podíl ostatních sociálních plnění v důsledku zvýšených nákladů na uvolňování zaměstnanců a výplaty nemocenské meziročně v roce 2009 vzrostl o 0,6 procentního bodu.

Graf č. 4 **Struktura úplných nákladů práce v letech 2004-2009**

Zdroj: ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008, ČSÚ 2009, kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, s. 14, ČSÚ: Úplné náklady práce za rok 2009, kód w-3112-10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, propočet VÚPSV

Poznámka: Po roce 2008 jsou zahrnuty údaje za fyzické osoby nezapsané do obchodního rejstříku, zaměstnávající 10 a více zaměstnanců.

Pohyb nákladů práce ovlivňovaly vedle k výplatě zúčtovaných mezd sociální výdaje, které se na úplných nákladech práce podílely zhruba 25 %. Přes stabilitu sazeb určených právními normami se skutečné platby sociálního pojištění vyvíjely nerovnoměrně v závislosti na termínech plnění a splácení závazků plátců, např. vysoká plnění v roce 2004. V roce 2009 v důsledku reformy nemocenského pojištění klesly zaměstna-

1. Náklady práce

vatelům povinné odvody o 1 %. Podíl zákonných sociálních výdajů za těchto podmínek osciluje mezi 34 až 35 % objemu zúčtovaných mezd. V důsledku vyšších plateb v roce 2004 a poklesu sazby v roce 2009 lze celkově konstatovat decelerační vliv zákonného pojištění na dynamiku úplných nákladů práce. Zákonné sociální výdaje v roce 2009 ve srovnání s rokem 2004 vzrostly o pouhých 19 % při růstu úrovně mezd o 25 %. V příštích obdobích je po přechodnou dobu pravděpodobná jejich vyšší dynamika, která bude respektovat stanovené sazby a umožní alespoň část závazků z minulých let.

Tabulka č. 7 **Podíl zákonného sociálního a zdravotního pojištění a příspěvku na politiku zaměstnanosti odvedených zaměstnavateli na vyplacených mzdách a platech v letech 2004-2009 v %**

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
sociální a zdravotní pojištění/mzdy a platy	36,4	35,0	35,1	35,5	34,6	34,5

Zdroj: ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008, ČSÚ 2009, kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, s. 14, ČSÚ: Úplné náklady práce za rok 2009, kód w-3112-10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, propočet VÚPSV

Období po roce 2004 nepatrně změnilo strukturu nákladů práce. Zastavil se trend rychlejšího růstu nepřímých nákladů práce, a tím i poklesu podílu přímých nákladů na úplných nákladech práce, který byl charakteristický pro předešlá léta. Krizová léta a zejména snížení sazby nemocenského pojištění na straně zaměstnavatele (nižší zdanění práce), které provázela nižší náhrada mzdy při pracovní neschopnosti z titulu nemoci tento trend urychlily.

Tabulka č. 8 **Změna struktury úplných nákladů práce v letech 2004-2009 v procentních bodech**

	rozdíl let 2004 - 2000	rozdíl let 2007 - 2004	rozdíl let 2009 - 2007	rozdíl let 2009 - 2004
přímé náklady práce	-0,41	0,08	1,06	1,14
vedlejší náklady práce	0,41	-0,08	-1,06	-1,14
v tom: sociální požitky	0,21	0,27	-0,89	-0,62
sociální a zdravotní pojištění	0,10	-0,62	-0,32	-0,94
ostatní sociální výdaje a náklady	0,18	0,23	0,40	0,63
personální náklady	-0,04	0,05	-0,19	-0,14
daně a dotace	-0,04	-0,02	-0,05	-0,07

Zdroj: ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008, ČSÚ 2009, kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, s. 14, ČSÚ: Úplné náklady práce za rok 2009, kód w-3112-10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, propočet VÚPSV

Trend růstu podílu přímých nákladů na úplných nákladech práce odrážel režim platby sociálního pojištění. V roce 2008 však zaměstnavatelé po krizových signálech přistoupili k redukci dobrovolných plnění, tj. sociálních požitků, jejichž podíl se razantně snížil o 0,7 procentního bodu a v roce 2009 o dalších 0,2 procentního bodu, a ostatních sociálních výdajů a nákladů s poklesem jejich podílu o 0,2 procentního bodu v roce 2008. Reforma nemocenského pojištění uplatněná v roce 2009 a zvýšený objem odstupného v důsledku vyššího počtu propuštěných zaměstnanců podíl ostatních sociálních výdajů a nákladů na ÚNP v roce 2009 zvýšily o 0,6 procentního bodu. Krizový

rok 2009 však přinesl pokles podílu personálních nákladů z 1,3 % na 1,1 %. Přes nízkou váhu sociálních požitků a ostatních sociálních výdajů uvedený postup zaměstnavatelů snížil ve srovnání s předchozím rokem průměrné měsíční úplné náklady práce v roce 2008 o 0,7 % a v roce 2009, v kombinaci s reformou nemocenského pojištění, o 0,5 %. Systémy benefitů se však často dostávají mimo sledování statistiky práce, skutečná plnění zaměstnancům se patrně snížila ve vyšším rozsahu.

Ekonomické problémy druhé poloviny roku 2008 a roku 2009 se dotkly jednotlivých odvětví nerovnoměrně. Soustředily se zejména v organizacích podnikatelské sféry II. sektoru (mimo síťová odvětví) a komerčních služeb, tj. zejména oprav, obchodu, ubytování a stravování a finančních služeb. V závislosti na velikosti podniků a pokrytí mzdových systémů a pracovních podmínek kolektivními smlouvami se v těchto odvětvích vyvíjely i náklady práce. Pouhé zpomalení jejich vývoje v důsledku rozšíření kolektivního vyjednávání se v roce 2009 projevilo ve zpracovatelském průmyslu. Atomizovaná odvětví dopravy, oprav, obchodu a ubytování vykázala záporné meziroční přírůstky.

Tabulka č. 9 **Meziroční přírůstky průměrných měsíčních úplných nákladů práce v ČR podle odvětví (OKEČ) v letech 2004-2009 v %**

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2009/2004
zemědělství, myslivost, lesnictví	11,4	5,7	4,0	7,5	8,2	0,5	42,9
rybolov a chov ryb	10,5	1,1	3,9	8,9	1,6	6,1	36,2
těžba nerostných surovin	1,1	6,0	10,7	5,4	14,3	-4,6	39,2
zpracovatelský průmysl	7,7	3,9	5,4	7,5	5,6	2,6	37,2
výroba a rozvod el., plynu a vody	6,5	9,1	6,9	7,3	5,6	10,4	55,4
stavebnictví	10,2	2,5	7,6	5,1	11,6	-6,6	33,3
obchod, opravy motorových vozidel	17,1	3,6	-2,8	11,8	3,0	-6,8	26,6
ubytování a stravování	7,7	4,6	-4,9	11,8	6,3	-17,3	5,3
doprava, skladování a spoje	5,3	3,9	5,5	5,9	6,2	-2,2	26,9
finanční zprostředkování	4,9	5,5	7,4	3,9	3,4	-0,9	26,5
čin. v oblasti nemovit. a pronájmu	6,2	21,9	-7,4	8,5	0,6	5,9	38,5
veřejná správa a obrana	4,2	7,9	4,2	5,8	4,3	0,6	30,1
vzdělávání	8,0	6,6	4,5	8,5	2,9	5,4	41,4
zdravotní a sociální péče; vet. činnosti	0,0	4,1	11,5	0,5	6,2	5,7	30,9
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	5,8	2,5	6,8	10,3	2,7	5,1	37,8
celkem	7,6	6,1	3,2	7,2	4,7	0,4	32,7

Zdroj: ČSÚ: Úplné náklady práce za rok 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, kódy 3112-04, 3112-05, 3112-06, 3112-07, 3112-08, w-3112-9, w-3112-10, dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>

Snížení úplných nákladů práce v roce 2009 se soustředilo do malých organizací, tj. do odvětví oprav a obchodu. Podniky s počtem zaměstnanců do 99 osob jsou většími silně závislé na situaci na trhu a nemají ekonomickou sílu přestát krizové poklesy. Při jejich relativně vysokém podílu práce na nákladech je ekonomie práce (propuštění nebo snížení ceny práce) prakticky jediným východiskem.

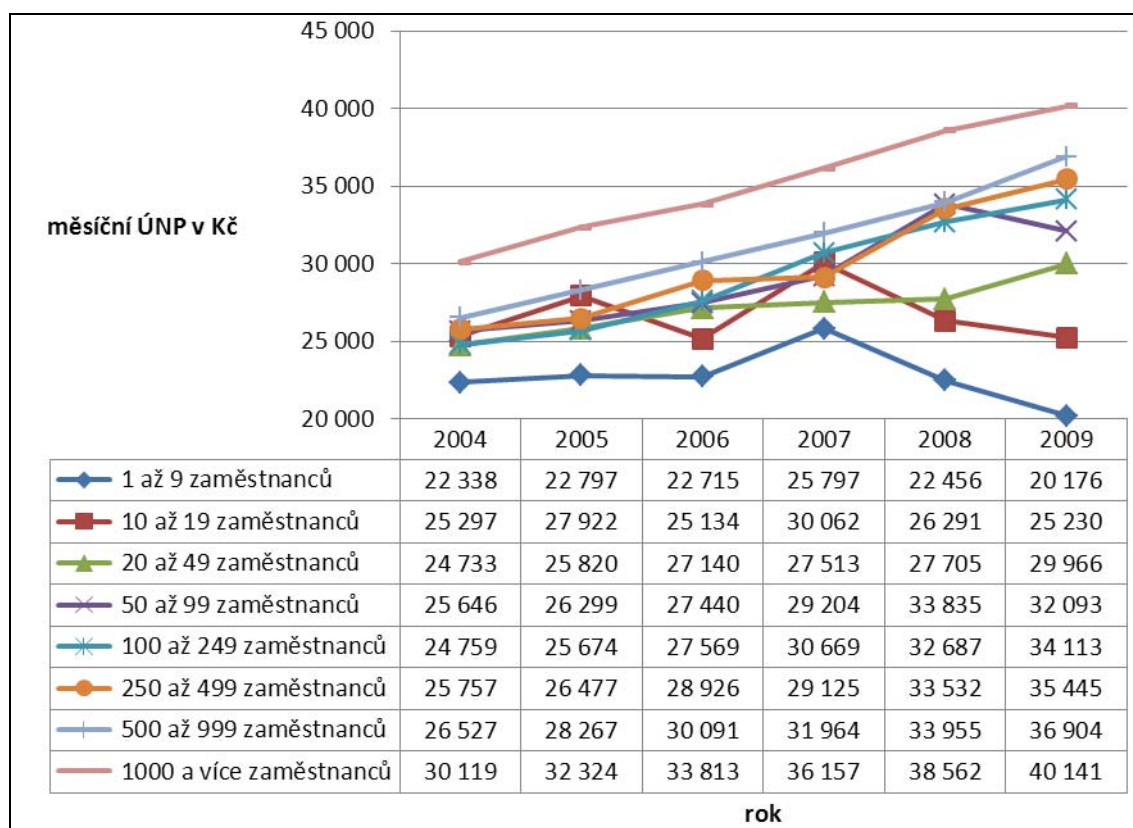
Velké korporace disponují dostatečnými rezervami k udržení základních produkčních struktur, resp. přečkání poklesu poptávky. Uvedené vztahy v nákladech velkých podniků umocňuje rigidita mezd a pracovních podmínek daná sociálním partnerstvím.

1. Náklady práce

V podmínkách ČR, kdy zákonné mantinely taxativně neurčují podíl zaměstnanců na řízení organizací,¹⁷ resp. jejich vliv omezují na aktivitu odborových orgánů, popř. orgánů zaměstnanců v nadnárodních společnostech,¹⁸ malí a střední zaměstnavatelé, kteří vznikli po roce 1990, bez odborů, mají autonomii v utváření vlastní ceny práce. Od roku 2007 stagnující minimální a zaručená mzda¹⁹ se staly díky své neaktuálnosti formálními částkami, které malé zaměstnavatele nenutí k valorizaci ceny práce v závislosti na vývoji cenové hladiny a její struktury. Za těchto podmínek se na trhu vytvářejí podmínky pro nekalou konkurenci.²⁰ Utváření ceny práce v mikropodnicích a v malých a středních podnicích se odvíjí od momentálního postavení zaměstnavatele na trhu zboží a služeb a na trhu práce. Negativní dopady levnější konkurence mají zaměstnavatelé přenášejí na své zaměstnance.

Graf č. 5 Vývoj průměrných měsíčních nákladů práce v letech 2004-2009 v Kč

Zdroj: ČSÚ: Úplné náklady práce za rok 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, kódy 3112-04, 3112-05, 3112-06, 3112-07, 3112-08, w-3112-9, w-3112-10, propočtení VÚPSV

¹⁷ Např. závodní rady v SRN zřízené podle ústavy a zákona o zastupování osob

¹⁸ Rady zaměstnanců, viz §§ 281-285 a §§ 288-290 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů

¹⁹ Nařízení vlády ČR č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

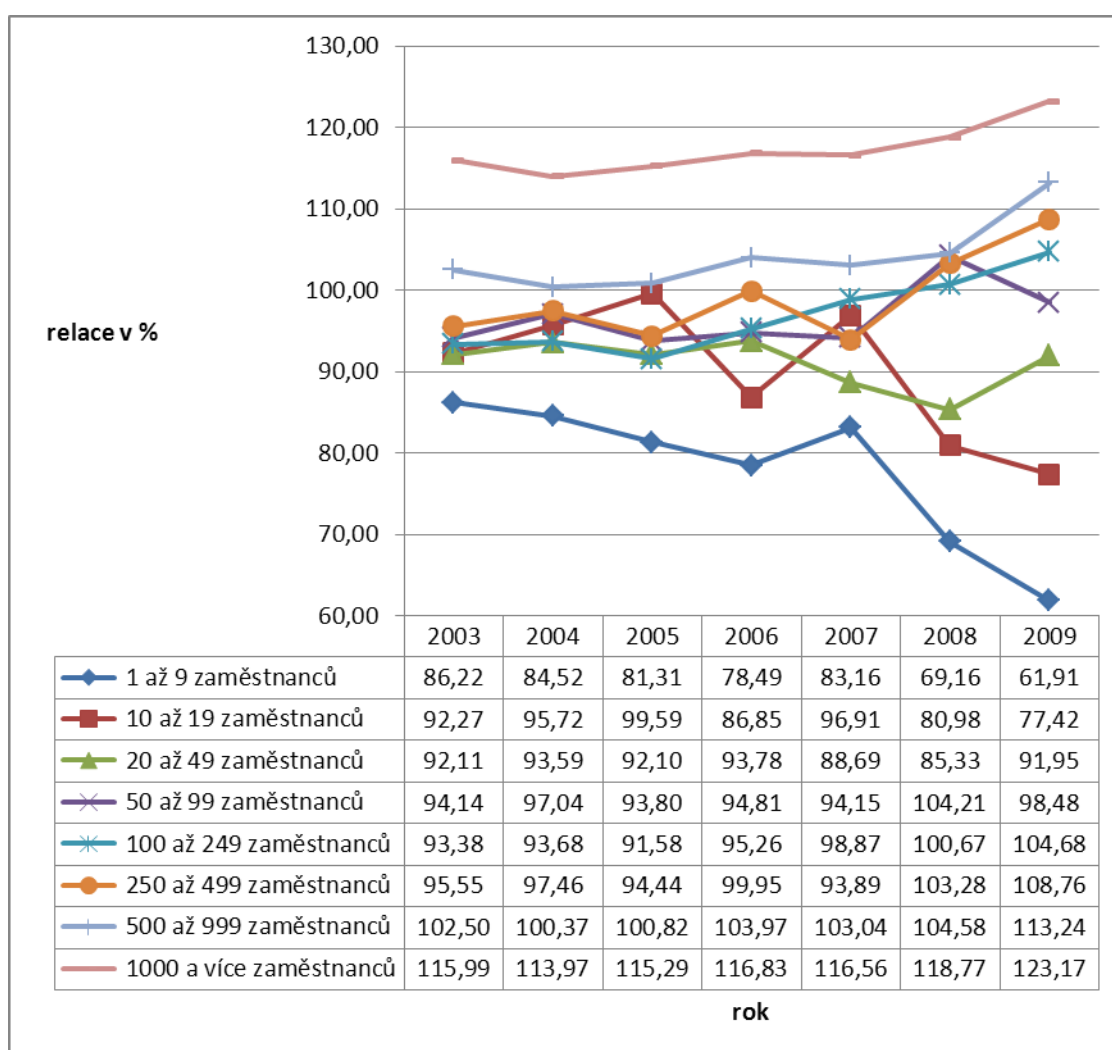
²⁰ Zamezením nekalé konkurence na trhu z titulu nízkého mzdového ohodnocení práce se zabývá směrnice Evropského parlamentu a Rady EU č. 93/71 EC. Tento právní dokument předpokládá odvětvové nebo regionální tarifní dohody, resp. jejich kombinaci jako např. v SRN.

Malé podniky, které vyvíjejí svojí aktivitu zejména v komerčních službách s vysokým podílem práce na nákladech, po mylných konjunkturálních očekáváních v roce 2007 přistoupily při prvních krizových signálech v roce 2008 k výrazné redukci úplných nákladů práce. Obdobně postupovaly i v roce 2009, kdy v podnicích do 19 zaměstnanců²¹ stlačily nominální úroveň pod průměrnou hodnotu v roce 2004.

S ohledem na zatím vykazovanou citlivost malých a středních podniků na tržní situaci lze po odeznění krize očekávat rychlé vyrovnání relací ÚNP s velkými podniky a sevření diferenciačního vějíře k průměru ČR.

Graf č. 6 **Relace průměrných měsíčních úplných nákladů práce podle velikosti podniků (počtu zaměstnanců) k průměru ČR v letech 2004-2009 v %**

Zdroj: ČSÚ Úplné náklady práce za rok 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, kódy 3112-04, 3112-05, 3112-06, 3112-07, 3112-08, w-3112-9, w-3112-10, propočít VÚPSV

²¹ Na podniky do 19 zaměstnanců připadá zhruba 1/5 zaměstnanosti v ČR, podniky do 99 zaměstnanců vážou téměř 1/2 zaměstnanců (blíže ČSÚ: řada publikací Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v ČR za 1.-4. čtvrtletí).

1. Náklady práce

1.3.1 Náklady práce a solidární fondy sociálního a zdravotního zabezpečení v ČR

Výdaje z centralizovaných fondů sociální ochrany (zákonné sociální výdaje) mají charakter zaručených plnění v dlouhém časovém horizontu (příjmové zajištění v nemoci, úhrady zdravotní péče, invalidní a starobní důchody aj.). Důsledkem a současně předpokladem je podmínka co nejvyšší stability příjmu finančních zdrojů, úroveň sazeb plateb do fondů sociálního a zdravotního zabezpečení musí být pokud možno dlouhodobá. Rovnováhu příjmů a výdajů zajišťuje zavěšení zdanění práce na úroveň mezd a platů.

V hospodářské krizi v roce 2009 zřetelně vystoupila nevybilancovanost mezi příjmy sociálního a zdravotního pojištění a zákonných plnění. Další snižování zaměstnanosti a ceny práce, ze které je sociální pojištění odvozeno, a případné snížení sazeb pojistného vážně prohloubí deficit financování solidárního sociálního a zdravotního zabezpečení.

Tabulka č. 10 **Příjmy a výdaje sociálního zabezpečení a státní politiky zaměstnanosti**

položka	mld. Kč						přírůstek v % 2009/2004	
	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti	293,3	311,2	333,7	367,1	385,5	347,8	18,6	
sociální dávky	313,3	326,0	354,4	386,4	400,9	429,3	37,0	
saldo pojistného SZ a výdajů na sociální dávky	-20,0	-14,8	-20,7	-19,3	-15,4	-81,5	307,5	
z toho důchody:	pojistné na důchodové pojištění	243,3	258,3	276,9	304,9	319,9	310,2	27,5
	výdaje na důchody a správu	234,9	251,8	272,9	289,9	312,5	339,8	44,7
	saldo důchodů	8,4	6,5	4,0	15,0	7,4	-29,6	-

Zdroj: MF: Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2004 - 2009 a 2005 - 2010, dostupné na <http://www.mfcr.cz/>

Poznámky: Údaje v metodice běžného roku

Tabulka č. 11 **Příjmy a výdaje systému veřejného zdravotního pojištění**

položka	mld. Kč						přírůstek v % 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009*	
příjmy systému zdravotního pojištění	157,0	168,9	182,8	202,8	211,4	212,2	35,1
výdaje systému zdravotního pojištění	156,8	168,4	180,0	185,6	200,6	218,6	39,4
saldo příjmů a výdajů	0,2	0,5	2,8	17,2	10,8	-6,5	-
saldo závazků po lhůtě splatnosti a pohledávek ZP vůči ZZ k 31.12.	8,3	9,0	0,8	2,4	18,7	22,4	-

Zdroj: Pramen: MF: Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2004-2009 a 2005-2010, dostupné na <http://www.mfcr.cz/>

Poznámky: údaje v metodice běžného roku
*předběžný výsledek

Vyvedení některých služeb ze solidárního sociálního a zdravotního systému a jejich komercializace bez snížení sazeb povinného pojištění na straně zaměstnanců ve svých důsledcích zvyšuje životní náklady. Následný tlak na vyrovnání se může ve střednědobém horizontu odrazit v růstu úplných nákladů práce. Dluhové problémy veřejných rozpočtů se touto cestou přenesou na zaměstnavatele.²²

1.4 Vývoj nákladů práce v EU v období konjunktury po roce 2004 a na počátku globální ekonomické krize

Dlouhodobý výzkum nákladů práce prokázal, že české průměrné měsíční náklady práce v průmyslu a ve službách²³ po přepočtu na EUR patří mezi nejnižší v EU, v roce 2003 dosahovaly zhruba 1/5 úrovně SRN, v roce 2007, posledním roce konjunktury, překonaly relaci 1/4 a v období krize dosáhly zhruba 1/3. V rámci postkomunistických zemí jsou od roku 2006 nejvyšší, jsou však v relaci s produktivitou práce. Pouze Slovinsko s cenovou hladinou a produktivitou práce srovnatelnou se „starými zeměmi EU“ vykazuje vyšší úroveň.

---

²² Baštýř I., Prušvic D., Vlach J.: Náklady práce, Praha: VÚPSV, 2004, s. 23-25

²³ Eurostat sleduje náklady práce pouze za průmysl a služby, blíže Eurostat: Eurostat Metadata, Labour costs annual data, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lcan_esms.htm

1. Náklady práce

Tabulka č. 12 **Relace měsíčních nákladů práce v EU v %, SRN = 100 %**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	:	68,63	71,65	64,16	:	:	:
EU-25	:	74,36	77,35	70,40	:	:	:
EU-15	:	:	91,99	:	:	:	:
Bulharsko	5,57	5,83	6,23	6,52	7,46	9,77	10,60
Rumunsko	6,61	7,29	9,69	11,37	14,25	:	15,75
Litva	12,65	13,20	14,47	16,67	19,72	22,09	21,59
Lotyšsko	10,03	10,74	11,90	14,46	18,67	23,06	21,95
Polsko	18,60	18,34	21,45	23,00	25,52	29,08	24,60
Maďarsko	22,06	23,34	27,03	26,05	28,66	30,33	26,48
Slovensko	14,02	15,55	16,45	18,63	21,86	:	27,94
Estonsko	16,14	17,17	18,89	21,66	25,81	:	:
Česká republika	21,15	22,33	25,18	26,99	29,23	34,47	32,81
Malta	33,95	33,90	34,56	35,45	36,10	37,83	36,43
Portugalsko	:	42,76	44,30	45,42	46,42	:	45,63
Slovinsko	43,43	43,15	45,09	46,41	48,56	51,12	50,98
Velká Británie	95,50	99,40	106,85	109,74	109,98	:	73,16
Španělsko	54,38	55,19	56,40	57,52	59,27	73,16	74,74
Kypr	52,82	54,90	58,11	59,62	61,47	:	:
Finsko	89,08	89,55	93,71	94,21	95,69	:	:
Rakousko	97,59	97,60	99,39	100,55	101,87	100,23	98,83
Německo	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Belgie	:	97,58	98,35	99,87	102,92	109,30	110,25
Švédsko	:	108,59	109,70	111,08	112,57	:	:
Lucembursko	:	116,96	119,88	121,97	125,02	118,89	118,66
Dánsko	:	:	107,74	110,53	113,70	118,92	120,52

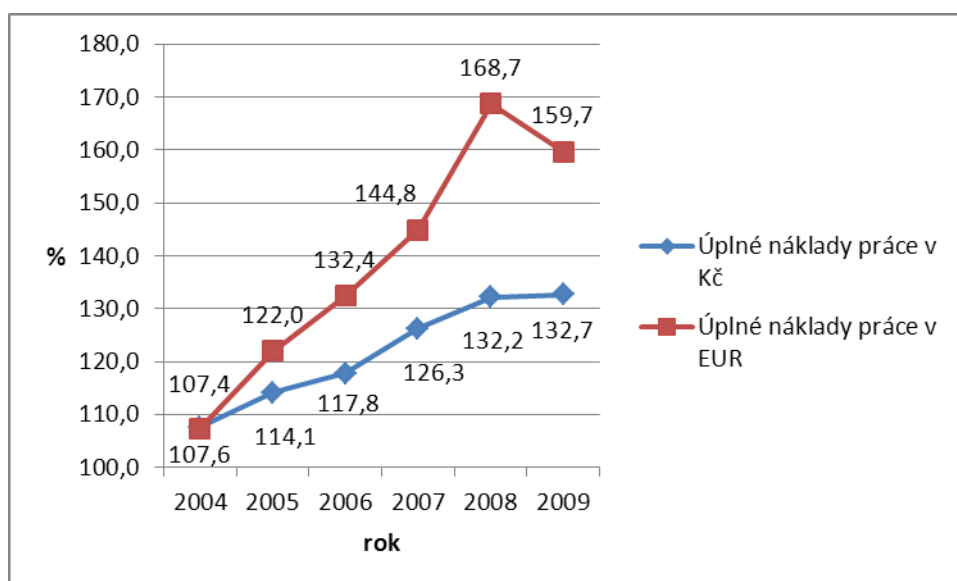
Zdroj: Eurostat: *Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, přístup duben 2011, propočít VÚPSV

Poznámka: Eurostat nezveřejnil údaje za EU celkem. Za srovnávanou základnu byla zvolena SRN, která se v roce 2005 blížila průměru EU-15. země seřazené podle roku 2009
Data nebyla dostupná za Irsko, Řecko, Francii, Nizozemsko a Itálii.

Konvergence cenových hladin v rámci EU se přirozeně projevila i v trendech nákladů práce. V ČR po splasknutí mzdového polštáře v roce 2003 uvedenému procesu otevřela prostor rychle rostoucí produktivita práce a apreciacie Kč, která vyrovnávala disproporce měnového polštáře. Z pohledu trhů EU se náklady práce výrazně zvyšovaly.²⁴

²⁴ blíže Kozelský, T., Vlach, J.: *Náklady práce a jejich struktura v ČR v období konjunktury po roce 2000*, VÚPSV, v.v.i. 2010, ISBN 978-80-7416-076-9, s. 37-46

Graf č. 7 **Vývoj průměrných měsíčních úplných nákladů práce v ČR v Kč a v EUR, bazický index v %, rok 2003 = 100 %**

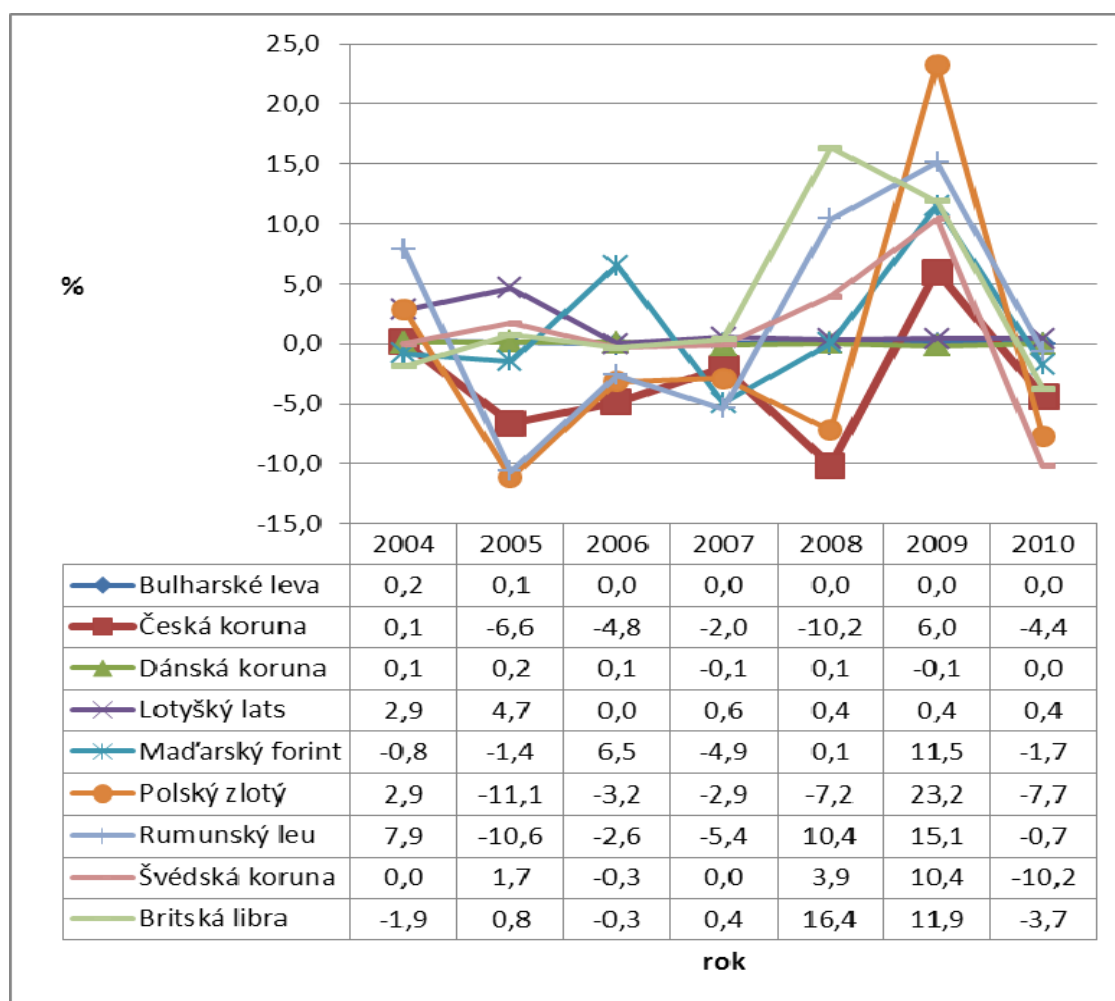
Zdroj: ČSÚ: Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008, ČSÚ 2009, kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, ČSÚ: Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele, dostupné na <http://www.czso.cz/>, přístup květen 2011, Eurostat: Economy and finance, Bilateral Exchange Rates, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/data/database, květen 2011, propočet VÚPSV

Poznámka: Úplné náklady práce v metodice ČSÚ, tj. I., II. a III. národohospodářský sektor. Od roku 2008 jsou zahrnuty údaje za fyzické osoby nezapsané do obchodního rejstříku, zaměstnávající 10 a více zaměstnanců.

Krizová léta 2008-2009 s sebou přinesla výrazné porušení směnných relací národních měn zemí EU mimo Eurozónu k EUR. Posuzování výše nákladů práce v rámci EU proto musí přihlížet ke krátkodobým pohybům měnových kurzů. V krizovém období 2008-2009 národní měny zemí EU (mimo režim ERM II) vůči EUR změkčily. Pozdější reakci, až v roce 2009, lze sledovat v případě ČR a Polska. Vývoj na finančních trzích tak krátkodobě pomohl „novým zemím“ EU v udržení a posílení výhody levné práce v období snižování produktivity práce. Země, kterým se v roce 2009 změkčil kurz národních měn vůči EUR, vykazaly v roce 2009 výraznější pokles nákladů práce ve srovnání se zeměmi Eurozóny. Situace se však v roce 2010 změnila a měnový vývoj se vrátil k trendu zrealňování měn postkomunistických států.

1. Náklady práce

Graf č. 8 Meziroční změna kurzu národních měn vůči EUR států EU mimo Eurozónu v %

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance, Bilateral Exchange Rates*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/data/database, květen 2011, propočít VÚPSV

Při porovnání objemu a struktury nákladů práce v ČR a v ostatních zemích EU je třeba vzít v úvahu náklady na učně, které v českých podmínkách na počátku transformačního procesu převzal stát. V závislosti na české definici mzdy a platu jako odměny na práci se v přímých nákladech práce neobjevují plnění, která souvisejí se sociální situací domácnosti zaměstnance tak, jak je tomu v ostatních evropských zemích. V závislosti na úrovni kolektivního vyjednávání a síle odborů je v evropských zemích vyšší podíl ostatních sociálních výdajů a nákladů. Při minimálním podílu „dobrovolných“ plnění se na výši vedlejších nákladů práce v ČR v roce 2008 podílely zákonné sociální výdaje 95 %, v rámci průměru za EU relace dosáhla 75 %.²⁵

²⁵ Nízký podíl ostatních sociálních výdajů na nákladech práce (do 2 %) je společný Slovensku, Estonsku, Bulharsku a Rumunsku.

Z porovnání výstupů šetření nákladů práce v členských zemích, které Eurostat provádí po 4 letech, vyplývá trend mírného růstu podílu přímých nákladů na nákladech práce. Na rozdíl od ČR se v EU těžištěm tohoto procesu stala ekonomie personálních nákladů. Podíl sociálních výdajů však v roce 2008 ve srovnání s rokem 2004 mírně vzrostl o 0,6 p. b., a to v položce zákonných sociálních výdajů. Naproti tomu v ČR snížení podílu nepřímých nákladů práce táhl pokles podílu zákonných sociálních výdajů o 1,2 p.b.

Tabulka č. 13 **Struktura nákladů práce v ČR a EU-27 v roce 2004 a 2008 v metodice Eurostatu v %**

	2004			2008			změna 2008 - 2004 v p.b.	
	EU-27	ČR	ČR - EU v p.b.	EU-27	ČR	ČR - EU v p.b.	EU-27	ČR
mzdy a platy	73,7	70,3	-3,4	75,1	71,8	-3,3	1,4	1,5
mzdy učňů	0,7	0,0	-0,7	0,6	0,0	-0,6	-0,1	0,0
sociální požitky	0,9	1,7	0,9	0,8	1,4	0,7	-0,1	-0,3
přímé náklady práce	75,3	72,0	-3,3	76,5	73,2	-3,3	1,2	1,2
zákonně sociální výdaje bez učňů	15,8	25,7	9,9	16,4	24,5	8,1	0,7	-1,2
ostatní soc. výdaje a nákl. celkem	5,5	1,1	-4,4	5,5	1,3	-4,3	0,0	0,1
sociální výdaje na učně	0,1	0,0	-0,1	0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0
sociální výdaje celkem	21,4	26,8	5,4	22,0	25,7	3,7	0,6	-1,1
personální výdaje	2,9	1,3	-1,6	1,3	1,2	0,0	-1,6	0,0
daně a dotace	0,4	-0,1	-0,5	0,2	-0,2	-0,4	-0,2	-0,1
nepřímé náklady celkem	24,7	28,0	3,2	23,5	26,8	3,3	-1,2	-1,1

Zdroj: Eurostat: Labour costs survey 2004, Eurostat: Labour costs survey 2008, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, propočít VÚPSV

Míra odstupu výše nákladů práce mezi vyspělými státy EU a ČR je dosud natolik výrazná, že konkurenční výhody z jejich nízké úrovně se budou realizovat ještě po delší časové období. Proces přibližování cenové a výdělkové hladiny ke standardním proporcím vnitřního jednotného evropského trhu a apreciacie kurzu Kč vůči EUR, který se projevuje v rychlejším růstu nákladů práce, bude dlouhodobý a podnikatelské subjekty mají dostatek prostoru pro eliminaci nepříznivých dopadů zvyšování produktivity práce.

Výrazně nižší nákladová úroveň vůči nejvyspělejším státům EU umožňuje českým exportérům využívat cenovou konkurenci nebo dosahovat vyšší míry zisku. Nízké pracovní náklady stále motivují příliv zahraničního kapitálu. Koncepce nízké ceny práce v ČR, tj. udržování nízkých nákladů práce, však nestimuluje substituci práce kapitálem a může vést k postupné dequalifikaci pracovních sil.

1.5 Zdanění práce v ČR a v EU

Historicky patří ČR ke státům s kontinentálním modelem financování sociálního a zdravotního pojištění, tj. s vyšším stupněm sociální solidarity. Tento model charakterizuje vyšší podíl sociálního a zdravotního pojištění a dalších plnění do solidárních fondů

na straně zaměstnavatele a zaměstnanců.²⁶ Na rozdíl od ostatních evropských zemí právní soustava v ČR definuje mzdu jako odměnu za práci, hrubá mzda a ani superhrubá mzda neobsahují plnění související se sociální situací zaměstnance a jeho rodiny, které hradí státní rozpočet. "Zdanění"²⁷ práce v ČR odráží vysoké standardy sociálního a zdravotního zabezpečení při nízké výdělkové hladině. Vedle sociálního a zdravotního pojištění nejsou v České republice na straně zaměstnavatele mzdy dále zdaňovány. Ke zdanění mezd a platů dochází ve formě daně z příjmu až na straně zaměstnance. Daň z příjmu ze závislé činnosti je tak součástí hrubé mzdy vyplácené za odvedenou práci zaměstnavatelem, zprostředkovaně se tak stává jeho nákladem na práci. Daň z příjmu v ČR dosahuje v porovnání s ostatními zeměmi nízké úrovně, na nákladech práce se podílela v intervalu od 6 % v roce 2007 do 8,5 % v roce 2005, v roce 2008 a 2009 podíl dosáhl 8 %. Ve většině zemí dosahuje podíl daně z příjmu 10 a více % z nákladů práce.

Zdanění práce komplexně dokumentuje daňová mezera jako rozdíl mezi náklady práce zaměstnavatele (hrubým výdělkem zvýšeným o pojištění placené zaměstnavatelem a případné daně z objemu mezd) a čistým výdělkem zaměstnance. Údaj je součtem daně z příjmu ze závislé činnosti, příspěvků na sociální zabezpečení²⁸ placených zaměstnavatelem a zaměstnancem (případně dalších daní z objemu mezd) v % celkových nákladů práce.²⁹ V rámci zemí EU, které sleduje statistická služba OECD, se ČR svým zdaněním práce řadí do jejich spodní poloviny. Důvodem je zmíněná nízká daň z příjmu ze závislé činnosti.

České sociální pojištění se řadí svým podílem na nákladech práce k nejvyšším v rámci EU, avšak s nízkou daňovou mezerou (díky nízké dani z příjmu) patří ČR do okruhu zemí s nízkým zdaněním práce. V zemích s historicky nízkým příjmem ze závislé činnosti (např. ČR, Slovensko, Polsko, Portugalsko, Řecko) vysoké náklady na sociální ochranu kompenzuje nižší zdanění výdělků. V kontinentálních zemích se solidárním systémem sociálního a zdravotního zabezpečení se daňová mezera pohybuje od 1/3 (Lucembursko) do více než 1/2 (Belgie, Maďarsko, Německo) nákladů práce. V ČR daňová mezera dosahuje 2/5 nákladů práce. Nejnižší daňovou mezeru vykazují země anglosaského modelu, tj. Velká Británie a Irsko. Nízký podíl sociálního pojištění na nákladech práce v Dánsku vyplývá ze specifického sociálního modelu, který pro financování sociálního zabezpečení využívá vysokou zátěž zboží a služeb daní z přidané hodnoty.

Jestliže se v 90. letech snižovalo daňové zatížení mezd zejména na straně příspěvků na sociální zabezpečení, potom ve sledovaném období let 2004-2009 se ve většině sledovaných zemí projevovala tendence jeho rozšiřování cestou zvyšování daní z příjmů ze závislé činnosti. Výrazné snížení v intervalu 5-9 procentních bodů však vykázalo Polsko, Nizozemsko a Švédsko. Česká republika vykázala pokles daňové mezery o 1 procentní bod. Rozpočtové problémy vedly k vysokému nárůstu v Řecku s tradičně nízkým zdaněním a v Maďarsku.

---

²⁶ Strukturu zdanění práce v členských zemích EU, které jsou současně členy OECD, popisuje příloha studie: Kozelský, T., Vlach, J.: Náklady práce a jejich struktura v ČR v období konjunktury po roce 2000, Praha: VÚPSV, 2010, ISBN 978-80-7416-076-9

²⁷ Obecně: daň z příjmu, daň ze mzdy, důchodové pojištění, zdravotní pojištění, nemocenské a invalidní pojištění na péči, pojištění v nezaměstnanosti atd.

²⁸ Sociálním pojištěním se rozumí důchodové, zdravotní a nemocenské pojištění, příspěvek na politiku zaměstnanosti, příspěvek na péči a další zákonné platby do solidárního systému sociálního zabezpečení.

²⁹ blíže Kadeřábková, A.: Základy makroekonomické analýzy, LINDE, Praha 2003, ISBN 80-86131-36-X, s. 164-165

Tabulka č. 14 **Daňová mezera v zemích EU, které jsou členy OECD, v letech 2004 a 2009 v %**

země	2004			2009			2009 - 2004 v p.b.		
	sociální ochrana	daň z příjmu	daňová mezera	sociální ochrana	daň z příjmu	daňová mezera	sociální ochrana	daň z příjmu	daňová mezera
Belgie	33	21	54	34	21	55	1	0	1
Maďarsko	35	9	46	37	16	53	2	5	7
Německo	35	16	51	34	17	51	-1	1	0
Francie	38	9	47	39	10	49	1	1	2
Rakousko	37	8	45	33	12	45	-4	4	0
Itálie	32	14	46	32	15	47	0	1	1
Nizozemsko	37	7	44	23	15	38	-14	8	-6
Švédsko	30	18	48	29	14	43	-1	-4	-5
Finsko	24	20	44	23	19	42	-1	-1	-2
Řecko	34	1	35	35	7	42	1	6	7
ČR	34	7	41	32	8	40	-2	1	-1
Dánsko	12	30	42	10	29	39	-2	-1	-3
Slovensko	36	6	42	32	6	38	-4	0	-4
Španělsko	28	10	38	28	10	38	0	0	0
Portugalsko	28	5	33	28	9	37	0	4	4
Lucembursko	24	8	32	21	13	34	-3	5	2
Polsko	38	5	43	28	6	34	-10	1	-9
Velká Británie	16	15	31	18	15	33	2	0	2
Irsko	14	10	24	16	13	29	2	3	5

Zdroj: OECD: *Taxing Wages 2003-2004*, OECD 2004, ISBN 92-64-01788-7, s. 18, OECD *Taxing Wages 2008-2009*, OECD 2009, ISBN 978-92-64-08299-1, s. 14, ČSÚ: *Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008*, ČSÚ 2009, kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, ČSÚ: *Úplné náklady práce za rok 2009*, kód w-3112-10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, MPSV: *Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně v České republice v letech 1993-2009*, MPSV 2010, dostupné <http://www.mpsv.cz/cs/9344>, propočít VÚPSV

Poznámka: údaje za svobodného a bezdětného zaměstnance
údaje za ČR aktualizovány na základě českých zdrojů.
země seřazené podle výše daňové mezery v roce 2009

Reakce na ekonomické problémy v letech 2008 a 2009 se odrazila ve snižování daňové zátěže práce prakticky ve všech sledovaných zemích. Rozpočtové problémy Irska se však projevily v zvýšení daně z příjmu a celkovém růstu daňové mezery o 6 procentních bodů. Nadále však Irsko zůstává zemí s nejnižším zdaněním práce v EU. Realizace dlouho připravované reformy nemocenského pojištění v ČR se projevila ve snížení sociálního pojištění s následným poklesem daňové mezery o 2 procentní body.

1. Náklady práce

Tabulka č. 15 **Daňová mezera v zemích EU, které jsou členy OECD, v letech 2008 a 2009 v %**

země	2008			2009			2009 - 2008 v p.b.		
	sociální ochrana	daň z příjmu	daňová mezera	sociální ochrana	daň z příjmu	daňová mezera	sociální ochrana	daň z příjmu	daňová mezera
Belgie	34	22	56	34	21	55	0	-1	-1
Maďarsko	38	16	54	37	16	53	-1	0	-1
Německo	33	19	52	34	17	51	1	-2	-1
Francie	39	10	49	39	10	49	0	0	0
Rakousko	37	12	49	33	12	45	-4	0	-4
Itálie	32	15	47	32	15	47	0	0	0
Nizozemsko	31	14	45	23	15	38	-8	1	-7
Švédsko	30	15	45	29	14	43	-1	-1	-2
Finsko	24	19	43	23	19	42	-1	0	-1
Řecko	34	8	42	35	7	42	1	-1	0
ČR	34	8	42	32	8	40	-2	0	-2
Dánsko	11	30	41	10	29	39	-1	-1	-2
Slovensko	31	8	39	32	6	38	1	-2	-1
Španělsko	28	10	38	28	10	38	0	0	0
Portugalsko	28	10	38	28	9	37	0	-1	-1
Lucembursko	23	13	36	21	13	34	-2	0	-2
Polsko	34	6	40	28	6	34	-6	0	-6
Velká Británie	18	15	33	18	15	33	0	0	0
Irsko	14	9	23	16	13	29	2	4	6

Zdroj: OECD: *Taxing Wages 2003-2004*, OECD 2004, ISBN 92-64-01788-7, s. 18, OECD *Taxing Wages 2008-2009*, OECD 2009, ISBN 978-92-64-08299-1, s. 14, ČSÚ: *Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994 až 2008*, ČSÚ 2009, kód: w-3113-09, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>, ČSÚ: *Úplné náklady práce za rok 2009*, kód w-3112-10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, MPSV: *Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně v České republice v letech 1993-2009*, MPSV 2010, dostupné <http://www.mpsv.cz/cs/9344>, propočet VÚPSV

Poznámka: údaje za svobodného a bezdětného zaměstnance
 údaje za ČR aktualizovány na základě českých zdrojů.
 země seřazené podle výše daňové mezery v roce 2009

2. Jednotkové náklady práce

Ukazatele typu jednotkových nákladů práce (JNP) patří ke stěžejním makroekonomickým ukazatelům, které komplexně vyjadřují nákladové tlaky v dané ekonomice plynoucí z ceny a objemu práce. Sledují je centrální banky vyspělých zemí za účelem predikce míry inflace (nákladový faktor inflace). Rovněž patří mezi hlavní indikátory konkurenceschopnosti ekonomiky. JNP ilustrují využití práce v národní ekonomice (ukazatel lze aplikovat i na nižší úrovni). Do tohoto ukazatele vstupují vztahy a využití "lidského kapitálu" v národním institucionálním režimu. Různé modifikace JNP se využívají k deflování.

2.1 Definice jednotkových nákladů práce a podklady

Jednotkové náklady práce (v zahraničním odborném tisku „Unit Labour Costs“) se obecně definují jako podíl nákladů práce na jednotku produkce.³⁰ Jednotlivé nadnárodní a národní instituce definují jednotkové, resp. jednicové náklady práce s ohledem na historickou dostupnost potřebných údajů a účel sledování. Ve většině případů využívají ukazatele konjunkturálního (přírůstkového) typu jako strukturální index, který postihuje inflační tlaky v národní ekonomice.³¹ Možnosti konkrétní aplikace podle cenových hladin, které VÚPSV využívá doposud, byla předmětem publikace Monitoring nákladů práce (návrh, pilotní ověření).³²

2.1.1 Úrovňový ukazatel jednotkových nákladů práce

Na úrovni národního hospodářství se užívá vyjádření, kdy JNP definujeme jako podíl celkového objemu náhrad zaměstnancům na jednoho zaměstnance, kde náhradami rozumíme položku z národních účtů, jenž se skládá z nominálních mezd, platů a čistých daní, včetně odvodů do systému sociálního zabezpečení zaměstnavatelem,³³ na produktivitě práce v běžných cenách. Produktivitu práce vyjadřuje podíl hrubého

³⁰ blíže Hinze, J., Brück, C., Danckwerts, R. F., Wohlers, E.: Aussagefähigkeit internationaler Arbeitskostenvergleiche. Methodische Grundlagen, empirische Ergebnisse und wirtschaftspolitische Schlussfolgerungen, HWWA Studies No. 42, Hamburg Institute of International Economics (HWWA), Hamburg, 1998

³¹ Přehled základních definic a algoritmů obsahuje studie Prušvic, D., Vlach, J.: Jednotkové náklady práce - analýza vývoje a úrovně. Praha: VÚPSV, 2006, ISBN 80-87007-11-5, s. 10-15

³² Kozelský, T., Prušvic, D., Vlach, J.: Monitoring nákladů práce (návrh, pilotní ověření). Praha: VÚPSV, 2005. ISBN 80-87007-16-6, s. 14-16

³³ Náhrady zaměstnancům - v hotovosti i naturální, zahrnují mzdy a platy a sociální příspěvky placené zaměstnavateli:

- mzdy a platy - důchody za práce konané podle pracovně-právních a jiných zvláštních předpisů. Obsahují mzdy a platy za vykonanou práci pro zaměstnavatele, platy společníků firmy nebo členů družstev, dále platy a uniformy vojáků z povolání; zahrnují se i příspěvky věnované zaměstnancům na dopravu do práce a z práce, na stravování, na jejich kulturní nebo sportovní vyžití a jiné. Uvádějí se před odpočtem daně z příjmu, zákonných (povinných) příspěvků na sociální a zdravotní pojištění, případně jiných srážek;
- sociální příspěvky placené zaměstnavateli za jejich zaměstnance na všeobecné sociální a zdravotní pojištění (tj. z objemu základních mezd na sociální pojištění, vč. fondu nezaměstnanosti a na zdravotní pojištění), na penzijní a zdravotní připojištění a přímé sociální podpory od zaměstnavatelů (nenávratné výpomoci hrazené např. ze sociálního fondu).

blíže: Statistická ročenka České republiky 2008, Národní účty, ČSÚ, Praha 2008 dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/kapitola/10n1-08-2008-0500>

2. Jednotkové náklady práce

---

domácího produktu k celkovému počtu pracovníků. Tento ukazatel podává informaci o tom, jaká výše nákladů na zaměstnance připadá na jednotku jím vytvořeného produktu. Ukazuje vztah mezi tím, kolik je na zaměstnance vynaloženo finančních prostředků, a tím, co vyprodukuje svojí prací. Formalizace JNP:

$$JNP = \frac{\frac{NZ}{zam}}{\frac{HDP}{prac}} * 100,$$

kde:

JNP jednotkové náklady práce,

NZ objem náhrad zaměstnancům v běžných cenách z národních účtů,

zam průměrný počet zaměstnanců v daném období z národních účtů,

HDP hrubý domácí produkt v běžných cenách,

prac průměrný počet pracovníků v národním hospodářství za dané období z národních účtů.

V souladu s praxí zahraničních institucí VÚPSV při propočtu JNP nevyužívá náklady práce, resp. úplné náklady práce, a údaje o zaměstnanosti sledované statistikou práce. Náhrady zaměstnancům a údaje o zaměstnanosti z národního účetnictví jsou metodicky srovnatelné s propočty úrovně HDP a parity kupní síly.

Oproti nákladům práce náhrady zaměstnancům neobsahují personální náklady, daně a dotace spojené se zaměstnáváním lidí. Systém národních účtů umožňuje zahrnutí nákladů práce u dalších ekonomických subjektů, na které se běžné statistické zjišťování nevztahuje, vč. sebezaměstnaných (OSVČ) a šedé ekonomiky.

V makroekonomických propočtech vstupují náhrady zaměstnancům do propočtu HDP, ukazatelů typu podílu náhrad zaměstnancům na HDP nebo ukazatelů, které vyjadřují cenu práce na jednotku produkce.

Mezinárodně srovnatelné údaje o náhradách zaměstnancům v zemích EU poskytuje Eurostat. Výhodou tohoto ukazatele je, že za všechny země a roky existují srovnatelné údaje o HDP v národní a evropské cenové hladině, tj. v paritě kupní síly a o zaměstnanosti. Národní účetnictví však nepopisuje podrobnou strukturu náhrad zaměstnancům, vymezuje pouze objem náhrad zaměstnancům a z toho mzdy a platy.

Problematickým se jeví časové zpoždění publikace dat v mezinárodním přehledu. Konečné údaje o náhradách zaměstnancům a zejména jejich vazby na ostatní makroekonomické charakteristiky jsou k dispozici s dvouletým zpožděním. I po tomto období však dochází k dalšímu zpřesňování.

Produktivitou se rozumí podíl HDP na jednoho pracovníka. V rámci národní ekonomiky propočet JNP předpokládá stejnou produktivitu u zaměstnanců a u sebezaměstnaných (ve skutečnosti osoby samostatně výdělečně činné v ČR vykazují poloviční produktivitu práce³⁴). Také cena práce sebezaměstnaného je díky přátelskému daňovému prostředí v ČR nižší. V běžné praxi se však ekonomické charakteristiky za korporace a za sebezaměstnané odděleně nesledují, a to ani v zahraničí. Podle odhadů se však relace v produktivitě práce sebezaměstnaných a zaměstnanců v jednotlivých

---

³⁴ blíže Průša, L., Baštýř, I., Brachtl, M., Vlach, J.: Sociálně-ekonomické postavení osob samostatně výdělečně činných v české společnosti. Praha: VÚPSV, 2008, ISBN 978-80-7416-011-0, s. 49-52

zemích EU výrazně liší³⁵ v závislosti na struktuře národních ekonomik³⁶ a zaměstnanosti.³⁷

Samotná produktivita vyjadřuje souběžné působení různých faktorů. Ekonomická teorie za nejdůležitější považuje práci a kapitál. Patří sem však i další činitele jako např. podnikatelská aktivita a efektivnost řízení. Pohyb produktivity závisí na vývoji objemu práce a jejího vybavení dlouhodobým majetkem (stroji, budovami, know-how).³⁸

2.1.2 Jednotkové náklady práce a cenová hladina

Pohyb JNP je odrazem vývoje ceny práce a produktivity. V mezinárodních srovnáních však zřetelně vystupují specifika národních hospodářských a sociálních politik. Vedle zdanění práce koresponduje cena práce nejen s národní produktivitou, ale i s národní cenovou hladinou. Přes proces vzájemné konvergence v rámci zákona jednotné ceny vykazují cenové úrovně v jednotlivých zemích výrazné rozdíly. Národní měny nemají stejnou kupní sílu. Měnová politika (vytváření měnových polštářů) a situace na finančních trzích navíc často desynchronizuje pohyb kupní síly měny a směnného kurzu. Jednotkové náklady práce v národní cenové hladině a v cenové hladině referenčního státu se liší.³⁹

Otevřenost české ekonomiky vyplývá z relativně vysokého podílu průmyslu a vyčerpání nerostných surovin a nedostatku energetických zdrojů. Obecně platí, že čím vyšší je váha průmyslu v národní ekonomice, tím vyšší jsou dovozy a vývozy. Služby se zatím v převážné míře spotřebovávají na domácím trhu.

Využití JNP jako jednoho ze základních ukazatelů konkurenceschopnosti předpokládá eliminaci rozdílů cenových hladin. V mezinárodních srovnáních národních ekonomik se proto produktivita práce většinou vyjadřuje prostřednictvím HDP v paritě kupní síly (PPP)⁴⁰ na pracovníka. Ukazatel jednotkových nákladů práce potom říká, jaké náklady práce se v zemi X vynaloží na jednotku výstupu, který se prodává v zemi Y v cenové hladině Y. V odvětvových analýzách se používají jiné indikátory výkonnosti, např. přidaná hodnota. Přepočtení produktivity, popř. náhrad zaměstnancům na cenovou hladinu EU je pouze informativní. V případě konkrétního porovnání dvou zemí je třeba volit jejich cenovou hladinu.

---

³⁵ Např. produktivita práce (HDP/osoba) sebezaměstnaných dosahuje v Estonsku zhruba 50 % úrovně zaměstnanců, ve Francii 70 %, v Itálii 55 %, v Lotyšsku 40 %, v Maďarsku 80 %, v Polsku 90 %, ve Finsku 30 %, propočty VÚPSV

³⁶ Např. podíl sektoru sebezaměstnaných na HDP představuje v ČR zhruba 12 %, v Estonsku 4 %, ve Francii 7 %, v Itálii 15 %, v Lotyšsku 10 %, v Maďarsku 10 %, v Polsku 23 %, ve Finsku 4 %, propočty VÚPSV

³⁷ Pro makroekonomické mezinárodní srovnání se proto používají pouze údaje za korporace (např. IDW) nebo se předpokládá stejná produktivita a cena práce v korporacích a v podnicích sebezaměstnaných (např. WIIW, Evropská komise).

³⁸ blíže např. Jílek, J., Vojta, M.: Vypovídací vlastnosti změn jednotkových pracovních nákladů a souvisejících ukazatelů, Statistika č. 4/2001, ISSN 0322-788x

³⁹ K problému cenové hladiny a směnného kurzu ve vztahu ceny práce a produktivity práce v mezinárodním srovnání blíže Fassmann, M.: Mezinárodní srovnání úrovně mezd (nákladů práce) a produktivity práce s vyspělými evropskými zeměmi, Pohledy 6/97, s. 23-52.

⁴⁰ Purchasing power parity (PPP) představuje poměr cen v národních měnách za stejné výrobky a služby v různých zemích, popř. jejich seskupení, např. EU.

Česká ekonomika patří k nejvíce otevřeným v rámci EU. Podrobné statistické údaje však zatím nejsou k dispozici ani v rámci EU.⁴¹ Z pohledu významu pohybu základních hodnotových relací na domácím trhu VÚPSV sleduje JNP v mezinárodním srovnání odděleně v domácí cenové hladině a evropské cenové hladině po přepočtu na standard parity kupní síly (PPS⁴²) Evropské unie.⁴³ Časová řada jednotkových nákladů práce signalizuje stabilitu struktury národní cenové hladiny a přerozdělovacích procesů.

$$JNP_{eur} = \frac{\frac{NZ_{eur}}{zam}}{\frac{HDP_{eur}}{prac}} * 100, \quad \text{resp.: } JNP_{PPS} = \frac{\frac{NZ_{eur}}{zam}}{\frac{HDP_{PPS}}{prac}} * 100,$$

kde:

- JNP* jednotkové náklady práce,
NZ objem nominálních náhrad zaměstnancům,
zam průměrný počet zaměstnanců v daném období,
HDP hrubý domácí produkt v běžných cenách,
prac průměrný počet pracovníků za dané období,
eur ukazatel vyjádřený v EUR,
PPS ukazatel ve standardu kupní síly EU.

V rámci zajištění srovnatelnosti jednotkových nákladů práce VÚPSV přebírá údaje zveřejňované Eurostatem v rámci systému národních účtů a Evropského srovnávacího programu (European Comparison Programme - ECP).

2.2 Ekonomický rámec pohybu jednotkových nákladů práce v ČR

Cena práce v ČR se ve srovnání se západoevropskými zeměmi tradičně pohybuje na nízké úrovni, a to i v relaci k produktivitě práce. Obdobná situace je i v ostatních postkomunistických státech, které v minulé dekádě přistoupily v EU. V rámci ekonomické integrace sovětozonálních zemí se cenová hladina a struktura, a tedy i výdělková hladina, vyvíjely odděleně od světových a evropských trhů. Současné

---

⁴¹ Podle odhadů ČSÚ vývoz na produkci dosahoval 31 % v roce 2007 a na tržní produkci 35 %. Více než 90 % exportu tvoří průmyslové výrobky, český průmysl vyváží přibližně 50 % své produkce. Pro srovnání: téměř 50 % podílu vývozu zboží a služeb na produkci v roce 2007 dosahovala Malta, kolem 40 % se pohybovaly Irsko, Belgie a Nizozemsko. Blíže Rojíček, M.: Statistika upřesňuje představy o otevřenosti české ekonomiky, Tisková zpráva ČSÚ z 5. března 2009

⁴² Purchasing power standard (PPS) je uměle vytvořená měnová jednotka používaná při mezinárodních srovnáních k vyjádření objemu ekonomických souhrnných ukazatelů v rámci EU. Údaj v PPS získáme z hodnoty vyjádřené v národní měně vydělením příslušnou paritou kupní síly v EUR. V rámci Evropského srovnávacího programu (European Comparison Programme) kupní síla 1 PPS odpovídá průměru kupní síly 1 eura v zemích EU.

⁴³ JNP v paritě kupní síly eliminují rozdíly národních cenových hladin, které se v postkomunistických zemích (mimo Slovinska) většinou pohybují kolem 65 %. Česká, estonská a lotyšská cenová hladina překročila v roce 2008 relaci 70 % průměru EU-27. Ještě v roce 2004 cenová hladina sledovaných států nedosahovala ani 60 % evropské úrovně. JNP v paritě exportérovi říkají, jaké jsou náklady práce na jednotku produkce v zemi realizované v cenové hladině EU.

přibližování cenové, a tím i výdělkové hladiny postupuje ve vzájemně propojených procesech, cestou inflace, zhodnocováním národní měny a ve zrealňování cenové struktury. Proces konvergence je pozvolný a disproporce stále přetrvávají. Specifické postavení náleží Slovinsku, které je dlouhodobě napojené na evropské trhy a jehož hospodářská politika ještě před rokem 1989 respektovala tržní principy. Slovinská cenová hladina ve své výši a v jednotlivých segmentech korelovala s evropskými cenami a s národní produktivitou práce již před připojením k EU.

Stejná práce má ve „starých zemích“ ve srovnání s novými členy EU stále vyšší cenu. Mzdový a měnový polštář umožnil v 90. letech „bezproblémové“ napojení postkomunistických ekonomik na jednotný vnitřní evropský trh. Z tohoto pohledu nelze nízké ocenění práce hodnotit jako odraz jednoduché a nekvalifikované práce vynakládané v českém průmyslu a ve službách.

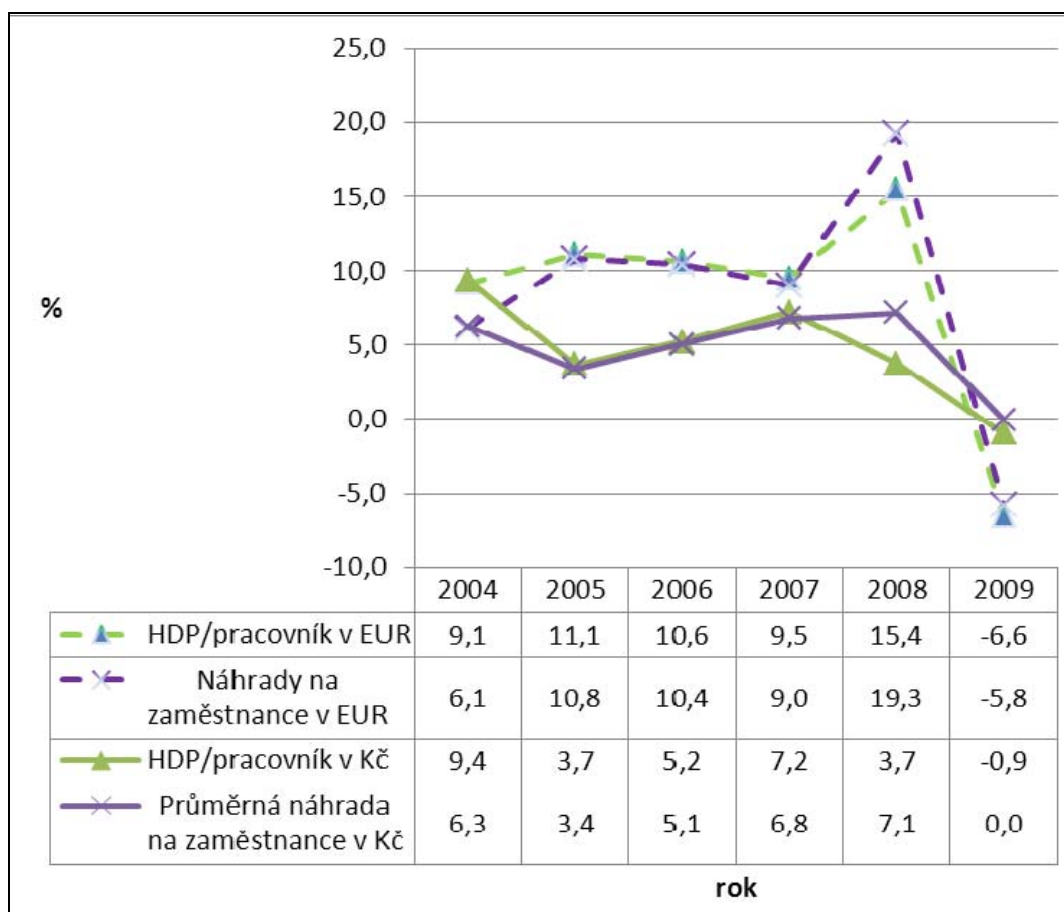
Vztah ceny práce a produktivity práce odráží ukazatel jednotkových nákladů práce. Vývoj jednotkových nákladů práce po roce 1990 se z hlediska kvalitativních vlivů rozpadá na 3 časová období:

- do roku 2003: trend vyrovnávání disproporce mezi produktivitou a cenou práce, která vznikla v prvních letech transformace v důsledku hlubšího propadu reálných výdělků (o 1/3 v roce 1991 proti roku 1989) ve srovnání s poklesem produktivity (o 6,5 % v roce 1991 proti roku 1989),⁴⁴ podle expertního odhadu VÚPSV se jednotkové náklady práce v roce 1991 jednorázově propadly o 5 %; mzdovou expanzi v letech 2002 a 2003 umocňovala proinflační očekávání v souvislosti s připojením k EU, v tomto období mzdový polštář splaskl,
- po roce 2004: stabilizace proporcí pohybu produktivity a ceny práce v národní cenové hladině,
- po roce 2007: ekonomická krize přinesla propad produktivity práce zejména ve zpracovatelském průmyslu a v komerčních službách; rigidita mezd, a tím i náhrad zaměstnancům otevřela nůžky mezi pohybem produktivity práce a náhrad zaměstnancům s růstem jednotkových nákladů práce, který v roce 2009 zmírnilo krátkodobé změkčení Kč a pokles české cenové hladiny v relaci k EU.

---

⁴⁴ mzdový polštář

Graf č. 9 **Meziroční přírůstek produktivity a ceny práce v ČR v běžných cenách v Kč a v EUR v letech 2004-2009 v %**

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, duben 2010, propočít VÚPSV

Čerpání mzdového polštáře skončilo prakticky rokem 2003. Po vstupu do EU v roce 2004 se sociálním partnerům dařilo držet proporce růstu produktivity a průměrné náhrady zaměstnancům s tím, že vyšší tempa mezd a platů eliminovala nižší dynamika nemzdových plnění. Úroveň jednotkových nákladů práce se v tomto období stabilizovala na zhruba 53 %, tj. mírně pod průměrem EU-15, s tendencí mírného poklesu.

Situaci období let 2004-2007 charakterizují vysoká tempa ekonomického výkonu, nízká inflace na úrovni Eurozóny (průměrná 2,3% roční inflace), apreciacie Kč (v průměru 2,9 % ročně), konvergence cenové hladiny a mzdové hladiny k vyspělým zemím EU, růst zaměstnanosti. Tyto momenty se odrážejí v rozdílných tempech pohybu nominálních hodnot produktivity a ceny práce v národní měně a v EUR. Vývoj českých JNP v tomto období inkasoval efekty zpožděné restrukturalizace ekonomické mikrosféry z konce 90. let, která překonala podkapitalizaci z prvních let transformace a stabilizovala vlastnickou strukturu. V podmínkách příznivé konjunkturální situace na světových trzích se české podniky připojily k evropskému a americkému trendu poklesu JNP, který přinesla vyšší tempa produktivity práce. Pokračování prorůstových očekávání v roce 2007 a ještě v I. pololetí 2008, jako nekritické kopírování konjunktury předchozích let, vedla k dalšímu růstu zaměstnanosti bez ohledu na kapacitu trhů a

možnosti růstu produktivity. Opatření Reformy veřejných financí 2007-2010⁴⁵ vyvolala v roce 2008 prudké, avšak jednorázové zvýšení inflace (6,3 %), se kterým souběžně došlo k výraznému zpevnění Kč vůči EUR (o 11 %). Ve II. pololetí 2008 se předimenzovaná zaměstnanost střetla s ekonomickou krizí. Podniky nestačily reagovat, efekty protikrizových opatření se dostavily v průběhu roku 2009. Obdobné chování podniků lze sledovat v ostatních evropských zemích. Prakticky všechny země EU již v roce 2008 vykázaly růst JNP v národní cenové hladině. Práce, ve finančním ocenění kompenzací zaměstnancům, již nebyla efektivně využívána, zejména ve zpracovatelském průmyslu. Uvedené okolnosti vedly po roce 2008 v českých podmínkách k výraznému snížení efektivnosti živé práce, tj. zvýšení podílu náhrady vyplacené zaměstnanci a jeho produktivity. V roce 2009 recese zasáhla i komerční odvětví terciéru. Zaměstnavatelům částečně ulehčilo ve směru poklesu podílu náhrad na HDP snížení sazby nemocenského pojištění a sociálních požitků, opačně však účinkoval růst odstupného a náhrady mezd za pracovní neschopnost v důsledku nemoci a pracovního úrazu.⁴⁶ Po přepočtu na zaměstnance se však průměrná náhrada zvýšila v důsledku poklesu podílu nekvalifikované práce s nižším mzdovým ohodnocením.

Pokles výkonnosti ekonomiky v letech 2008 a 2009 se přes nižší zdanění práce negativně odrazil v zaměstnanosti. Rigidita procesu uvolňování zaměstnanců jako reakce na signály ekonomické krize ve 2. pololetí 2008 na počátku roku 2009 odezněla. V EU a v USA lze mimo Kypr, Polsko a Lucembursko sledovat pokles zaměstnanosti.

---

⁴⁵ Blíže např. www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Reforma_veřejnych_financi_ppt.ppt

⁴⁶ Reforma nemocenského pojištění v roce 2009 na jedné straně přinesla zaměstnavatelům snížení sazby pojistného o 1 % z vyplacených mezd, na druhé straně zaměstnavatelé museli hradit nemocenské za prvních 14 dnů pracovní neschopnosti. Celkově však zaměstnavatelé na nemocenském vyplatili v průměru pouze 0,3 % průměrného výdělku.

2. Jednotkové náklady práce

Tabulka č. 16 **Vývoj zaměstnanosti v EU a v USA v pojetí národních účtů v letech 2004-2009, přírůstek v %**

	zaměstnanci přírůstek v %				zaměstnanost celkem přírůstek v %			
	2007/2004	2008/2007	2009/2008	2009/2005	2007/2004	2008/2007	2009/2008	2009/2004
Belgie	4,8	1,8	-0,6	6,0	4,3	1,7	-0,3	5,8
Bulharsko	12,2	3,7	-3,7	12,0	9,1	3,3	-2,9	9,4
Česká republika	8,7	0,5	-1,5	7,7	7,3	0,6	-0,7	7,2
Dánsko	5,2	1,6	-3,1	3,6	4,8	1,5	-2,9	3,3
Německo	1,9	1,6	-0,1	3,4	2,2	1,4	-0,1	3,5
Estonsko	10,7	1,6	-9,6	1,6	9,8	0,3	-9,2	0,0
Irsko	14,3	-1,8	-8,4	2,8	13,5	-1,1	-8,2	3,1
Řecko	7,1	0,3	-0,9	6,5	5,9	0,2	-0,7	5,4
Španělsko	12,6	-0,3	-6,4	5,1	11,4	-0,3	-6,7	3,6
Francie	3,0	0,6	-1,4	2,1	3,0	0,6	-1,2	2,3
Itálie	5,2	0,8	-1,1	4,8	3,2	0,2	-1,7	1,7
Kypr	12,8	1,2	4,2	18,9	8,8	0,7	1,4	11,1
Lotyšsko	12,8	1,4	-13,9	-1,5	9,8	0,6	-12,7	-3,5
Litva	13,2	1,3	-7,5	6,1	6,8	-1,1	-6,9	-1,7
Lucembursko	6,0	3,0	1,1	10,5	5,4	3,0	1,0	9,7
Maďarsko	2,1	-1,0	-2,4	-1,4	0,7	-1,2	-2,5	-3,0
Malta	6,0	2,5	-0,8	7,8	6,1	2,6	-0,4	8,4
Nizozemsko	4,8	1,7	-1,0	5,5	4,8	1,5	-1,1	5,1
Polsko	15,4	4,4	0,7	21,3	10,5	3,7	0,4	15,0
Portugalsko	2,8	0,5	-2,0	1,2	0,9	0,5	-2,8	-1,3
Rumunsko	2,5	1,0	-3,4	-0,1	2,5	-0,3	-1,5	0,6
Slovinsko	4,3	2,7	-1,9	5,1	3,8	2,6	-1,4	4,9
Slovensko	7,3	2,5	-4,8	4,8	8,6	3,2	-2,8	9,0
Finsko	5,2	1,5	-3,3	3,2	5,3	1,6	-2,7	4,1
Švédsko	4,3	1,2	-2,1	3,4	4,3	0,9	-2,0	3,1
Velká Británie	2,3	0,8	-1,8	1,2	2,6	0,8	-1,6	1,7
USA	4,8	-0,5	-5,3	-1,3	4,8	-0,4	-3,7	0,4

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011; U.S. Department of commerce, Bureau of Economic Analysis; dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, duben 2011; propočtené VÚPSV

Poznámka: Rozdílem mezi zaměstnaností celkem a zaměstnanci jsou sebezaměstnaní.

Přes snížení zaměstnanosti se nepodařilo udržet dynamiku produktivity práce a v roce 2009 většina zemí vykázala její pokles. V roce 2008 kladnou dynamiku produktivity práce vykázaly prakticky všechny sledované státy, avšak ve srovnání s předešlými léty nižší. Specifické postavení náleží USA, Velké Británii a Irsku díky dřívějšímu vypuknutí krize a časovému posunu jejího průběhu v anglosaské oblasti.

Tabulka č. 17 **Pohyb produktivity práce v běžných cenách v národní měně v letech 2004-2009, přírůstek v %**

	konjunktura 2007/2004	krize			HDP/pracovník v roce 2009 v EUR
		2008/2007	2009/2008	2009/2004	
Bulharsko	38,5	11,5	1,5	56,7	9 378
Rumunsko	87,1	6,4	-5,8	87,5	12 337
Litva	47,4	14,3	-11,8	48,5	18 708
Lotyšsko	85,2	9,0	-7,5	86,8	18 790
Polsko	22,0	9,4	-21,0	5,5	19 567
Estonsko	48,8	1,5	-5,2	43,2	23 179
Maďarsko	26,0	1,6	-10,3	14,9	24 575
Česká republika	19,6	13,1	-16,1	13,6	26 634
Slovensko	30,6	-3,2	0,4	27,0	26 651
Portugalsko	12,3	1,4	0,5	14,5	33 255
Malta	14,4	5,3	-0,5	19,8	35 872
Slovinsko	22,8	5,2	-3,8	24,3	36 471
Kypr	15,2	7,6	-3,4	19,8	43 119
Řecko	15,7	4,1	-0,1	20,4	49 397
Velká Británie	11,3	-11,9	2,0	0,0	54 032
Španělsko	12,4	3,6	3,8	20,9	54 990
Německo	7,6	0,6	-3,3	4,7	59 672
Itálie	7,7	1,2	-1,4	7,4	61 736
Švédsko	12,7	-2,3	-7,4	1,9	65 029
Nizozemsko	11,1	2,8	-3,0	10,8	66 350
Finsko	12,2	1,1	-4,7	8,1	69 650
Francie	10,8	2,2	-0,9	12,3	74 612
Belgie	10,4	1,2	-1,4	10,2	75 086
Dánsko	10,6	1,0	-1,8	9,6	79 404
Irsko	11,7	-3,9	-3,4	3,7	82 860
Lucembursko	29,6	2,6	-5,0	26,3	176 049
USA	13,2	3,0	2,5	19,6	71 886

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011; Eurostat: *Economy and finance, Exchange rates*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/introduction, duben 2011; Národní banka Slovenska, *Priemerné mesačné kurzy USD a EUR v SKK*, dostupné na <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/kurzovy-listok/priemerne-mesacne-kurzy-usd-a-eur-v-skk-kumulativne>, duben 2011; U.S. Department of commerce, Bureau of Economic Analysis; dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, duben 2011; propočít VÚPSV

Poznámka: Státy seřazeny podle úrovně produktivity práce v EUR v běžných cenách v roce 2009.

Pokles ekonomické výkonnosti a růst nabídky na trhu práce se odrazily ve zpomalení vývoje ceny práce, resp. náhrad zaměstnancům v roce 2009, kdy dobehly staré kolektivní smlouvy postavené na konjunkturálním očekávání. Strukturální změny v zaměstnanosti, kde rostl podíl kvalifikovaných zaměstnanců s vyšší cenou práce v důsledku uvolňování pomocných profesí, se projevily v růstu průměrného výdělku, a tím průměrné ceny práce. Pouze země s hlubokými rozpočtovými problémy, pobaltské státy a Maďarsko přistoupily k výrazné redukci ceny práce.

2. Jednotkové náklady práce

Tabulka č. 18 **Průměrná nominální náhrada zaměstnanci v pojetí národních účtů v letech 2004-2009 v národní měně, přírůstek v %**

	konjunktura 2007/2004	krize			roční náhrada zaměstnanci v roce 2009 v EUR
		2008/2007	2009/2008	2009/2004	
Bulharsko	31,6	15,4	9,9	66,8	4 846,4
Rumunsko	73,5	32,2	-2,4	123,9	7 421,6
Polsko	8,3	9,0	2,9	21,6	9 294,8
Litva	49,0	15,0	-11,0	52,4	9 485,8
Lotyšsko	109,6	16,1	-12,7	112,5	9 971,7
Maďarsko	20,6	7,1	-2,1	26,4	12 277,5
Slovensko	30,1	-2,0	9,4	39,4	12 282,6
Estonsko	55,2	10,1	-4,1	63,9	13 008,2
Česká republika	16,1	7,1	-0,1	24,2	14 576,2
Malta	6,0	4,9	2,9	14,4	18 368,5
Portugalsko	9,5	3,2	3,9	17,5	20 093,2
Slovinsko	18,9	7,2	1,1	28,8	23 468,2
Kypr	7,7	6,4	-1,1	13,3	23 739,9
Řecko	15,7	7,0	3,6	28,3	28 661,8
Španělsko	11,2	6,1	3,9	22,6	31 233,5
Německo	1,9	1,9	0,3	4,2	34 276,3
Itálie	8,3	3,0	0,0	11,5	34 478,1
Velká Británie	13,8	1,4	2,5	18,4	34 839,2
Švédsko	10,7	1,5	1,3	13,8	38 057,5
Nizozemsko	6,5	3,4	2,2	12,6	39 949,9
Finsko	10,8	5,1	1,7	18,4	41 473,5
Francie	9,2	2,5	1,5	13,6	43 254,7
Irsko	17,1	3,4	0,0	21,1	46 236,0
Belgie	8,7	3,7	1,8	14,7	47 239,8
Dánsko	12,5	4,0	2,2	19,5	49 721,7
Lucembursko	17,6	4,0	1,7	24,4	90 577,2
USA	12,0	3,1	2,3	18,2	46 280,5

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011; Eurostat: *Economy and finance, Exchange rates*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/introduction, duben 2011; Národní banka Slovenska, *Priemerné mesačné kurzy USD a EUR v SKK*, dostupné na <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/kurzovy-listok/priemerne-mesacne-kurzy-usd-a-eur-v-skk-kumulativne>, duben 2011; U.S. Department of commerce, *Bureau of Economic Analysis*; dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, duben 2011; propočít VÚPSV

Poznámka: Státy seřazeny podle úrovně průměrné nominální roční náhrady zaměstnanci v EUR v roce 2009.

Uvedené tabulky jsou pouze ilustrativní. Propočty provedené v národních měnách eliminují rozkolísaný pohyb měnových kurzů. Nominální hodnoty však nepřihlížejí k vývoji inflace. Z porovnání uvedených údajů však vyplývá disproporcionální pohyb produktivity práce a ceny práce vyjádřené náhradami zaměstnancům při poklesu zaměstnanosti v období krizových let. Rokem 2008 končí perioda efektivního využívání práce, bezproblémového začleňování nových zemí do jednotného evropského trhu a konvergence jejich ekonomických struktur k evropským standardům. Tento vývoj a

postavení jednotlivých zemí v oblasti využití živé práce v době konjunktury a krize charakterizují jednotkové náklady práce.

2.3 Jednotkové náklady práce v národní cenové hladině

Jednotkové náklady práce v národní cenové hladině se nevymykají proporcím ostatních evropských zemí. ČR se řadí mezi skupinu méně vyspělých tranzitních ekonomik, které využívají tradičně levné práce, která kompenzuje nízkou produktivitu. V roce 2007, v posledním roce konjunktury, v rámci postkomunistických zemí vykazovaly vyšší úroveň pouze Lotyšsko, Rumunsko a Slovinsko. Tradičně nejnižší hodnotu jednotkových nákladů práce v EU vykazuje Slovensko. Krizová léta 2008 a 2009 nepřinesla podstatnou změnu.

2. Jednotkové náklady práce

Tabulka č. 19 **Jednotkové náklady práce v národní cenové hladině v EUR v EU a USA v letech 2004, 2007 a 2009**

	rok			změna v p.b.		
	2004	2007	2009	konjunktura 2007 - 2004	krize 2009 - 2007	2009 - 2004
EU-27	58,8	57,4	:	-1,4	:	:
EU-15	58,2	57,9	:	-0,3	:	:
Slovensko	42,0	41,8	46,1	-0,2	4,2	4,1
Bulharsko	48,6	46,1	:	-2,4	:	:
Polsko	49,4	46,4	47,5	-2,9	1,1	-1,9
Maďarsko	51,0	50,9	50,0	-0,1	-1,0	-1,0
Litva	49,4	49,9	50,7	0,5	0,8	1,3
Malta	53,6	49,7	51,2	-3,9	1,5	-2,4
Lucembursko	52,2	47,4	51,5	-4,8	4,0	-0,8
Lotyšsko	45,6	52,7	53,1	7,2	0,3	7,5
Česká republika	53,0	52,5	54,7	-0,4	2,2	1,8
Kypr	58,2	54,5	55,1	-3,8	0,6	-3,2
Irsko	47,8	50,1	55,8	2,3	5,7	8,0
Itálie	53,8	54,1	55,8	0,3	1,8	2,0
Estonsko	49,0	51,1	56,1	2,1	5,0	7,1
Španělsko	56,0	55,4	56,8	-0,6	1,4	0,8
Německo	57,7	54,6	57,4	-3,1	2,8	-0,3
Francie	57,3	56,4	58,0	-0,8	1,6	0,7
Řecko	54,4	54,4	58,0	0,0	3,6	3,6
Švédsko	57,9	56,9	58,5	-1,0	1,6	0,6
Finsko	54,4	53,7	59,5	-0,7	5,8	5,2
Rumunsko	53,8	56,8	60,2	3,1	3,3	6,4
Nizozemsko	59,3	56,8	60,2	-2,4	3,4	1,0
Portugalsko	58,9	57,4	60,4	-1,5	3,0	1,5
Dánsko	57,3	58,4	62,6	1,1	4,2	5,3
Belgie	60,4	59,5	62,9	-1,0	3,4	2,5
Slovinsko	62,1	60,1	64,3	-2,0	4,2	2,3
Velká Británie	62,1	62,1	64,5	0,0	2,4	2,4
USA	65,2	64,4	64,4	-0,7	-0,1	-0,8

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, propočít VÚPSV

Poznámka: data za Rakousko nejsou k dispozici
země seřazeny podle úrovně v roce 2009

V roce 2009 ve srovnání s posledním rokem konjunktury se jednotkové náklady práce v EU pohybovaly v intervalu od poklesu o 1 p.b. do růstu o 6 p.b. Pokles zaznamenalo pouze Maďarsko. Nejvyšší vzestup nad 4 p.b. vykázaly Slovensko, Slovinsko, Dánsko, Estonsko, 5bodovou hranici překonaly Irsko a Finsko. V ostatních zemích EU se jednotkové náklady práce zvýšily v intervalu od 0,3 p. b. v Lotyšsku do 4 p. b. v Lucembursku. Uvedený pohyb se rozprostřel do vějíře „nových“ a „starých zemí“, ekonomicky výkonných a méně výkonných zemí. Významnou roli sehrála intenzita dopadů krize do ekonomiky.

České jednotkové náklady práce se v roce 2009 ve srovnání s rokem 2007 zvýšily o zhruba 2 procentní body. Jejich růst se nevymykal průměru EU a byl srovnatelný s Itálií (+ 1,8 p. b.) a Velkou Británií (+ 2,4 p.b.). I po krizových změnách lze hovořit o již vyrovnaných hodnotových proporcích v rámci vnitřního českého trhu, které odpovídají relacím na národních trzích vyspělých evropských ekonomik. V národní cenové hladině si české jednotkové náklady práce v krizovém období udržely konkurenceschopné postavení, tj. pohybovaly se mírně pod průměrem vyspělých zemí. Restrikce výdajů veřejných financí v posledním čtvrtletí roku 2010 a pokrizový růst produktivity práce by měly přinést v dané metodice propočtu jednotkových nákladů práce obnovení jejich klesajícího trendu.

Časový posun krizových projevů v EU vůči USA se projevil v roce 2009 ve ztrátě výhodného postavení evropské ekonomiky vůči americké v oblasti národní ceny práce a produktivity práce. Ekonomická krize v USA neovlivnila konstantní úroveň jejich jednotkových nákladů práce v národní cenové hladině.

2.4 Jednotkové náklady práce v paritě kupní síly

Na evropském trhu české podniky zatím chrání podhodnocená měna a nízká tuzemská cenová hladina s deformacemi ve struktuře, zejména v ceně práce. Oba faktory v součinu zatím umožňují bezproblémový přístup českého zboží s nízkými náklady práce na dražší světové (dolarové) a evropské trhy. Výrazné zhodnocování EUR ve srovnání s USD však pronikavě zhoršovalo konkurenční pozice českých podniků na světových trzích, kde se platí světovými USD.

2. Jednotkové náklady práce

Tabulka č. 20 **Relativní cenová hladina HDP v %, EU-27 = 100 %**

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2009-2004 v p.b.
EU-15	106,0	105,5	105,4	105,3	104,9	105,7	-0,3
Bulharsko	35,1	36,6	38,1	40,1	42,7	44,4	9,3
Rumunsko	38,1	46,9	49,9	55,8	55,6	50,3	12,2
Polsko	48,8	55,5	58,1	60,0	67,6	57,1	8,3
Maďarsko	59,6	61,9	59,7	64,3	65,6	60,7	1,1
Litva	48,4	51,4	54,0	57,4	62,9	61,7	13,3
Slovensko	51,1	52,7	55,1	59,9	65,9	67,5	16,4
Lotyšsko	48,9	51,8	57,4	66,6	72,0	67,5	18,6
Česká republika	53,2	57,4	60,8	61,8	70,3	67,9	14,7
Estonsko	57,7	59,9	63,9	68,3	71,6	69,0	11,3
Malta	67,4	67,7	69,0	69,9	72,2	74,4	7,0
Slovinsko	72,6	73,1	74,6	77,5	80,9	83,5	10,9
Portugalsko	85,0	81,7	81,3	81,2	83,1	84,0	-1,0
Řecko	82,5	85,3	85,8	88,5	89,8	94,3	11,8
Španělsko	90,1	91,3	90,3	89,7	92,2	94,4	4,3
Kypr	88,0	88,2	88,6	87,9	89,5	91,5	3,5
Velká Británie	110,6	111,1	112,9	116,1	102,9	95,6	-15,0
Itálie	103,6	103,5	102,3	100,6	100,9	103,3	-0,3
Německo	106,4	103,5	102,8	102,3	104,2	106,9	0,5
Švédsko	118,4	120,7	120,5	118,3	117,3	111,7	-6,7
Rakousko	103,8	105,9	105,1	106,8	109,2	112,1	8,3
Nizozemsko	107,9	107,0	106,6	105,6	108,4	112,5	4,6
Belgie	106,4	107,4	108,4	109,2	112,0	114,9	8,5
Francie	111,6	110,3	110,8	110,0	113,7	116,5	4,9
Lucembursko	109,5	113,8	112,3	113,8	116,0	119,7	10,2
Irsko	119,4	120,6	120,8	118,0	121,7	119,8	0,4
Finsko	115,7	116,7	116,6	115,8	117,8	120,8	5,1
Dánsko	134,0	137,7	137,1	136,1	137,9	141,8	7,8
USA	95,4	96,0	97,7	90,0	87,7	95,5	0,1

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - Purchasing power parities*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/purchasing_power_parities/data/database, přístup červen 2011, propočít VÚPSV

Přes relativně rychlý vzestup se česká cenová hladina stále řadí mezi nejnižší v EU. Vyrovnávání cenových hladin v EU postupuje cestou inflace nebo zhodnocování národní měny. V rámci tohoto procesu se přibližují směnný kurz a parita kupní síly ČR, resp. měnová protiinflačně zaměřená politika ČNB v 1. dekádě přirozeně v podmínkách měnového polštáře vyústila ve zhodnocování měny. Materiálové a energetické vstupy do české ekonomiky se zlevňovaly, resp. vyrovnávaly růst cen na světových trzích. Podnikům operujícím na vnitřním trhu se tak vytvořilo stabilní prostředí pro jejich rozhodování a prostor pro zvýšení rentability. Vývozní podniky však v období 2003-2008 v důsledku zpevnění Kč o 1/4 ve srovnání s EUR a o 1/3 ve srovnání s USD narážely na postupnou ztrátu konkurenceschopnosti.

Během uvedeného období se relativně rychle přibližoval kurz Kč k její paritě kupní síly. Jestliže ještě v roce 2000 koeficient ERDI⁴⁷ dosahoval úrovně 2,0 a 1,9 v roce 2004, potom v roce 2008 klesl na hodnotu 1,4 a v roce 2009 se mírně zvýšil na 1,5.

Přes rostoucí cenovou hladinu a apreciaci Kč po přepočtu na PPS české JNP stále patří mezi nejnižší v EU. Vysoká zaměstnanost v roce 2008, přes signály počínající hospodářské krize, s projevem v nižší dynamice produktivity práce a prudkém zvýšení relativní cenové hladiny, se odrazilo v mimořádně vysokém růstu českých JNP o 6 p.b. Přes jejich pokles v roce 2009 o 1 p.b. se paritní české jednotkové náklady práce vyšvihly nad ostatní postkomunistické státy mimo Estonska a Slovinska.

Tabulka č. 21 **Vývoj jednotkových nákladů práce v EU v letech 2004-2009 v PPS (přírůstek v p.b.)**

	konjunktura 2007-2004	krize			JNP v PPS v roce 2009
		2008-2007	2009-2008	2009-2004	
EU-27	-1,4	:	:	:	:
EU-25	-1,4	:	:	:	:
Bulharsko	0,7	1,9	:	:	:
Rumunsko	-3,4	1,9	-3,4	9,8	30,3
Polsko	-3,9	4,9	-5,6	3,0	27,1
Maďarsko	-3,2	0,7	-3,1	-0,1	30,3
Slovensko	1,5	2,8	3,2	9,6	31,1
Litva	12,8	2,9	-0,3	7,4	31,3
Lotyšsko	-3,3	5,4	-4,7	13,5	35,8
Česká republika	1,5	5,7	-1,0	9,0	37,1
Malta	2,4	1,0	2,4	2,0	38,1
Estonsko	-5,6	4,2	-0,4	10,5	38,7
Kypr	-1,3	0,3	2,2	-0,9	50,4
Portugalsko	3,8	2,0	2,2	0,7	50,7
Španělsko	3,2	2,6	1,3	3,2	53,6
Slovinsko	11,2	2,9	4,2	8,6	53,7
Řecko	2,1	2,1	4,5	9,8	54,7
Itálie	-1,9	1,2	2,1	2,0	57,7
Německo	2,7	1,8	3,7	0,0	61,4
Lucembursko	4,8	1,7	5,9	4,4	61,6
Velká Británie	-1,2	-8,6	-1,8	-7,0	61,7
Švédsko	-0,7	-0,6	-1,4	-3,2	65,4
Irsko	6,7	6,5	1,3	9,8	66,9
Francie	-0,8	2,3	3,1	3,6	67,5
Nizozemsko	-1,4	1,9	5,8	3,8	67,8
Finsko	3,6	3,5	6,2	9,0	71,9
Belgie	-1,6	3,3	4,0	8,0	72,3

⁴⁷ Exchange Rate Deviation Index, poměr kupní síly a směnného kurzu. Tento ukazatel v podstatě říká, kolikrát více (méně) zboží a služeb je možné si koupit v dané zemi za jednotku měny referenční země, v našem případě za 1 EUR. Vysoký index ERDI je charakteristický pro méně vyspělé země, které využívají měnový polštář k udržení rovnováhy zahraničního obchodu.

2. Jednotkové náklady práce

---

pokračování

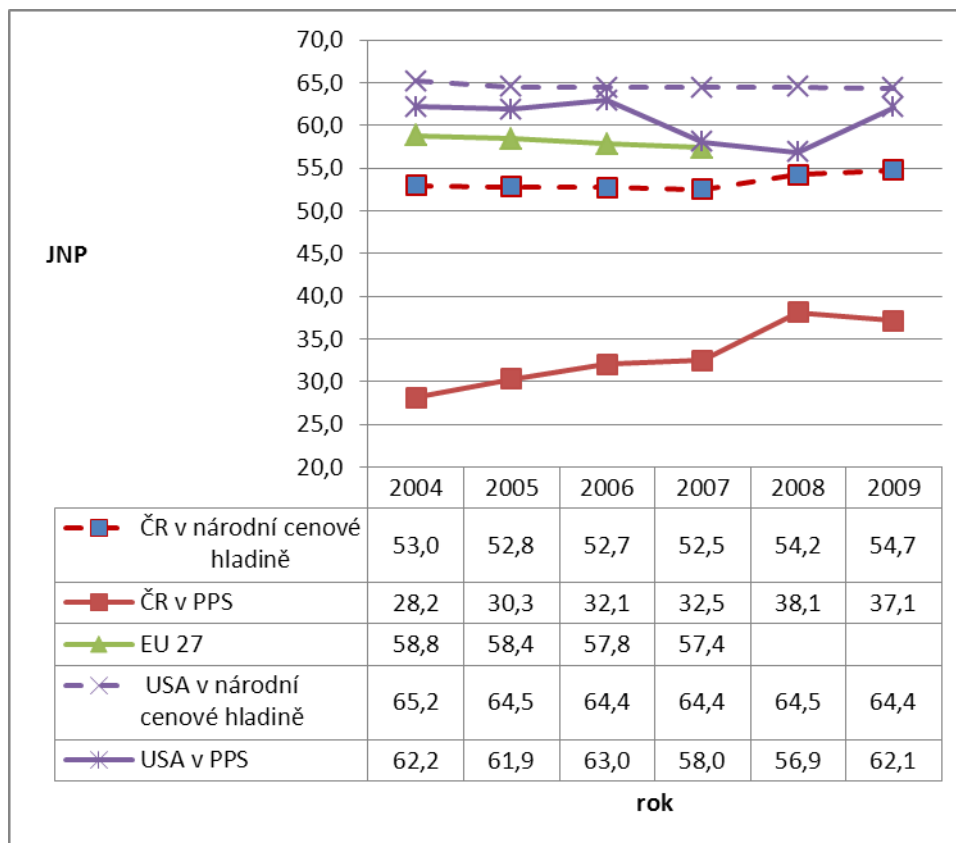
	konjunktura 2007-2004	krize			JNP v PPS v roce 2009
		2008 - 2007	2009-2008	2009-2004	
Dánsko	4,3	3,4	6,0	12,0	88,8
USA	3,4	-1,2	5,2	-0,1	62,1

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, duben 2010,
U.S. Department of commerce, Bureau of Economic Analysis; dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>,
květen 2010, propočet VÚPSV

Poznámka: státy jsou seřazeny vzestupně podle JNP v roce 2009
údaje za Rakousko nejsou k dispozici

Postupné čerpání měnového polštáře v ČR a v ostatních postkomunistických zemích se odráží v relativně rychlém růstu JNP v PPS a jejich přibližování k úrovni v národní cenové hladině. Za optimální situaci lze považovat vzájemné sblížení obou charakteristik v národní a evropské cenové hladině, tj. růst JNP v PPS při jejich současném snižování v národní cenové hladině a nižší úrovni oproti vyspělým zemím EU a USA. Z tohoto hlediska lze vývoj v konjunktře do roku 2007 hodnotit pozitivně. Východiskem poklesu JNP v letech 2004-2007 byly přírůstky produktivity (o 34 % v EUR, 20 % v Kč), které vykrývaly růst průměrné náhrady zaměstnancům na osobu, tj. ceny práce (o 33 % v EUR, 16 % v Kč). JNP nastoupily trend mírného poklesu. Krizová léta 2008 a 2009 přinesla porušení pozitivního vývoje, jednotkové náklady práce v důsledku mzdové rigidity při poklesu ekonomického výkonu přešly k růstu. Obdobný vývoj se týkal všech zemí mimo Maďarska.

Graf č. 10 Vývoj JNP v národní a evropské cenové hladině v ČR, EU a USA v letech 2004-2009

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, U. S. Department of commerce, Bureau of Economic Analysis; dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, březen 2011, propočet VÚPSV.

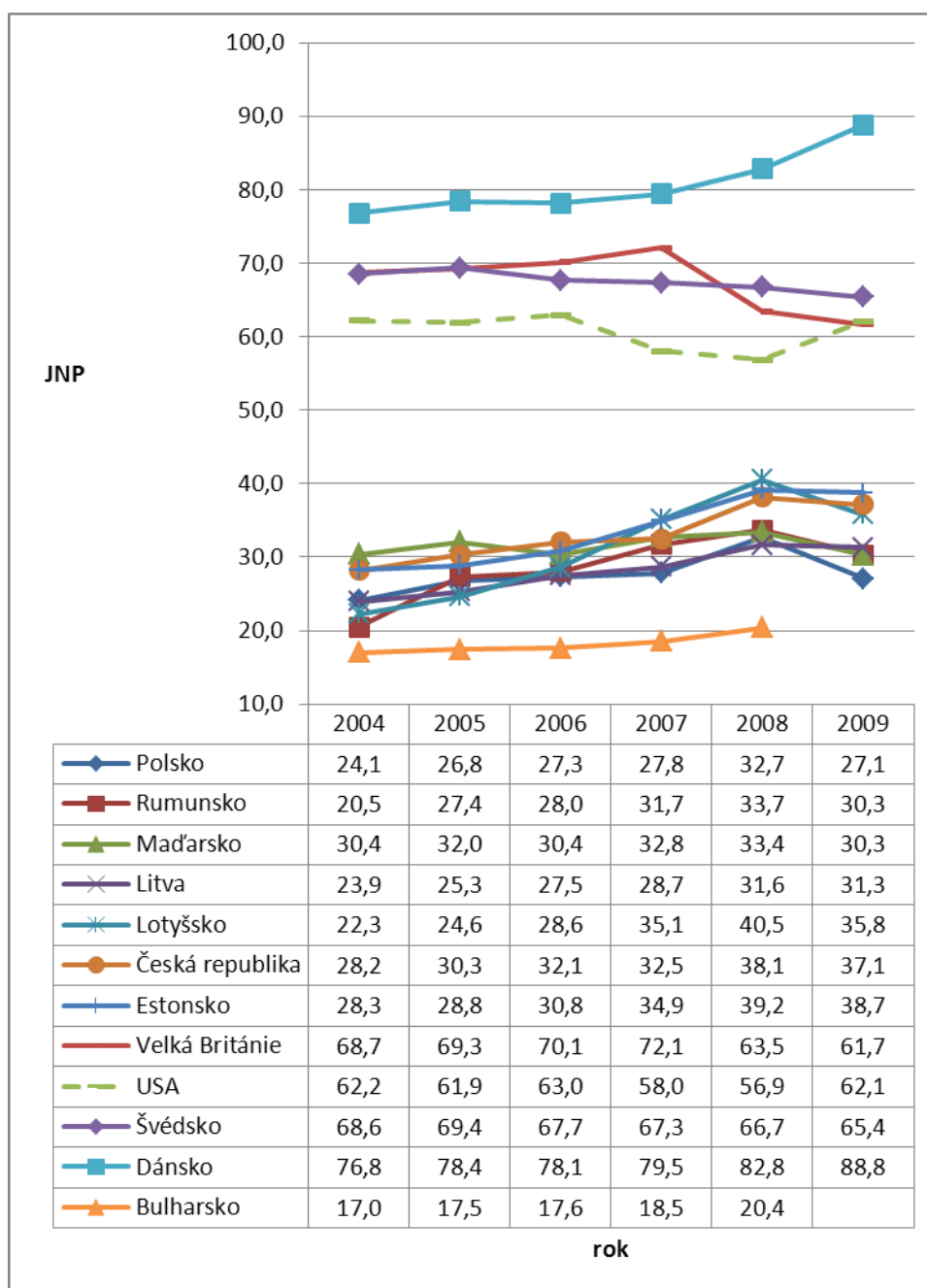
Poznámka: Propočty za EU celkem končí rokem 2007.

Vývoj JNP v USA odráželo rozevírání nůžek mezi evropskou a americkou cenovou hladinou, na které působilo rychlé zhodnocování EUR, resp. znehodnocování USD v důsledku problémů US ekonomiky (saldo zahraničního obchodu a deficit platební bilance). Při prakticky stabilních JNP v národní cenové hladině USA po přepočtu na evropskou cenovou hladinu JNP po roce 2003 prudce klesaly, aby se v roce 2007 dostaly na průměrnou úroveň EU. Časové zpoždění průběhu krize v Evropě a její dluhové problémy v roce 2009 vedly k přibližování kurzů EUR a USD a cenových hladin. Americké JNP v paritě EU-27 se vrátily k proporcí z roku 2005.

Pohyb měnových kurzů znamenal vývoj paritních jednotkových nákladů práce uvnitř Unie. V krizovém roce 2009 významně klesly kurzy národních měn vně Eurozóny včetně jejich kupní síly. JNP většiny těchto zemí v přepočtu na PPS meziročně klesly vč. ČR.⁴⁸

⁴⁸ Problematikou měnových kurzů a jednotkových nákladů práce ve Východní a Střední Evropě se v roce 2010 zabýval WIIW, blíže Havlík, P.: Unit labour costs, exchange rates and responses to the crisis, Monthly Report No. 7/2010, WIIW, s. 4-12

Graf č. 11 Vývoj JNP v PPS v zemích EU s národní měnou a v USA v letech 2004-2009

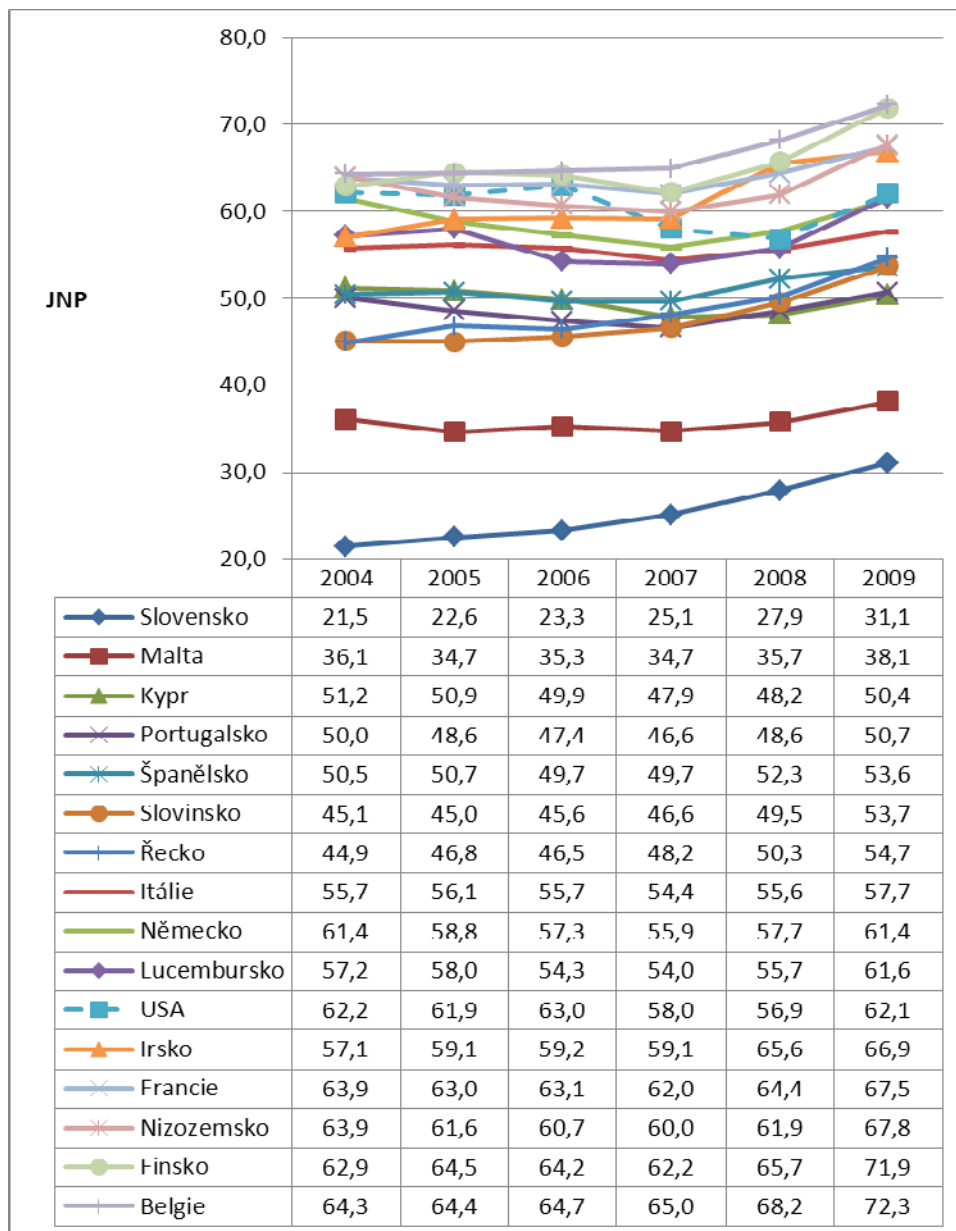

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, U. S. Department of commerce, Bureau of Economic Analysis; dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, březen 2011, propočít VÚPSV.

V případě Bulharska, Estonska, Litvy a Lotyšska však nelze mluvit o snížení JNP v důsledku změkčení kurzu. Kurz měn těchto zemí byl fixován na EUR. Snížení JNP v případě pobaltských států odpovídalo výraznému snížení zaměstnanosti a ceny práce v důsledku hluboké finanční krize.

Jednotkové náklady práce v zemích Eurozóny průběžně rostly v souladu s krizovými disproporcemi jejich ekonomik. Díky oslabování EUR si však na dolarových trzích v paritě USA udržely schopnost konkurence prací.

Graf č. 12 Vývoj JNP v PPS v Eurozóně a v USA v letech 2004-2009

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, U. S. Department of commerce, Bureau of Economic Analysis; dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, březen 2011, propočet VÚPSV.

Zvýšená konkurenceschopnost ekonomiky zemí s vlastní měnovou politikou v roce 2009 byla krátkodobá. Přes pokračování krize v roce 2010 evropské národní měny nastoupily trend zpevnování, jejich kurz k EUR však zůstal nad směnnými relacemi roku 2007. Výjimkou je pouze ČR, kde plovoucí Kč proti roku 2007 zpevnila o 9 %.

Eliminace důsledků dočerpávání měnového polštáře, při minimálním rozdílu dynamiky inflace v ČR a v Eurozóně cestou apreciacie Kč, projevující se v rychlém růstu paritních JNP, není pouze utlumení růstu ceny práce. Ve finančním vyjádření podíl práce na nákladech v ČR patří mezi nejnižší v EU (v národní cenové hladině spolu se Slovenskem a Bulharskem vůbec nejnižší). Rozhodující nákladovou položkou je mezi-spotřeba (zejména spotřeba materiálu a energie), která v roce 2008 představovala 2/3 nákladů s tendencí růstu. Z tohoto pohledu význam ceny práce pro pohyb produktivity v ČR není podstatný, těžištěm je materiálová a energetická náročnost.⁴⁹

2.5 Analýza faktorů jednotkových nákladů práce

2.5.1 Metodika

Z porovnání mezinárodních pramenů vyplynula nejednotnost metod analýzy faktorů pohybu JNP. VÚPSV při rozboru faktorů vychází z indexového rozkladu na přímo úměrný vztah JNP k růstu náhrad zaměstnancům, relativní cenové hladiny (v relaci k EU) a pracnosti, resp. nepřímo úměrný vztah k růstu produktivity práce.

$$I_{PPS}^{JNP} = I^{JNP} * I^{CPL} = I^N * I^{PRA} * I^{CPL} = \frac{I_{Kč}^N}{I^{ER}} * I^{ER} * I_{Kč}^{PRA} * I^{CPL} = \frac{I_{Kč}^N}{I^{ER}} * \frac{I^{ER}}{I_{Kč}^{PRO}} * I^{CPL},$$

když:

$$PRA = \frac{prac}{HDP} = \frac{1}{PRO} = \frac{1}{\frac{HDP}{prac}},$$

kde:

- I_{PPS}^{JNP} index JNP v cenové hladině v PPS,
- I^{JNP} index JNP v národní cenové hladině,
- I^{CPL} index změny srovnatelné cenové hladiny k EU,
- I^N index průměrné náhrady na zaměstnance z národních účtů,
- I^{PRA} index pracnosti v národní cenové hladině z národních účtů,
- $I_{Kč}^N$ index průměrné náhrady v Kč
- IER index změny kurzu Kč/EUR,
- $I_{Kč}^{PRA}$ index pracnosti v národní cenové hladině v Kč,
- PRA pracnost jednotky HDP,
- PRO HDP/pracovník,
- HDP hrubý domácí produkt,
- $prac$ počet pracovníků z národních účtů.

---

⁴⁹ blíže Vlach J., Kozelský T.: Labour Costs, Unit Labour Costs and the Labour's Share in Costs in the Czech Republic in 2000 to 2008. Prague: RILSA, 2011, ISBN 978-80-7416-079-0, s. 76-87

Uvedený rozklad lze použít i v případě jiných zemí dosazením národní měny a její parity kupní síly k měně srovnávané země.

2.5.2 Faktory jednotkových nákladů práce v ČR v konjunkturu po roce 2004 a na počátku globální ekonomické krize

Propočty faktorů pohybu jednotkových nákladů práce v ČR ukazují, že v období konjunktury táhl jejich snižování pokles pracnosti, resp. růst produktivity, které dosahovaly vyšší dynamiky než průměrné náhrady zaměstnanci. Na evropském trhu díky apreciaci Kč tempa obou faktorů dosahovala 2x vyšších hodnot. Změnu přinesl začátek recese v roce 2008. Důvody rychlejšího růstu průměrné ceny práce v důsledku rigidity zaměstnanosti⁵⁰ a mezd popisuje předchozí text.

Z rozboru faktorů pohybu JNP vyplývá významná role konvergence české cenové hladiny k úrovni klasických tržních ekonomik Evropského hospodářského prostoru. Výrazný rozdíl mezi cenovými hladinami v ČR a ve vyspělých zemích vznikl v důsledku vývoje v předešlých desetiletích. V rámci ekonomické integrace Rady vzájemné hospodářské pomoci, kam náleželo i československé národní hospodářství, se cenová hladina vyvíjela na základě jiných principů než v tržních ekonomikách. Integrace české ekonomiky do evropského a světového trhu po roce 1990 postupovala cestou jednorázového snížení kurzu Kčs v letech 1990 a 1991.⁵¹ V 90. letech se vyrovnávání cenové hladiny realizovalo cestou následné a vysoké inflace. Po roce 2000 se situace změnila, klíčová role připadla zrealňování směnného kurzu. Od roku 1990 dodnes mají české podniky možnost využívat levné práce, podhodnocený kurz Kč a nízkou národní cenovou hladinu. Koruna vůči EUR v letech 2004-2009 zpevnila o 17 %. Parita a směnný kurz koruny vůči EUR se vzájemně přibližují.

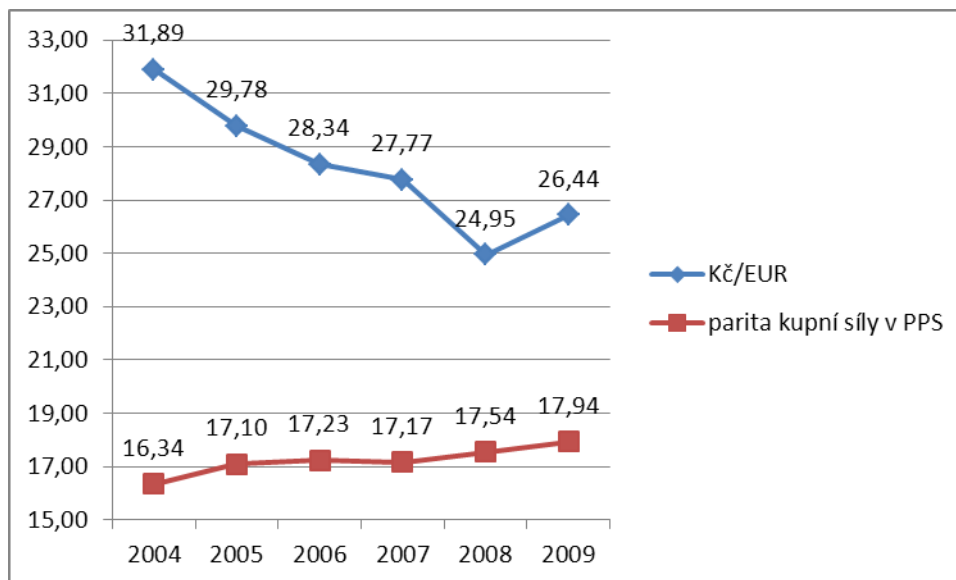
---

⁵⁰ V roce 2008 česká zaměstnanost setrvačně rostla, pokles vykázal až rok 2009. Tento vývoj a jeho proporce odpovídají ostatním členským zemím s pozvolným nástupem ekonomické krize. Výjimkou jsou pouze pobaltské státy, Maďarsko, Irsko, Bulharsko, Rumunsko a Španělsko s předchozími ekonomickými problémy.

⁵¹ vytvoření měnového polštáře

2. Jednotkové náklady práce

Graf č. 13 **Vývoj kurzu Kč/EUR a parity kupní síly HDP k EU-27 v letech 2004-2009**

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - Exchange rates*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/introduction, přístup červen 2011,
Eurostat: *Economy and finance - Purchasing power parities*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/purchasing_power_parities/data/database, přístup červen 2011, propočít VÚPSV

Poměr mezi směnným kurzem a paritou (Exchange Rate Deviation Index - ERDI) se snížil z úrovně 2,0 v roce 2004 na 1,5 v roce 2009 (1,4 v roce 2008). Uvedený proces není ukončený. Méně ekonomicky vyspělé tradiční tržní ekonomiky EU jako Portugalsko, Španělsko, Řecko nebo Kypr vykazují index ERDI na úrovni 1,06 až 1,2, což představuje min. o 10 p.b. vyšší cenovou hladinu než českých zhruba 70 %.⁵² Z tohoto hlediska proces rychlého přibližování průměrné náhrady na zaměstnance v EUR k evropské hladině, a tím i JNP bude stále pokračovat.

⁵² Výjimku z tohoto porovnání představuje Malta s ERDI ve výši 1,3 v roce 2009 (1,4 v roce 2008) a s cenovou hladinou ve výši 75 % EU-27 v roce 2009.

Tabulka č. 22 **Faktory vývoje JNP v ČR v letech 2004-2009 v relaci EU**

ř.	faktor	index			
		2007/2004	2008/2007	2009/2008	2009/2004
1.	průměrná náhrada zaměstnancům v Kč	1,161	1,071	0,999	1,242
2.	pracnost (pracovníci/HDP) v Kč, 1/ř.9	0,854	0,964	1,010	0,832
3.	Kč/EUR	0,871	0,898	1,060	0,829
4.	průměrná náhrada zaměstnancům v EUR, ř.1 x ř.3	1,333	1,193	0,942	1,498
5.	pracnost v národní cenové hladině (pracovníci/HDP) v EUR, ř.2 / ř.3, resp. 1/ř.10	0,744	0,866	1,071	0,690
6.	JNP v národní cenové hladině, ř.4 x ř.5, resp. ř.1 x ř.2	0,992	1,033	1,009	1,033
7.	relativní cenová hladina k EU-27	1,163	1,136	0,965	1,276
8.	JNP v PPS, ř.6 x ř.7	1,153	1,174	0,974	1,319
	doplňující ukazatele				
9.	produktivita práce (HDP/pracovníci) v Kč	1,171	1,037	0,990	1,202
10.	produktivita práce (HDP/pracovníci) v EUR	1,344	1,154	0,934	1,450

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, přístup duben 2011,
Eurostat: *Economy and finance - Exchange rates*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/introduction, přístup duben 2011,
Eurostat: *Economy and finance - Purchasing power parities*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/purchasing_power_parities/data/database, přístup duben 2011, počítáno VÚPSV

Po přistoupení k EU sociální partneři udržovali proporcionální vývoj ceny práce a produktivity, což umožnilo v období let 2004-2007 snižovat JNP v národní cenové hladině. V důsledku chybných prorůstových očekávání v roce 2007, kdy zaměstnavatelé nabírali zaměstnance za vysokou cenu, jednotkové náklady práce mírně stagnovaly (pokles o pouhou 0,1 p.b.). V 1. polovině roku 2008 podniky ignorovaly krizové signály z USA a pokračovaly v budování pracovních kapacit bez ohledu na pohyb produktivity práce. Následující pololetí však přineslo obrát. Produkce zpracovatelského průmyslu nenacházela zejména na zahraničních trzích realizaci a krize se rozšířila do ČR. Dynamika smluvené ceny práce se dostala do rozporu s vývojem realizovaných cen a objemu prodeje. Reakci zaměstnavatelů brzdila rigidita pracovněprávních vztahů. V roce 2009 pokračoval pokles efektivnosti využití práce a růst JNP. Jednotkové náklady práce v letech 2008 a 2009 eliminovaly efekty předešlých let a ve srovnání s rokem 2004 se zvýšily o 1,7 p.b., tj. o 3,3 % v národní cenové hladině.

Obdobný vývoj probíhal i v ostatních ekonomikách zemí EU. Krizové změkčení kurzu Kč o 6 % v roce 2009 se však paradoxně projevilo ve zlepšení pozice českých podniků na evropských trzích z hlediska práce, paritní JNP meziročně klesly o 1 p.b., tj. o 2,6 %. Souběh elastického vyrovnávání prudkého zpevnění Kč v roce 2008 a krizového poklesu poptávky po ní se odrazil ve změkčení koruny s následným pootevřením nůžek mezi relativní českou a evropskou cenovou hladinou. Krátkodobě se tak zastavil trend růstu jednotkových nákladů práce v PPS. Zpevnění kurzu Kč v roce 2010 o 4 % při nízké 1,2% inflaci (1,6 % v Eurozóně)⁵³ se projeví po roce 2010 v návratu k trendu růstu paritních JNP.

⁵³ Eurostat: *Economy and finance, Harmonized indices of consumer prices (HICP), Annual Data (average index and rate of change*, dostupné na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>, květen 2011

Dlouhodobé a postupné vyčerpávání měnového polštáře, které nachází svůj odraz ve vyrovnávání cenové hladiny a struktury s evropským trhem, podniky nekryjí produktivitou. Na trzích vyspělých zemí se českým exportérům snižuje zisk z prodeje za ceny kupujícího nebo zužuje manévrovací prostor cenové konkurence. Region České republiky v dlouhém časovém horizontu postupně oslabuje svoji atraktivitu pro zahraniční investory. Na druhé straně je však prakticky nereálné vyšší produktivitou plně eliminovat hluboký a uměle vyvolaný rozdíl cenových hladin mezi ČR a trhy vyspělých evropských zemí.⁵⁴ Hospodářská krize při svém nástupu krátkodobě změnila vývoj základních proporcí, nezměnila však nastoupený trend.

2.5.3 Vývoj jednotkových nákladů práce v EU a ČR ve vztahu k USA v období konjunktury a na počátku globální ekonomické krize

Dynamika faktorů pohybu jednotkových nákladů práce v USA je ve srovnání s EU pomalejší. V důsledku stejné dynamiky produktivity a ceny práce v období konjunktury a krize JNP v americké cenové hladině od roku 2005 stagnovaly na úrovni zhruba 64,5 centů na 1 USD.

Pro EU-27 byl v období konjunktury charakteristický rychlejší růst produktivity, resp. snižování pracnosti jednotky HDP než ceny práce s následným trendem poklesu jednotkových nákladů práce v evropské cenové hladině. Situace se změnila s nástupem krize v roce 2008. Ani uvolnění zaměstnanců, ke kterému došlo v roce 2009, trend růstu jednotkových nákladů práce nezměnilo.

Z hlediska konkurenceschopnosti na světových trzích v oblasti využití práce je důležitý pohyb v dolarové oblasti, resp. v nejsilnější světové ekonomice, v USA. Rozdíly podmínek ekonomické aktivity na jednotném evropském trhu a na trhu USA nacházejí odraz v protichůdném pohybu cenových hladin obou oblastí. Trh USA v hodnoceném období charakterizovala vyšší míra inflace (zhruba 16 % v roce 2009 proti roku 2004, v Eurozóně 12 %) a oslabování USD ve srovnání s EUR o 12 %, resp. v letech 2004-2008 o 18 %. Americká cenová hladina se ve srovnání s evropskou snížila v roce 2008 oproti roku 2004 o zhruba 8 p.b. Z tohoto pohledu americké podniky v přepočtu na EUR konkurovaly evropským klesající cenou práce a vyšší produktivitou. Vzhledem k evropské cenové hladině paritní JNP v USA klesly v období let 2004-2008 o 5 p.b. (8 %) a pohybovaly se již na úrovni EU.

Obrat přineslo až změkčení EUR o 5 % vůči USD v roce 2009 v důsledku snížení úrokové sazby ECB na hlavní finanční operace, během 1. pololetí 2009 z 2 % na 1 % a útok ratingových agentur na nejslabší člunek Eurozóny, na Řecko, který ve II. pololetí zahájil proces rozpočtových problémů EU. Relativní cenová hladina USA se vrátila na 95 % úroveň EU z roku 2004. Jednotkové náklady práce v PPS v USA meziročně vzrostly o 5 p. b, tj. o 8 %.

---

⁵⁴ V roce 1990 Kčs devalvovala o více než 70 %. Přes vysoký růst cen, které v roce 1993 dosáhly dvojnásobku roku 1989, česká cenová hladina představovala 27 % úrovně SRN, v roce 2009 relace dosáhla 65 % (67 % v roce 2008). Možnostmi proporcionálního vývoje produktivity práce v PPS a ceny práce se zabývá studie: Vlach J., Kozelský T.: Konvergence ceny práce v ČR k evropským standardům a její využití v letech 2000-2008 (jednotkové náklady práce a podíl práce na nákladech), Praha: VÚPSV, v.v.i., 2010, ISBN 978-80-7416-080-6, s. 56-57

Tabulka č. 23 **Faktory vývoje JNP v USA v letech 2003-2008 v národní a evropské cenové hladině**

ř.	faktor	index			
		2007/2004	2008/2007	2009/2008	2009/2004
1.	průměrná náhrada zaměstnancům v USD	1,120	1,031	1,023	1,182
2.	pracnost (pracovníci/HDP) v USD, ř.1/ř.9	0,883	0,971	0,976	0,836
3.	USD/EUR	1,102	1,073	0,948	1,121
4.	průměrná náhrada zaměstnancům v EUR, ř.1/ř.3	1,016	0,961	1,079	1,054
5.	pracnost v národní cenové hladině (pracovníci/HDP) v EUR, ř.2 x ř.3, resp. ř.1/ř.10	0,973	1,042	0,925	0,937
6.	JNP v národní cenové hladině, ř.4 x ř.5, resp. ř.1 x ř.2	0,989	1,001	0,998	0,988
7.	relativní cenová hladina k EU-27	0,944	0,974	1,089	1,001
8.	JNP v PPS, ř.6 x ř.7	0,934	0,975	1,087	0,989
	doplňující ukazatele				
9.	produktivita práce (HDP/pracovníci) v USD	1,132	1,030	1,025	1,196
10.	produktivita práce (HDP/pracovníci) v EUR	1,028	0,960	1,081	1,067

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - Annual National Accounts*, dostupné na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>, přístup duben 2011, U.S. Department of commerce, Bureau of Economic Analysis; dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm/>, přístup duben 2011, výpočty VÚPSV

Do roku 2008 evropské podniky vstupovaly na dolarové trhy se stále dražší prací a nižším ziskem. Přes pokles jednotkových nákladů práce v rámci EU na dolarových trzích v důsledku růstu evropské relativní cenové hladiny ve srovnání s USA jejich JNP v paritě USA vzrostly o 3 %. Evropské JNP v národní cenové hladině ve srovnání s USA vykazovaly ve sledovaných letech 2004-2007 rychlejší pokles (o zhruba 2,3 % v EU, o zhruba 1,1 % v USA, resp. -1,4 p.b. v EU-27 a -0,8 p. b. v USA). Rozdíl mezi „starou“ EU-15 a současnou EU-27 nebyl výrazný. Po přepočtu na EUR americká cena práce a produktivita vykazovala nižší dynamiku, resp. pokles pracnosti byl pomalejší.

V době zpracování této studie nebyla k dispozici souhrnná data za EU v roce 2008 a 2009, proto vyjádření faktorů pohybu jednotkových nákladů práce za EU-27 končí rokem 2007. Na základě vývoje v jednotlivých evropských státech a v USA lze soudit, že paradoxně evropské fiskální problémy v roce 2009 přinesly na dolarových trzích zlevnění, resp. zproduktivnění evropské práce a možnost inkasa vyššího zisku.

2. Jednotkové náklady práce

Tabulka č. 24 **Faktory vývoje JNP v EU v letech 2004-2007 v cenové hladině USA**

ř.	faktor	index 2007/2004		
		USA	EU-27	EU-15
1.	průměrná náhrada zaměstnancům v USD	1,120	1,206	1,195
2.	pracnost (pracovníci/HDP) v USD, ř.1/ř.9	0,883	0,810	0,821
3.	EUR/USD	0,908	0,908	0,908
4.	průměrná náhrada zaměstnancům v EUR, ř.1 x ř.3	1,016	1,095	1,084
5.	pracnost v národní cenové hladině (pracovníci/HDP) v EUR, ř.2 / ř.3, resp. ř.1/ř.10	0,973	0,892	0,905
6.	JNP v národní cenové hladině, ř.4 x ř.5, resp. ř.1 x ř.2	0,989	0,977	0,981
7.	relativní cenová hladina k USA	1,000	1,060	1,053
8.	JNP v PPP USA, ř.6 x ř.7	0,989	1,035	1,033
	doplňující ukazatele			
9.	produktivita práce (HDP/pracovníci) v USD	1,132	1,235	1,217
10.	produktivita práce (HDP/pracovníci) v EUR	1,028	1,121	1,105

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - Annual National Accounts*, dostupné na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>, přístup květen 2011, výpočty VÚPSV

Členství v evropských integračních strukturách a orientace exportu⁵⁵ diktují konvergenci české ekonomiky k jednotnému vnitřnímu evropskému trhu se společnou měnou. Nepříznivé relace evropského a amerického trhu do roku 2008 na straně českých podniků prohlubovala apreciace Kč a přibližování české cenové hladiny k úrovni EU. V důsledku postupného vyrovnávání umělého podhodnocení Kč se české JNP během sledovaného období 2004-2008 v paritě USA zvýšily o zhruba 2/5 (v evropské cenové hladině pouze o 1/3). Snížení kurzu Kč vůči USD se v roce 2009 odrazilo, stejně jako v případě EU, v poklesu jednotkových nákladů práce v paritě USA. Vzhledem k návratu Kč k trendu apreciace české podniky v roce 2010 však již patrně ztratily výhodu levné práce na dolarových trzích.⁵⁶

⁵⁵ Země Evropského hospodářského prostoru se na českém vývozu podílejí 9/10 a na dovozu 3/4.

⁵⁶ Předběžné údaje národních účtů za rok 2010 Eurostat zveřejní až v roce 2012.

Tabulka č. 25 **Faktory vývoje českých JNP v letech 2004-2009 v USD a v paritě kupní síly (PPP) USA**

ř.	faktor	index			
		2007/2004	2008/2007	2009/2008	2009/2004
1.	průměrná náhrada zaměstnancům v Kč	1,161	1,071	0,999	1,242
2.	pracnost (pracovníci/HDP) v Kč, ř.1/ř.9	0,854	0,964	1,010	0,832
3.	Kč/USD	0,790	0,839	1,119	0,741
4.	průměrná náhrada zaměstnancům v USD, ř.1/ř.3	1,469	1,277	0,893	1,675
5.	pracnost v národní cenové hladině (pracovníci/HDP) v USD, ř.2 x ř.3, resp. ř.1/ř.10	0,675	0,809	1,130	0,617
6.	JNP v národní cenové hladině, ř.4 x ř.5, resp. ř.1 x ř.2	0,992	1,033	1,009	1,033
7.	relativní cenová hladina k USA	1,231	1,167	0,887	1,275
8.	JNP v PPP USA, ř.6 x ř.7	1,221	1,206	0,895	1,318
	doplňující ukazatele				
9.	produktivita práce (HDP/pracovníci) v USD	1,171	1,037	0,990	1,202
10.	produktivita práce (HDP/pracovníci) v EUR	1,481	1,236	0,885	1,621

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - Annual National Accounts*, dostupné na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>, přístup duben 2011

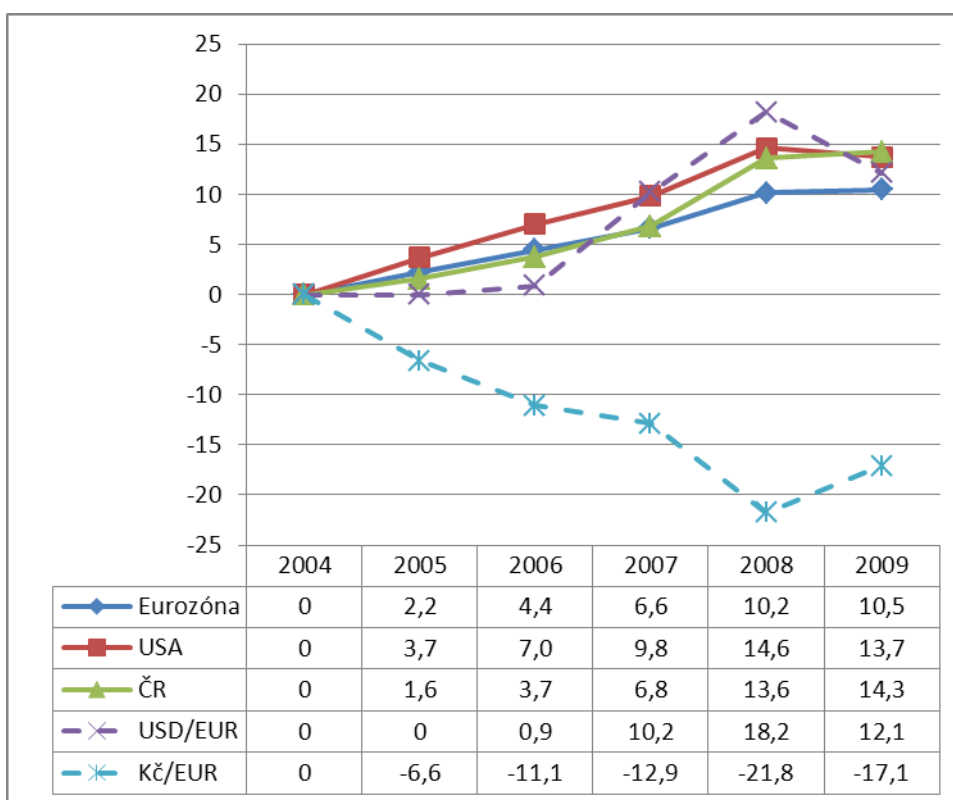
U.S. Department of commerce, Bureau of Economic Analysis; dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm/>, přístup duben 2011, výpočty VÚPSV

Samostatný pohyb cenových hladin v eurové a dolarové oblasti charakterizoval protichůdně:

- rostoucí diference mezi EUR a USD,
- relativně shodná míra inflace.

Výrazné prohlubování rozdílu směnné relace mezi EUR a USD zejména v letech 2003-2008 (posílení EUR o 18 %) se výrazně neprojevovalo v diferenci inflace. Cenové relace v USA a na dolarových trzích si zachovávají relativní stabilitu. Bazický index inflace v Eurozóně byl ve srovnání s USA nižší pouze o 4 p.b.

Graf č. 14 **Bazický index vývoje inflace v Eurozóně, USA a ČR a vývoje kurzu USD/EUR a Kč/EUR v letech 2004-2009, přírůstek v %, 2004 = 100 %**

Zdroj: Eurostat: Economy and finance - HICP - annual average inflation rate, dostupné na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>, Eurostat: Economy and finance - Exchange rates, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/introduction, přístup květen 2011, propočten VÚPSV

Za těchto podmínek se do roku 2008 v USA v relaci k EU, a tím i k ČR radikálně snižovala relativní cenová hladina. Úroveň 120 % vůči EU v roce 2000 klesla na 105 % v roce 2003 a na 83 % v roce 2008, v relaci ČR/USA pohyb probíhal od zhruba 40 % v roce 2000 přes 50 % v roce 2003 na 88 % v roce 2008 (česká cenová hladina v roce 2008 dosáhla 70 % EU). Problémy Eurozóny a zejména dluhová krize se v roce 2009 projeví v poklesu kurzu EUR s následným poklesem kurzu USD a prudkým nárůstem americké cenové hladiny ve srovnání s EU na 95,5 %.

Vývoj v USA ovlivňuje cenovou úroveň a strukturu na dolarovém trhu. Otázkou je, jak dlouho bude probíhat oddělený pohyb EUR a USD a cenové hladiny na dolarovém a evropském trhu. České podniky si zatím zachovávají nižší JNP ve srovnání s USA. Jestliže ještě v roce 2004 podíl JNP v PPS dosahoval v ČR zhruba 45% úrovně USA, potom se v roce 2008 zvýšil na 67 %, aby v roce 2009 krátkodobě klesl na 60 % (uvedená česká relace k EU v roce 2004 dosahovala 48 %, 66 % v roce 2008 a 63 % v roce 2009). Na světových a evropských trzích se české obchodní společnosti budou střetávat se stále rostoucí mimoevropskou konkurencí, zejména ze strany silných ekonomik s tradičně nízkou cenou práce jako Čína nebo Indie. Relativně vysoká cenová hladina v EU stimuluje dovozy z levnějších dolarových zemí.

Konec hospodářských krizí byl v minulosti spojen s vyšší produktivitou práce v důsledku uplatnění inovací vyššího řádu. Reálně lze předpokládat obdobné řešení i současné krize. Udržení konkurenční pozice českých podniků znamená spojit růst

relativní cenové hladiny a pokles JNP v národní cenové hladině s vyšším stupněm uplatnění výsledků vědy a výzkumu.

V podmínkách postupné ztráty výhodné konkurenční pozice z titulu nízkých JNP a při dosažené cenové hladině, která dosáhla zhruba 70 % průměrné hladiny EU a USA, by již měli sociální partneři při vyjednáváních o mzdových a pracovních podmínkách přihlížet nejen k vývoji inflace a produktivity v tuzemsku, ale i k pohybu ekonomických proporcí na evropském a světovém trhu, zejména k inflačnímu diferenciálu a ke změnám směnného kurzu, tj. k pohybu JNP. Jednotkové náklady práce odrážejí proporce mezi vývojem ceny práce, produktivity práce a cenovou hladinou. Relativní cenová hladina reaguje na pohyb inflačního diferenciálu a kurzu Kč.

3. Shrnutí

Studie se opírá o aktuální data publikovaná ČSÚ, Eurostatem, OECD a U.S. Department of commerce, Bureau of Economic Analysis. Dalším zdrojem byly časové řady udržované VÚPSV, v.v.i. ve formě ročního monitoringu nákladů práce v ČR, EU a USA. Problémem výzkumu ceny a nákladů práce je dvouleté zpoždění zveřejňování údajů za EU.

Vysoké tempo růstu nákladů práce v ČR v letech konjunktury po roce 2004 kryla do roku 2006 dynamika produktivity práce. Prorůstová očekávání podniků eskalovala v roce 2007, kdy reálná cena práce a zaměstnanost dosahovaly vyšší dynamiky než souhrnná produktivita. Podle údajů šetření úplných nákladů práce zaměstnavatelé na první krizové signály ve II. pololetí 2008 reagovali snížením „dobrovolných“ plnění zaměstnancům v oblasti nepřímých nákladů práce. Rigidita pracovněprávních vztahů a mezd a náklady spojené s uvolňováním nepotřebné pracovní síly se plně projevil v roce 2009, kdy ekonomická krize zasáhla průmysl a částečně komerční služby. Strukturální změny zaměstnanosti a výdělků vedly k setrvačnému růstu přímých nákladů práce na zaměstnance při poklesu produktivity, tj. k poklesu zisku. Prudký nárůst nákladů na odstupné smazal efekty z nižší sazby pojistného placeného zaměstnavatelem a dalšího omezení sociálních požitků.

Jako první již v roce 2008 na krizi reagovaly malé podniky do 19 zaměstnanců, kde došlo k výraznému snížení průměrných úplných nákladů práce pod úroveň roku 2004. Neziskový charakter organizací nepodnikatelské sféry spolu se zákonem zaručenými platy a ochrana mezd a pracovních podmínek kolektivními smlouvami zejména ve velkých podnicích zbrzdila dopad ekonomické krize do ceny práce, resp. její přenesení na zaměstnance v roce 2009.

V období počátku ekonomické krize si úplné náklady práce udržely svoji tradiční strukturu:

- podíl přímých nákladů se na úplných nákladech práce pohybuje mírně nad 70 %,
- podíl vedlejších nákladů práce se na úplných nákladech práce pohybuje pod 30 %,
- podíl zákonného pojištění placeného zaměstnavatelem na nákladech práce po snížení nemocenského pojištění v roce 2009 klesl z 26 % na 25 %,
- ostatní sociální výdaje a náklady se v roce 2009 z titulu prudkého nárůstu objemu odstupného zvýšily ze 4 % na necelých 5 %, nízký objem náhrad za pracovní neschopnost se v UNP projevil minimálně.

ČR historicky patří ke státům s vyšším stupněm sociální solidarity, tj. s vyšším podílem sociálních výdajů a v jejich rámci povinných příspěvků zaměstnavatelů a zaměstnanců do centralizovaných sociálních fondů, konkrétně na důchodové zabezpečení a v jeho rámci nemocenské pojištění, politiku zaměstnanosti a zdravotní zabezpečení. Vysoké „zdanění“ práce v ČR odráží vysoké standardy sociálního a zdravotního zabezpečení při nízké výdělkové hladině. Podíl sociálního a zdravotního pojištění placeného zaměstnavateli a zaměstnanci na úplných nákladech práce klesl z 34 % v roce 2008 na 32 % v roce 2009. Výši svých odvodů do centralizovaných solidárních fondů sociálního zabezpečení (vč. zdravotního) se ČR řadí mezi kontinentální evropské země. Jeho relativně vysoký podíl kompenzuje nízká váha daně z příjmu, která dosahuje 8 %

a je tak spolu s polskou a slovenskou nejnižší v EU. Česká 40% daňová mezera z roku 2009 se za těchto podmínek v EU řadí mezi nižší. Vedle sociálního a zdravotního pojištění nejsou již dále na straně zaměstnavatele mzdy zdaňovány.

V hospodářské krizi v roce 2009 zřetelně vystoupila nevybilancovanost mezi příjmy sociálního a zdravotního pojištění a zákonných plnění a vysoká citlivost obou systémů na cyklický vývoj ekonomiky. Snížení objemu vyplacených mezd a platů v roce 2009 se odrazilo v deficitu „důchodového účtu“ a schodku rozpočtů zdravotních pojišťoven a růstu jejich závazků zdravotnickým zařízením. Další snižování zaměstnanosti a ceny práce, ze které je sociální pojištění odvozeno, a případné snížení sazeb pojistného prohloubí deficitu financování solidárního sociálního a zdravotního zabezpečení.

Rychlá apreciacie Kč vůči EUR a USD má za následek vysoké tempo růstu českých nákladů práce na eurových a dolarových trzích. V letech 2004-2007 byly meziroční přírůstky nákladů práce po přepočtu na EUR zhruba 2x vyšší než v Kč, stejné proporce však platily i pro produktivitu práce. Změkčení národních měn evropských zemí mimo Eurozónu v krizovém roce 2009 vč. Kč umožnil českým podnikům na eurových a dolarových trzích konkurovat nižšími náklady práce. Jestliže návrat Kč k zhodnocování vůči EUR v roce 2010 tuto výhodu na evropských trzích smazal, potom v důsledku posilování USD na dolarových trzích výhodné postavení zůstává.

Podle českých právních norem je mzda a plat odměnou za práci. Na rozdíl od většiny evropských zemí sociální situace zaměstnance a jeho domácnosti není součástí ceny práce, řeší ji státní rozpočet. Obdobně jsou v ČR z nákladů práce vyvedeny náklady na výchovu a odměnu učňů. Podle posledního šetření nákladů práce zemí EU za rok 2008 si česká struktura nákladů práce udržuje nízká plnění v pracovních nákladových položkách ostatních osobních výdajů a nákladů a absentují náklady práce učňů. Skladba českých nákladů práce umožňuje jejich nižší úroveň o zhruba 5 % ve srovnání se standardní průměrnou evropskou strukturou.

Přes vysokou dynamiku nákladů práce v období konjunktury si ČR udržuje i v podmínkách ekonomické krize výrazný odstup od vyšší úrovně vyspělých tradičních tržních ekonomik EU. Konkurenční výhody z nízké české průměrné úrovně, zejména v průmyslu, se budou realizovat ještě po delší časové období. Proces přibližování cenové a výdělkové hladiny ke standardním proporcím vnitřního jednotného evropského trhu a apreciacie kurzu Kč vůči EUR, který se projevuje v rychlejším růstu nákladů práce, bude dlouhodobý a podnikatelské subjekty mají dostatek prostoru pro eliminaci nepříznivých dopadů zvyšováním produktivity práce.

Výrazně nižší pracovní nákladová hladina vůči nejvyspělejším státům EU umožňuje českým exportérům využívat cenové konkurence nebo dosahovat vyšší míry zisku. Nízké pracovní náklady stále motivují příliv zahraničního kapitálu. Koncepce nízké ceny práce v ČR, tj. udržování nízkých nákladů práce, však nestimuluje substituci práce kapitálem a může vést k postupné dekvalifikaci pracovních sil.

Z mezinárodního srovnání vyplývá, že české jednotkové náklady práce trvale patří mezi nejnižší v rámci EU. Ve sledovaném období let 2004 až 2009 se JNP v paritě kupní síly pohybovaly mírně nad 1/2 úrovně EU s růstovou tendencí a mírným poklesem v národní cenové hladině. Změna trendů na počátku ekonomické krize (růst JNP v národní cenové hladině a pokles v paritě kupní síly v roce 2009) výrazně nezměnila uvedené proporce.

V důsledku rigidity pracovních vztahů a mezd se pokles ekonomického výkonu odrazil v růstu jednotkových nákladů práce v celé EU. Na druhé straně si americké JNP udržely v národní cenové hladině svoji konstantní úroveň. Posílení USD

v roce 2009 však přinesl růst cenové hladiny USA ve srovnání s EU a zvrácení tendence rychlého poklesu jejich JNP v PPS. Zastavil se proces ztráty výhody relativně levné evropské práce, a tím i české na dolarových trzích.

Dynamiku náhrad zaměstnancům v české cenové hladině po roce 2003 eliminoval přírůstek produktivity práce. Před přistoupením k EU v ČR skončilo rychlé čerpání mzdového polštáře. Jednotkové náklady práce v národní cenové hladině se stabilizovaly mírně pod evropským průměrem. ČR se řadí mezi skupinu méně vyspělých ekonomik, které využívají nižšího podílu tradičně levné práce na jednotce HDP. Z mezinárodního srovnání však vyplývají zatím nevyužité rezervy v produktivitě práce. Výraznější sestupnou tendencí JNP se země s několikanásobně vyšší cenou práce jako Itálie dostaly na úroveň ČR, Irsko vykázalo na konci konjunktury nižší hodnotu (hluboká finanční a ekonomická krize jako reakce na „přehřátý“ ekonomický růst a měnová politika ECB se odrazily v případě Irska v roce 2009 ve výrazném poklesu efektivnosti práce a růstu JNP).

České podniky mimo domácí trh mají zatím možnost využívat podhodnocený měnový kurz a nízkou cenovou hladinu, v zahraničí prodávají svoji produkci za vyšší cenu na trhu realizace při nákladech, vč. nákladů práce, v nižší tuzemské cenové hladině. Paritní JNP se tak pohybují pod průměrem EU. Pro růst paritních JNP v ČR byla rozhodující apreciacie Kč a růst relativní cenové hladiny. Při modelu minimálního inflačního diferenciálu vůči EU růst české cenové hladiny vyplývá ze zrealizování kurzu Kč. Jednotkové náklady práce v paritě kupní síly rychle konvergují k jejich úrovni v národní cenové hladině. Uvedený trend vyplývá z doznívání měnového polštáře. Pokles jednotkových nákladů práce v PPS v roce 2009 vyplynul z krátkodobé depreciae Kč a byl přechodný. Do vyrovnání národní cenové hladiny se zeměmi EU české podniky mají malé možnosti tento vývoj zvrátit, české JNP v PPS budou dále vykazovat růst. Při jednom z nejnižších podílů práce na nákladech v ČR v rámci EU je těžištěm zmírnění dopadů cenové konvergence oblast spotřeby materiálu a energie.

Po uplatnění harmonizaci pohybu produktivity a ceny práce v konjunktuře po roce 2004 stojí před podnikatelskými subjekty v ČR úkol eliminace důsledků procesu přechodu na úroveň a strukturu světových cen, který není možný bez uplatnění vyššího řádu inovací. Při dnes dosažené 70% cenové hladině by již měli sociální partneři při mzdových vyjednáváních přihlížet nejen k vývoji inflace a produktivity v tuzemsku, ale i k pohybu ceny práce a jejího využití v konkurenčních ekonomikách a k vývoji cenové hladiny, která odráží pohyb kurzu Kč a inflačního diferenciálu.

Výše a struktura nákladů práce a jednotkové náklady práce jsou pouze dílčími, avšak podstatnými problémy vývoje konkurenceschopnosti české ekonomiky v podmínkách globální ekonomické krize a zejména po jejím odeznění. Cenu práce a efektivnost jejího využití je třeba posuzovat v komplexu nástrojů hospodářské a sociální politiky, utváření a reprodukce sociálně-ekonomických vztahů.

Literatura

Baštýř I. - Prušvic D. - Vlach J. *Náklady práce*. Praha: VÚPSV 2004, dostupné na <http://www.vupsv.cz/>

ČSÚ: *Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele*, dostupné na <http://www.czso.cz/>

ČSÚ: řada publikací *Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v ČR za 1.-4. čtvrtletí*, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3106-09>

ČSÚ: *Roční národní účty*, dostupné na <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu>

ČSÚ: *Statistický metainformační systém, Ukazatele*, dostupné na <http://apl.czso.cz/iSMS/ukazdet.jsp?fnazev=pr%E1ce&fid=609>

ČSÚ: *Statistická ročenka 2008, ČSÚ 2008, kód 10n1-08*

ČSÚ: *Úplné náklady práce za rok 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009*, kódy 3112-04, 3112-05, 3112-06, 3112-07, 3112-08, w-3112-9, w-3112-10, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>

ČSÚ: *Vývoj úplných nákladů práce v letech 1994-2008, ČSÚ 2010, kód w-3113-09*, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3113-09>

Eurostat: *Economy and finance - National accounts*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction

Eurostat: *Economy and finance - Exchange rates*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/introduction

Eurostat: *Economy and finance - Harmonized indices of consumer prices (HICP) - annual average inflation rate*, dostupné na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/hicp/introduction>

Eurostat: *Economy and finance - Purchasing power parities*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/purchasing_power_parities/data/database

Eurostat: *Labour costs annual data*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database

Eurostat: *Labour costs annual data, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS)*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lcan_esms.htm

Eurostat: *Labour cost index, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS)*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lci_esms.htm

Eurostat: *Labour cost surveys, Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS)*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/lcs_esms.htm

Eurostat: *Labour costs survey 2008*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database

Eurostat: *Monthly labour costs - Nace Rev. 1.1*, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/data_base

Fassmann, M. Mezinárodní srovnání úrovně mezd (nákladů práce) a produktivity práce s vyspělými evropskými zeměmi, *Pohledy* 6/97

Havlik, P. Unit labour costs, exchange rates and responses to the crisis, *Monthly Report No. 7/2010*

Holý D. Index nákladů práce v ČR a v EU, *Statistika* 6/2002, ISSN 0322-788x

Hinze, J. - Brück, C. - Danckwerts, R. F. - Wohlers, E. Aussagefähigkeit internationaler Arbeitskostenvergleiche. Methodische Grundlagen, empirische Ergebnisse und wirtschaftspolitische Schlußfolgerungen. *HWWA Studies No. 42*, Hamburg Institute of International Economics (HWWA), Hamburg, 1998

IDW: Produktivität und Lohnstückkosten im internationalen Vergleich, Berlin, *IW-trends* 3/2004

Jílek, J. - Vojta, M. Vypovídací vlastnosti změn jednotkových pracovních nákladů a souvisejících ukazatelů. *Statistika* č. 4/2001, ISSN 0322-788x

Kadeřábková, A. *Základy makroekonomické analýzy, růst, konkurenceschopnost, rovnováha*. Praha, LINDE 2003, ISBN 80-86131-36-X

Kozelský, T. - Prušvic, D. - Vlach, J. *Monitoring nákladů práce*. Praha: VÚPSV, 2006, ISBN 80-87007-16-6, dostupné na <http://www.vupsv.cz/>

Kozelský, T. - Vlach, J. *Náklady práce a jejich struktura v ČR v období konjunktury po roce 2000*. Praha: VÚPSV, 2010, ISBN 978-80-7416-076-9, dostupné na <http://www.vupsv.cz/>

MF ČR: *Makroekonomická predikce České republiky*, dostupné na <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/makro-pre.html>

MF: *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2004-2009 a 2005-2010*. dostupné na <http://www.mfcr.cz/>

MPSV: *Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně v České republice v letech 1993-2009*. MPSV 2010, dostupné <http://www.mpsv.cz/cs/9344>

Národná banka Slovenska, Priemerné mesačné kurzy USD a EUR v SKK, dostupné na <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/kurzovy-listok/priemerne-mesacne-kurzy-usd-a-eur-v-skk-kumulativne>

Nařízení vlády ČR č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

OECD: *Taxing Wages 2003-2004*, OECD 2004, ISBN 92-64-01788-7

OECD: *Taxing Wages 2008-2009*, OECD 2009, ISBN 978-92-64-08299-1

OECD, Eurostat: *Methodological manual on purchasing power parities*, European Communities/OECD, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006, ISSN 1725-0048, ISBN 92-79-01868-X, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-BE-06-002

Průša, L. - Baštýř, I. - Brachtl, M. - Vlach, J. *Sociálně-ekonomické postavení osob samostatně výdělečně činných v české společnosti*. Praha: VÚPSV, v.v.i. 2008, ISBN 978-80-7416-011-0

Prušvic, D. - Vlach, J. *Jednotkové náklady práce - analýza vývoje a úrovně*. Praha: VÚPSV, 2006, ISBN 80-87007-11-5, dostupné na <http://www.vupsv.cz/>

Rojíček, M. *Statistika upřesňuje představy o otevřenosti české ekonomiky*, Tisková zpráva ČSÚ z 5. března 2009

Vlach, J. K vývoji výdělků za rok 2008. *FÓRUM sociální politiky 2/2009*. Praha: VÚPSV, v.v.i. 2009, ISSN 1802-5854

Vlach, J. - Kozelský, T. *Konvergence ceny práce v ČR k evropským standardům a její využití v letech 2000-2008 (jednotkové náklady práce a podíl práce na nákladech)*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2010, ISBN 978-80-7416-080-6, dostupné na <http://www.vupsv.cz/>

Vlach, J. - Kozelský, T. *Labour Costs, Unit Labour Costs and the Labour's Share in Costs in the Czech Republic in 2000 to 2008*. Prague: RILSA, 2011, ISBN 978-80-7416-079-0, dostupné na <http://www.vupsv.cz/>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU č. 93/71 EC

U.S. Department of commerce, Bureau of Economic Analysis; dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, přístup květen 2010

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

**Monitoring nákladů práce v ČR,
ve státech Evropské unie a v USA**

2004 - 2009

Bulletin No. 5

Tabulková část

A - Úplné náklady práce v ČR, zdanění a veřejné rozpočty 2004-2009

1. Měsíční úplné náklady práce v ČR v Kč na osobu v metodice ročních šetření ČSÚ
2. Hodinové úplné náklady práce v ČR v Kč na osobu a placené hodiny za měsíc v metodice ročních šetření ČSÚ
3. Struktura úplných nákladů práce v ČR v % v metodice ročních šetření ČSÚ
4. Struktura úplných nákladů práce v ČR bez zemědělství, lesnictví a rybolovu v % v metodice ročních šetření ČSÚ
5. Struktura úplných nákladů práce v ČR bez zemědělství, lesnictví a rybolovu v % v metodice ročních šetření Eurostatu

Náklady práce v EU

1. Struktura nákladů práce v zemích EU podle metodiky Eurostatu v roce 2008 v %
2. Měsíční náklady práce v EU v EUR, národní cenová hladina
3. Hodinové náklady práce v EU v EUR, národní cenová hladina
4. Odpracované hodiny za měsíc v EU
5. Struktura nákladů práce států EU v %

Příjmy a výdaje sociálního a zdravotního zabezpečení

1. Sazby pojistného v ČR
2. Struktura zdanění mezd v %
3. Sociální zabezpečení a státní politika zaměstnanosti
4. Systém veřejného zdravotního pojištění

B - Jednotkové náklady práce v EU a v USA v letech 2004-2009

1. Úroveň a vývoj jednotkových nákladů práce v národní cenové hladině v EU a v USA
2. Úroveň a vývoj jednotkových nákladů práce v paritě kupní síly (EU-27) v EU a v USA
3. Relace jednotkových nákladů práce k průměru EU-27 v % v národní cenové hladině
4. Relace jednotkových nákladů práce k průměru EU-27 v % v PPS
5. Úroveň a vývoj roční produktivity v EU a v USA v EUR, národní cenová hladina
6. Úroveň a vývoj roční produktivity v EU a v USA v PPS, evropská cenová hladina
7. Relace HDP na pracovníka k průměru EU-27 v % v národní cenové hladině
8. Relace HDP na pracovníka k průměru EU-27 v % v PPS
9. Úroveň a vývoj ročních náhrad zaměstnancům na zaměstnance v EU a v USA
10. Relace průměrných ročních náhrad zaměstnancům na zaměstnance k průměru EU-27 v % v EUR dle směnného kurzu

Faktory změny JNP v ČR

1. Faktory změny jednotkových nákladů práce v ČR v letech 2004-2009
2. Vybrané charakteristiky a faktory pohybu jednotkových nákladů práce v paritě kupní síly v letech 2004-2009
3. Vývoj kurzu národních měn k EUR (země EU a USA)

A.

**Úplné náklady práce v ČR, zdanění a veřejné rozpočty
2004-2009**

Metodické poznámky

V oddílu úplných nákladů práce se pro precizaci mezinárodního srovnání porovnávají výstupy pravidelného ročního šetření ČSÚ s daty statistiky práce Eurostatu. Data jsou získána ze čtyřletých šetření Labour Costs Survey (LCS collection) a z údajů získaných metodou LCI (Labour Cost Index). Monitoring přináší data za měsíční a hodinové úplné náklady práce a stejně tak i strukturu úplných nákladů práce. Z důvodu srovnatelnosti je zde vypočtena i struktura úplných nákladů práce v ČR bez zemědělství, lesnictví a rybolovu (OKEČ C-O), Eurostat sleduje náklady práce (Labour Costs) bez těchto odvětví (odvětví NACE C - O v letech 2004-2007 a od roku 2008 Nace Rev. 2 B-S_X_O).

Český statistický úřad organizuje šetření a výsledky zveřejňuje na roční bázi. V rámci EU obdobné šetření organizuje Eurostat po 4 letech, údaje v jednotlivých letech dopočítává indexováním výstupů posledního šetření metodou LCI na základě podkladů dodávaných národními statistickými službami.

Výstupy Eurostatu vykazují přímé náklady vyšší v položce sociální požitky, tj. o zhruba 2 až 4 % vyšší na úkor vedlejších nákladů. Data poskytují srovnání nejen mezi jednotlivými státy, ale i v čase. Srovnání je provedeno v eurech a samotný pohyb kurzu tak mohl ovlivnit vývoj v zemích s vlastní národní měnou. Údaje se očistí o vliv kurzu podle následujícího vzorce:

$$\frac{1 + \Delta a}{I^{ER} * 100} ,$$

kde:

IER index změny směnného kurzu k EUR,

Δa změna nákladů práce v %.

Směnný kurz jednotlivých států s vlastní národní měnou udává tabulka Vývoj kurzu národních měn k EUR (země EU a USA).

Zdanění práce sleduje OECD ročně za své členské státy na bázi průměrné výše daně z příjmu zaměstnance (průmyslového dělníka do roku 2005) a normativních právních předpisů o sociálním a zdravotním pojištění a zveřejňuje ji ve statistických přehledech Taxing Wages.

Základní údaje o finanční situaci sociálního a zdravotního systému v ČR dokumentují rozsah a potřebu "zdanění mezd", tj. oblasti sazeb pojistného a příspěvku na politiku zaměstnanosti. Monitoring data přebírá ze státního závěrečného účtu.

A - Úplné náklady práce v ČR, zdanění a veřejné rozpočty 2004-2009

1. Měsíční úplné náklady práce v ČR v Kč na osobu v metodice ročních šetření ČSÚ

položka	úroveň v Kč							přírůstek v % 2009/2004	roční přírůstek v % 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009			
přímé náklady (mzdy a náhrady)	18 597	19 796	20 540	21 854	23 223	23 305	25,3	4,6	
nepřímé náklady celkem:	7 831	8 240	8 401	9 166	9 245	9 284	18,6	3,5	
sociální požitky	500	587	561	670	499	413	-17,4	-3,8	
sociální výdaje	7 029	7 259	7 513	8 132	8 027	8 568	21,9	4,0	
personální náklady	338	424	385	413	421	371	9,8	1,9	
daně a dotace	-36	-30	-58	-49	-42	-68	88,9	13,6	
úplné náklady práce celkem	26 428	28 036	28 941	31 020	32 468	32 589	23,3	4,3	

Zdroj: ČSÚ: Úplné náklady práce, ČSÚ 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 a 2010, výpočty VÚPSV, v.v.i., KÓD: 3112-10

Poznámka: odvětví OKEČ A - O do roku 2008, rok 2009 CZ-NACE A-S, **sociální požitky** - příspěvky na stravování a bydlení, příspěvky do soc. fondů a odb. organizací, služební vozy sloužící také k soukromým účelům, výroby firmy poskytované zaměstnancům se slevou ap.; **sociální výdaje** - ze zák. povinné pojistné na nemoc. a důchod. pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (nezáhmují se částky odedčené ze mzdy zaměstnanců); **personální náklady** - náklady na nábor zaměstnanců, na školení, pracovní oděv aj.; **daně a dotace** - dotace na pracovní sílu, daně související se zaměstnáváním lidí

Dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, přístup březen 2011

2. Hodinové úplné náklady práce v ČR v Kč na osobu a placené hodiny za měsíc v metodice ročních šetření ČSÚ

položka	úroveň v Kč							přírůstek v % 2009/2004	roční přírůstek v % 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009			
přímé náklady (mzdy a náhrady)	128	137	142	152	160	162	26,0	4,7	
nepřímé náklady celkem:	54	57	58	64	64	64	19,2	3,6	
sociální požitky	3	4	4	5	3	3	-16,8	-3,6	
sociální výdaje	48	50	52	57	58	59	22,6	4,2	
personální náklady	2	3	3	3	3	3	10,3	2,0	
daně a dotace	0	0	0	0	0	0	88,0	13,5	
úplné náklady práce celkem	182	193	200	216	224	226	24,0	4,4	
odpracovaná doba v hod./měs.	145	145	145	143	145	144	-0,6	-0,1	

Zdroj: ČSÚ: Úplné náklady práce, ČSÚ 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 a 2010, výpočty VÚPSV, v.v.i., KÓD: 3112-10

Poznámka: odvětví OKEČ A - O do roku 2008, rok 2009 CZ-NACE A-S, **sociální požitky** - příspěvky na stravování a bydlení, příspěvky do soc. fondů a odb. organizací, služební vozy sloužící také k soukromým účelům, výroby firmy poskytované zaměstnancům se slevou ap.; **sociální výdaje** - ze zák. povinné pojistné na nemoc. a důchod. pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (nezáhmují se částky odedčené ze mzdy zaměstnanců); **personální náklady** - náklady na nábor zaměstnanců, na školení, pracovní oděv aj.; **daně a dotace** - dotace na pracovní sílu, daně související se zaměstnáváním lidí

Dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, přístup březen 2011

3. Struktura úplných nákladů práce v ČR v % v metodice ročních šetření ČSÚ

položka	%							přírůstek v p.b. 2009-2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
přímé náklady (mzdy a náhrady)	70,37	70,61	70,97	70,45	71,53	71,50	1,13	
nepřímé náklady celkem:	29,63	29,39	29,03	29,55	28,47	28,50	-1,13	
sociální požitky	1,89	2,09	1,94	2,16	1,54	1,27	-0,62	
sociální výdaje	26,60	25,89	25,96	26,22	25,76	26,30	-0,30	
personální náklady	1,28	1,51	1,33	1,33	1,30	1,14	-0,14	
daně a dotace	-0,14	-0,11	-0,20	-0,16	-0,13	-0,21	-0,07	
úplné náklady práce celkem	100	100	100	100	100	100	0,00	

Zdroj: ČSÚ: Úplné náklady práce, ČSÚ 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 a 2010, výpočty VÚPSV, v.v.i., KÓD: 3112-10

Poznámka: odvětví OKEČ A - O

Dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, přístup březen 2011

4. Struktura úplných nákladů práce v ČR bez zemědělství, lesnictví a rybolovu v % v metodice ročních šetření ČSÚ

položka	%							přírůstek v p.b. 2009-2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
přímé náklady (mzdy a náhrady)	70,37	70,61	70,97	70,45	71,53	71,50	1,13	
nepřímé náklady celkem:	29,63	29,39	29,03	29,55	28,47	28,50	-1,13	
sociální výdaje	28,49	27,99	27,90	28,38	27,30	27,58	-0,92	
daně a dotace	1,14	1,40	1,13	1,17	1,17	0,93	-0,21	
úplné náklady práce celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	

Zdroj: ČSÚ: Úplné náklady práce, ČSÚ 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 a 2010, výpočty VÚPSV, v.v.i., KÓD: 3112-10

Poznámka: odvětví OKEČ C - O (bez zemědělství a rybolovu, OKEČ A - B)

Dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3112-10>, přístup březen 2011

5. Struktura úplných nákladů práce v ČR bez zemědělství, lesnictví a rybolovu v % v metodice Eurostatu

položka	%										přírůstek v p.b. 2009-2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2008	2009	2008	2009	
přímé náklady (mzdy a náhrady)	72,2	72,7	72,8	72,5	73,7	72,9	73,7	72,9	72,9	72,9	0,7
nepřímé náklady celkem:	27,9	27,3	27,1	27,5	26,3	27,1	26,3	27,1	27,1	27,1	-0,8
sociální výdaje a náklady zákonné	26,7	26,0	26,0	26,9	-	-	-	-	-	-	-
sociální výdaje a náklady ostatní	1,2	1,3	1,1	0,6	-	-	-	-	-	-	-
úplné náklady práce celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-0,1

Zdroj: Eurostat: Population and social conditions - Labour market - Labour costs - Structure of labour costs, březen 2011, výpočty VÚPSV, v.v.i

Poznámka: odvětví NACE C - O (bez zemědělství a rybolovu, NACE A - B) za roky 2004-2007 (Structure of labour costs (%)) - Nace Rev. 1.1). Od roku 2008 Structure of labour costs (%)) - Nace Rev. 2 B-S_X_O

Dostupné na:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes; http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database

Náklady práce v EU

1. Struktura nákladů práce v zemích EU podle metodiky Eurostatu v roce 2008 v %

	přímé náklady práce				vedlejší náklady práce						v tom:		
	mzdy a platy	mzdy učňů	sociální požitky	přímé náklady práce	zákonné sociální výdaje bez učňů	ostatní soc. výdaje a nákl. celkem	sociální výdaje na učně	sociální výdaje celkem	personální výdaje	daně a dotace	nepřímé náklady celkem	náklady práce na učně	nepovinné sociální požitky a výdaje
EU-27	75,1	0,6	0,8	76,5	16,4	5,5	0,1	22,0	1,3	0,2	23,5	0,7	6,2
EU-25	75,1	0,6	0,8	76,5	16,4	5,6	0,1	22,0	1,3	0,2	23,6	0,7	6,3
EU-15	75,0	0,7	0,7	76,4	16,3	5,7	0,1	22,1	1,3	0,3	23,6	0,8	6,5
Belgie	70,8	0,0	1,9	72,8	23,9	4,4	0,0	28,3	0,5	-1,6	27,3	0,0	4,5
Bulharsko	79,1	0,0	2,5	81,6	16,3	1,7	0,0	18,0	0,6	-0,2	18,4	0,0	1,7
Česká republika	71,8	0,0	1,4	73,2	24,5	1,3	0,0	25,7	1,2	-0,2	26,8	0,0	1,3
Dánsko	89,4	1,4	0,6	91,4	0,6	6,8	0,1	7,5	1,9	-0,8	8,7	1,5	8,3
Německo	76,1	1,1	0,8	78,0	13,9	7,4	0,3	21,5	0,6	-0,2	22,0	1,3	8,7
Estonsko	72,8	0,0	0,8	73,6	24,7	0,7	0,0	25,4	1,1	-0,1	26,4	0,0	0,7
Irsko	84,3	1,0	0,6	85,9	7,8	5,5	0,1	13,3	1,1	-0,3	14,1	1,0	6,5
Řecko	79,4	0,1	0,9	80,4	16,8	2,9	0,0	19,7	0,3	-0,4	19,6	0,1	3,0
Španělsko	73,2	0,0	0,7	73,9	22,2	3,1	0,0	25,4	1,6	-0,8	26,1	0,0	3,1
Francie	65,8	1,1	0,0	66,9	24,3	3,9	0,0	28,3	2,2	2,6	33,1	1,1	5,1
Itálie	71,0	1,1	0,2	72,2	25,4	2,2	0,1	27,7	0,9	-0,8	27,8	1,2	3,4
Kypr	83,0	0,0	1,2	84,3	8,4	6,8	0,0	15,2	0,5	0,0	15,7	0,0	6,8
Lotyšsko	78,9	0,0	0,1	79,0	18,5	2,2	0,0	20,7	0,3	0,0	21,0	0,0	2,2
Litva	72,0	0,0	0,1	72,1	22,8	4,9	0,0	27,7	0,3	-0,1	27,9	0,0	4,9
Lucembursko	84,4	0,2	1,4	86,0	10,1	2,8	0,0	13,0	1,2	-0,2	14,0	0,2	3,0
Maďarsko	66,4	0,0	4,1	70,5	23,7	2,8	0,0	26,4	3,1	-0,1	29,5	0,0	2,8
Malta	90,7	0,1	1,0	91,8	6,0	2,2	0,0	8,3	1,0	-1,1	8,2	0,1	2,4
Nizozemsko	75,5	0,0	1,4	76,9	8,9	11,1	0,0	20,0	3,5	-0,4	23,1	0,0	11,1
Rakousko	72,5	0,9	0,7	74,1	18,2	4,9	0,2	23,3	1,0	1,7	25,9	1,1	6,0
Polsko	81,4	0,0	0,9	82,3	13,0	2,5	0,0	15,5	2,2	0,0	17,7	0,0	2,5

	přímé náklady práce				vedlejší náklady práce							v tom:	
	mzdy a platy	mzdy učňů	sociální požitky	přímé náklady práce	zákonné sociální výdaje bez učňů	ostatní soc. výdaje a nákl. celkem	sociální výdaje na učně	sociální výdaje celkem	personální výdaje	daně a dotace	nepřímé náklady celkem	náklady práce na učně	nepovinné sociální požitky a výdaje
Portugalsko	79,7	0,1	1,1	80,9	15,7	2,6	0,0	18,3	0,7	0,0	19,1	0,1	2,8
Rumunsko	75,9	0,0	1,0	76,9	20,8	1,0	0,0	21,8	1,3	0,0	23,1	0,0	1,0
Slovensko	74,7	0,0	8,4	83,1	11,8	3,2	0,0	15,0	0,0	1,3	16,3	0,0	3,2
Slovensko	72,3	0,0	2,0	74,3	23,2	1,6	0,0	24,8	0,9	0,0	25,7	0,0	1,6
Finsko	76,2	0,1	1,0	77,2	19,1	3,0	0,0	22,1	0,9	-0,3	22,8	0,2	3,2
Švédsko	66,1	0,0	1,0	67,1	21,4	8,4	0,0	29,7	2,0	1,2	32,9	0,0	8,4
Velká Británie	83,5	0,3	1,0	84,8	7,6	7,1	0,0	14,6	0,6	0,0	15,2	0,4	7,4

Zdroj: Eurostat: Labour costs survey 2008, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database, propočet VÚPSV

2. Měsíční náklady práce v EU v EUR, národní cenová hladina

	úroveň v eurech, národní cenová hladina						přírůstek v % 2009/2004	roční přírůstek v % 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
EU-27	2 573,6	2 699,6	2 450,2	:	:	:	:	:
EU-25	2 788,6	2 914,7	2 688,5	:	:	:	:	:
EU-15	:	3 466,1	:	:	:	:	:	:
Belgie	3 659,2	3 706,0	3 814,0	3 965,7	4 195,0	4 325,0	18,2	3,4
Bulharsko	218,6	234,7	249,0	287,4	375,0	416,0	90,3	13,7
Česká republika	837,3	948,8	1 030,6	1 126,2	1 323,0	1 287,0	53,7	9,0
Dánsko	:	4 059,8	4 221,2	4 381,0	4 564,0	4 728,0	:	:
Německo	3 750,0	3 768,0	3 819,0	3 853,0	3 838,0	3 923,0	4,6	0,9
Estonsko	644,0	711,8	827,1	994,5	:	:	:	:
Španělsko	2 069,8	2 125,2	2 196,7	2 283,8	2 808,0	2 932,0	41,7	7,2
Kypr	2 058,9	2 189,6	2 276,9	2 368,4	:	:	:	:
Lotyšsko	402,8	448,5	552,4	719,4	885,0	861,0	113,8	16,4
Litva	495,0	545,1	636,6	759,7	848,0	847,0	71,1	11,3
Lucembursko	4 386,0	4 517,0	4 658,0	4 817,0	4 563,0	4 655,0	6,1	1,2
Maďarsko	875,3	1 018,5	994,8	1 104,3	1 164,0	1 039,0	18,7	3,5
Malta	1 271,1	1 302,1	1 353,7	1 390,9	1 452,0	1 429,0	12,4	2,4
Rakousko	3 660,0	3 745,0	3 840,0	3 925,0	3 847,0	3 877,0	5,9	1,2
Polsko	687,9	808,4	878,4	983,2	1 116,0	965,0	40,3	7,0
Portugalsko	1 603,4	1 669,4	1 734,6	1 788,4	:	1 790,0	11,6	2,2
Rumunsko	273,4	365,1	434,2	549,1	:	618,0	126,0	17,7
Slovinsko	1 618,0	1 699,0	1 772,5	1 871,0	1 962,0	2 000,0	23,6	4,3
Slovensko	583,2	619,9	711,4	842,3	:	1 096,0	87,9	13,4
Finsko	3 358,0	3 531,0	3 598,0	3 687,0	:	:	:	:
Švédsko	4 072,1	4 133,5	4 242,0	4 337,5	:	:	:	:
Velká Británie	3 727,6	4 026,0	4 190,8	4 237,7	:	2 870,0	-23,0	-5,1

Zdroj: Eurostat: Population and social conditions - Labour market - Labour costs, březen 2011, výpočty VÚPSV, v.v.i. dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database

Poznámka: roky 2004-2007 odvětví NACE C - O (průmysl a služby bez zemědělství a rybolovu); roky 2008, 2009 Nace Rev. 2 B-S_X_O; data nebyla dostupná za státy Francie, Itálie, Irsko, Řecko, Nizozemsko

3. Hodinové náklady práce v EU v EUR, národní cenová hladina

	úroveň v eurech						přírůstek v % 2009/2004	roční přírůstek v % 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
EU-27	18,05	18,69	17,71	:	:	:	:	:
EU-25	19,57	20,19	19,46	:	:	:	:	:
EU-15	:	24,01	:	:	:	:	:	:
Belgie	29,19	29,67	30,56	36,7	32,92	33,94	16,3	3,1
Bulharsko	1,51	1,61	1,71	1,96	2,57	2,9	92,1	13,9
Česká republika	5,78	6,56	7,14	7,86	9,15	8,93	54,5	9,1
Dánsko	:	30,74	31,8	33,29	34,66	36,14	:	:
Německo	26,9	27	27,4	27,6	27,9	28,5	5,9	1,2
Estonsko	4,25	4,71	5,49	6,6	:	:	:	:
Irsko	:	:	:	:	28,89	29,92	:	:
Španělsko	15,03	15,53	16,15	16,86	19,39	20,54	36,7	6,4
Kypr	12,03	12,71	13,13	:	:	:	:	:
Lotyšsko	2,64	2,91	3,58	4,68	5,88	5,8	119,7	17,0
Litva	3,26	3,62	4,27	5,06	5,87	5,71	75,2	11,9
Lucembursko	30,34	31,4	32,39	33,3	30,96	31,92	5,2	1,0
Maďarsko	5,72	6,57	6,52	7,39	7,84	7,07	23,6	4,3
Malta	8,68	9,51	9,69	:	8,64	8,76	0,9	0,2
Rakousko	25,15	26,06	26,83	27,5	26,39	27,3	8,5	1,7
Polsko	4,92	5,78	6,28	7,03	7,79	6,97	41,7	7,2
Portugalsko	11,3	11,7	12,13	12,51	:	12,52	10,8	2,1
Rumunsko	1,78	2,38	2,82	3,56	:	4,05	127,5	17,9
Slovinsko	11,12	11,49	12,01	12,71	13,9	14,32	28,8	5,2
Slovensko	4,23	4,59	5,15	6,15	:	7,93	87,5	13,4
Finsko	24,87	26,15	26,64	27,31	:	:	:	:
Švédsko	29,00	29,44	30,21	30,89	:	:	:	:
Velká Británie	24,49	24,89	25,86	26,92	:	19,28	-21,3	-4,7

Zdroj: Eurostat: *Population and social conditions - Labour market - Labour costs*, březen 2011, výpočty VÚPSV, v.v.i. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database

Poznámka: roky 2004-2007 odvětví NACE C - O (průmysl a služby bez zemědělství a rybolovu); roky 2008, 2009 Nace Rev. 2 B-S_X_O; data nebyla dostupná za Řecko, Francii, Nizozemsko a Itálii

4. Odpracované hodiny za měsíc v EU

	měsíc/hodiny						přírůstek v % 2009/2004	roční přírůstek v % 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
EU-27	142,6	144,4	138,4	:	:	:	:	:
EU-25	142,5	144,4	138,2	:	:	:	:	:
EU-15	:	144,4	:	:	:	:	:	:
Belgie	125,4	124,9	124,8	108,1	127,4	127,4	1,7	0,3
Bulharsko	144,8	145,8	145,6	146,6	145,9	143,4	-0,9	-0,2
Česká republika	144,9	144,6	144,3	143,3	144,6	144,1	-0,5	-0,1
Dánsko	:	132,1	132,7	131,6	131,7	130,8	:	:
Německo	139,4	139,6	139,4	139,6	137,6	137,6	-1,3	-0,3
Estonsko	151,5	151,1	150,7	150,7	:	:	:	:
Španělsko	137,7	136,8	136,0	135,5	144,8	142,7	3,7	0,7
Kypr	171,1	172,3	173,4	:	:	:	:	:
Lotyšsko	152,6	154,1	154,3	153,7	150,5	148,4	-2,7	-0,5
Litva	151,8	150,6	149,1	150,1	144,5	148,3	-2,3	-0,5
Lucembursko	144,6	143,9	143,8	144,7	147,4	145,8	0,9	0,2
Maďarsko	153,0	155,0	152,6	149,4	148,5	147,0	-4,0	-0,8
Malta	146,4	136,9	139,7	:	168,1	163,1	11,4	2,2
Rakousko	145,5	143,7	143,1	142,7	145,8	142,0	-2,4	-0,5
Polsko	139,8	139,9	139,9	139,9	143,3	138,5	-1,0	-0,2
Portugalsko	141,9	142,7	143,0	143,0	:	143,0	0,8	0,2
Rumunsko	153,6	153,4	154,0	154,2	:	152,6	-0,7	-0,1
Slovinsko	145,5	147,9	147,6	147,2	141,2	139,7	-4,0	-0,8
Slovensko	137,9	135,1	138,1	137,0	:	138,2	0,2	0,0
Finsko	135,0	135,0	135,1	135,0	:	:	:	:
Švédsko	140,4	140,4	140,4	140,4	:	:	:	:
Velká Británie	152,2	161,8	162,1	157,4	:	148,9	-2,2	-0,4

Zdroj: Eurostat: Population and social conditions - Labour market - Labour costs, březen 2011, výpočty VÚPSV, v.v.i. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database

Poznámka: roky 2004 - 2007 odvětví NACE C - O (průmysl a služby bez zemědělství a rybolovu); roky 2008, 2009 Nace Rev. 2 B-S_X_O; data nebyla dostupná za Irsko, Řecko, Francii, Nizozemsko a Itálii

5. Struktura nákladů práce států EU v %

země	položka	podíl v %					přírůstek v p. b. 2009-2004	
		2004	2005	2006	2007	2008		2009
Belgie	přímé náklady (mzdy a náhrady)	70,5	71,2	71,0	70,4	72,7	72,5	2,0
	neřímé náklady celkem:	29,5	28,8	29,0	29,6	27,3	27,5	-2,0
	sociální výdaje	30,1	29,4	29,6	30,3	:	:	:
	ostatní	-0,6	-0,6	-0,6	-0,8	:	:	:
Bulharsko	přímé náklady (mzdy a náhrady)	73,0	75,0	78,3	79,7	81,6	83,2	10,2
	neřímé náklady celkem:	27,0	25,0	21,7	20,3	18,4	16,8	-10,2
	sociální výdaje	25,6	24,3	21,2	20,2	:	:	:
	ostatní	1,4	0,7	0,5	0,1	:	:	:
Česká republika	přímé náklady (mzdy a náhrady)	72,2	72,7	72,8	72,5	73,7	72,9	0,7
	neřímé náklady celkem:	27,9	27,3	27,1	27,5	26,3	27,1	-0,8
	sociální výdaje	26,7	26,0	26,0	26,9	:	:	:
	ostatní	1,2	1,3	1,1	0,6	:	:	:
Dánsko	přímé náklady (mzdy a náhrady)	:	88,9	87,0	87,0	86,3	:	:
	neřímé náklady celkem:	:	11,1	13,0	13,0	13,7	:	:
	sociální výdaje	:	11,3	11,8	12,3	:	:	:
	ostatní	:	-0,2	1,2	0,7	:	:	:
Estonsko	přímé náklady (mzdy a náhrady)	73,3	73,4	73,6	73,6	:	:	:
	neřímé náklady celkem:	26,7	26,6	26,4	26,4	:	:	:
	sociální výdaje	25,3	25,3	25,1	25,1	:	:	:
	ostatní	1,4	1,4	1,4	1,4	:	:	:
Finsko	přímé náklady (mzdy a náhrady)	78,1	78,4	78,3	78,5	:	:	:
	neřímé náklady celkem:	21,9	21,6	21,7	21,5	:	:	:
	sociální výdaje	20,8	20,5	20,6	20,4	:	:	:
	ostatní	1,1	1,1	1,1	1,1	:	:	:
Kypr	přímé náklady (mzdy a náhrady)	85,6	85,5	86,0	86,0	:	:	:
	neřímé náklady celkem:	14,4	14,5	14,0	14,0	:	:	:
	sociální výdaje	14,4	14,5	14,0	14,0	:	:	:
	ostatní	0,0	0,0	0,0	0,0	:	:	:

pokračování

země	položka	podíl v %					2009	přírůstek v p.b. 2009-2004
		2004	2005	2006	2007	2008		
Litva	příímé náklady (mzdy a náhrady)	72,7	72,7	72,6	72,5	72,1	71,6	-1,1
	neprímé náklady celkem:	27,3	27,3	27,3	27,5	27,9	28,4	1,1
	sociální výdaje	27,1	27,1	27,1	27,3	:	:	:
	ostatní	0,2	0,2	0,2	0,2	:	:	:
Lotyšsko	příímé náklady (mzdy a náhrady)	78,9	78,7	78,8	78,9	79,0	78,4	-0,5
	neprímé náklady celkem:	21,2	21,3	21,2	21,1	21,0	21,6	0,4
	sociální výdaje	20,6	20,7	20,7	20,6	:	:	:
	ostatní	0,6	0,6	0,5	0,5	:	:	:
Lucembursko	příímé náklady (mzdy a náhrady)	84,3	84,5	84,7	84,7	86,0	86,0	1,7
	neprímé náklady celkem:	15,7	15,5	15,3	15,3	14,0	14,0	-1,7
	sociální výdaje	15,1	14,9	14,7	14,7	:	:	:
	ostatní	0,6	0,6	0,6	0,6	:	:	:
Maďarsko	příímé náklady (mzdy a náhrady)	69,0	69,4	69,4	70,5	70,5	71,7	2,7
	neprímé náklady celkem:	31,0	30,6	30,6	29,5	29,5	28,3	-2,7
	sociální výdaje	27,9	26,6	26,5	26,5	:	:	:
	ostatní	3,1	4,0	4,1	3,0	:	:	:
Malta	příímé náklady (mzdy a náhrady)	90,1	89,9	90,6	:	91,2	91,1	1,0
	neprímé náklady celkem:	9,9	10,1	9,4	:	8,8	8,9	-1,0
	sociální výdaje	9,9	10,1	9,4	:	:	:	:
	ostatní	0,0	0,0	0,0	:	:	:	:
Německo	příímé náklady (mzdy a náhrady)	75,0	75,2	75,1	75,5	78,0	77,9	2,9
	neprímé náklady celkem:	25,0	24,8	24,9	24,5	22,0	22,1	-2,9
	sociální výdaje	24,6	24,4	24,5	24,1	:	:	:
	ostatní	0,4	0,4	0,4	0,4	:	:	:
Polsko	příímé náklady (mzdy a náhrady)	80,0	80,0	:	:	77,3	:	:
	neprímé náklady celkem:	20,0	20,0	:	:	22,7	:	:
	sociální výdaje	17,3	17,3	:	:	:	:	:
	ostatní	2,8	2,8	:	:	:	:	:

země	položka	podíl v %					přírůstek v p.b. 2009-2004	
		2004	2005	2006	2007	2008		2009
Portugalsko	přímé náklady (mzdy a náhrady)	79,8	79,8	79,8	79,8	:	80,9	1,1
	neřímé náklady celkem:	20,2	20,2	20,2	20,2	:	19,1	-1,1
	sociální výdaje	19,2	19,2	19,2	19,2	:	:	:
	ostatní	1,0	1,0	1,0	1,0	:	:	:
Rakousko	přímé náklady (mzdy a náhrady)	73,2	73,2	73,0	73,1	74,1	73,8	0,6
	neřímé náklady celkem:	26,8	26,8	27,0	26,9	25,9	26,2	-0,6
	sociální výdaje	24,2	24,1	24,4	24,2	:	:	:
	ostatní	2,7	2,7	2,7	2,7	:	:	:
Rumunsko	přímé náklady (mzdy a náhrady)	74,4	73,9	72,5	73,5	:	75,9	1,5
	neřímé náklady celkem:	25,6	26,1	27,5	26,5	:	24,1	-1,5
	sociální výdaje	23,3	24,7	25,8	25,1	:	:	:
	ostatní	2,3	1,4	1,7	1,5	:	:	:
Slovensko	přímé náklady (mzdy a náhrady)	73,9	75,1	75,0	74,9	:	74,3	0,4
	neřímé náklady celkem:	26,1	24,9	25,0	25,1	:	25,7	-0,4
	sociální výdaje	25,1	24,1	24,2	24,3	:	:	:
	ostatní	1,1	0,8	0,8	0,8	:	:	:
Slovinsko	přímé náklady (mzdy a náhrady)	82,2	81,9	82,3	82,5	84,5	85,6	3,4
	neřímé náklady celkem:	17,8	18,1	17,7	17,5	15,5	14,4	-3,4
	sociální výdaje	13,2	13,4	13,7	14,1	:	:	:
	ostatní	4,6	4,7	4,1	3,4	:	:	:
Španělsko	přímé náklady (mzdy a náhrady)	73,8	73,7	73,8	73,8	73,9	73,4	-0,4
	neřímé náklady celkem:	26,2	26,3	26,2	26,2	26,2	26,6	0,4
	sociální výdaje	24,7	24,7	24,7	24,7	:	:	:
	ostatní	1,5	1,6	1,5	1,6	:	:	:
Švédsko	přímé náklady (mzdy a náhrady)	66,7	66,7	66,7	66,7	:	:	:
	neřímé náklady celkem:	33,3	33,3	33,3	33,3	:	:	:
	sociální výdaje	30,5	30,5	30,5	30,5	:	:	:
	ostatní	2,8	2,8	2,8	2,8	:	:	:

pokračování

země	položka	podíl v %					přírůstek v p.b. 2009-2004
		2004	2005	2006	2007	2008	
Velká Británie	přímé náklady (mzdy a náhrady)	:	79,0	79,4	76,6	:	84,3
	neprímé náklady celkem:	:	21,0	20,6	23,4	:	15,7
	sociální výdaje	:	19,2	18,8	20,8	:	:
	ostatní	:	1,8	1,7	2,6	:	:

Zdroj: Eurostat: Population and social conditions - Labour market - Labour costs, duben 2011, výpočty VÚPSV, v.v.i.; dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/labour_costs/database

Poznámka: roky 2004-2007 odvětví NACE C - O (průmysl a služby bez zemědělství a rybolovu); roky 2008, 2009 Nace Rev. 2 B-S_X_O pouze v členění přímé a nepřímé náklady; data nebyla dostupná za Irsko, Nizozemsko, Francii, Itálii a Řecko

Přímé náklady: mzdy a platy + sociální požitky; nepřímé náklady: zákonné + ostatní, tj. ostatní sociální výdaje a náklady, personální náklady, daně a dotace

Příjmy a výdaje sociálního a zdravotního zabezpečení

1. Sazby pojistného v ČR

ukazatel	měrná jednotka	rok	nemocenské pojistění	důchodové pojistění	příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	zdravotní pojistění	celkem
pojistné zaměstnanců placené:	zaměstnancem	2000-2003	1,1	6,5	0,4	4,5	12,5
	zaměstnavatelem		3,3	19,5	3,2	9,0	35,0
	celkem		4,4	26,0	3,6	13,5	47,5
	zaměstnancem	2004-2008	1,1	6,5	0,4	4,5	12,5
	zaměstnavatelem		3,3	21,5	1,2	9,0	35,0
	celkem		4,4	28,0	1,6	13,5	47,5
	zaměstnancem	2009-2010	0,0	6,5	0,0	4,5	11,0
	zaměstnavatelem		2,3	21,5	1,2	9,0	34,0
	celkem		2,3	28,0	1,2	13,5	45,0

Zdroj: Bulletin No. 25, Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů ČR 1990-2009, VÚPSV, v.v.i. Praha

2. Struktura zdanění mezd v %

země	položka		podíl z nákladů práce v %					přírůstek v p.b. 2009-2004		
			2004	2005	2006	2007	2008		2009	
Belgie	sociální	zaměstnanec	11	11	11	11	11	11	0	
	zabezpečení:	zaměstnavatel	23	23	23	23	23	23	0	
	daň z příjmu		21	21	21	22	22	21	1	
	celkem		54	55	55	56	56	55	1	
Česká republika	sociální	zaměstnanec	9	9	9	9	9	8	-1	
	zabezpečení:	zaměstnavatel	26	26	26	26	26	25	-1	
	daň z příjmu		8	9	7	8	8	8	0	
	celkem		44	44	43	43	43	42	-2	
Dánsko	sociální	zaměstnanec	11	11	11	11	11	10	0	
	zabezpečení:	zaměstnavatel	1	1	1	1	1	0	-1	
	daň z příjmu		30	30	30	30	30	29	-1	
	celkem		42	41	41	41	41	39	-2	
Finsko	sociální	zaměstnanec	5	5	6	5	5	5	0	
	zabezpečení:	zaměstnavatel	19	19	19	19	19	19	-1	
	daň z příjmu		20	20	19	19	19	19	-1	
	celkem		44	45	44	44	44	42	-1	
Francie	sociální	zaměstnanec	10	10	10	10	10	10	0	
	zabezpečení:	zaměstnavatel	28	30	30	30	30	30	2	
	daň z příjmu		9	11	11	10	10	10	1	
	celkem		48	50	50	49	49	49	2	
Irsko	sociální	zaměstnanec	5	5	5	5	5	6	2	
	zabezpečení:	zaměstnavatel	10	10	10	10	10	10	0	
	daň z příjmu		10	11	9	8	9	13	3	
	celkem		24	26	23	22	23	29	5	
Itálie	sociální	zaměstnanec	7	7	7	7	7	7	72	65
	zabezpečení:	zaměstnavatel	25	25	24	24	24	24	24	-1
	daň z příjmu		14	14	14	14	15	15	15	1
	celkem		46	45	45	46	47	47	1	

země	položka		podíl z nákladů práce v %					přírůstek v p.b. 2009-2004		
			2004	2005	2006	2007	2008		2009	
Lucembursko	sociální zabezpečení:	zaměstnanec	12	12	12	13	11	11	-1	
		zaměstnavatel	12	12	12	12	12	10	10	-2
	daň z příjmu		8	11	12	13	13	13	5	5
	celkem		32	35	37	38	36	34	2	2
Maďarsko	sociální zabezpečení:	zaměstnanec	10	10	11	13	13	13	3	3
		zaměstnavatel	27	26	26	26	26	25	25	-2
	daň z příjmu		9	14	15	16	16	16	7	7
	celkem		46	51	51	54	54	53	8	8
Německo	sociální zabezpečení:	zaměstnanec	17	17	18	17	17	17	17	0
		zaměstnavatel	17	17	17	16	16	16	16	-1
	daň z příjmu		16	17	18	18	19	17	17	1
	celkem		51	52	53	52	52	51	0	0
Nizozemsko	sociální zabezpečení:	zaměstnanec	22	20	20	19	17	14	14	-8
		zaměstnavatel	14	10	13	13	14	9	9	-5
	daň z příjmu		7	10	12	12	14	15	15	8
	celkem		44	39	44	44	45	38	-6	-6
Polsko	sociální zabezpečení:	zaměstnanec	21	21	21	21	11	16	16	-6
		zaměstnavatel	17	17	17	17	21	13	13	-4
	daň z příjmu		5	5	5	5	8	6	6	1
	celkem		43	44	44	43	40	34	-9	-9
Portugalsko	sociální zabezpečení:	zaměstnanec	9	9	9	9	9	9	9	0
		zaměstnavatel	19	19	19	19	19	19	19	0
	daň z příjmu		5	8	8	9	10	9	9	5
	celkem		33	36	36	37	38	37	5	5
Rakousko	sociální zabezpečení:	zaměstnanec	14	14	14	14	14	15	15	1
		zaměstnavatel	23	23	23	23	23	18	18	-5
	daň z příjmu		8	11	12	12	12	12	12	4
	celkem		45	47	48	49	49	45	0	0

pokračování

země	položka		podíl z nákladů práce v %					přírůstek v p.b. 2009-2004	
			2004	2005	2006	2007	2008		2009
Řecko	sociální zabezpečení:	zaměstnanec	13	13	13	13	13	13	0
		zaměstnavatel	22	22	22	22	22	22	0
	daň z příjmu		1	4	7	8	8	7	7
	celkem		35	39	41	42	42	42	7
Slovensko	sociální zabezpečení:	zaměstnanec	10	11	11	11	11	11	1
		zaměstnavatel	26	21	21	21	21	21	-6
	daň z příjmu		6	7	7	7	8	6	1
	celkem		42	38	39	39	39	38	-4
Španělsko	sociální zabezpečení:	zaměstnanec	5	5	5	5	5	5	0
		zaměstnavatel	23	23	23	23	23	23	0
	daň z příjmu		10	11	11	11	10	10	1
	celkem		38	39	39	39	38	38	0
Švédsko	sociální zabezpečení:	zaměstnanec	5	5	5	5	5	5	0
		zaměstnavatel	25	25	24	25	25	24	-1
	daň z příjmu		18	18	18	16	15	14	-4
	celkem		48	48	48	45	45	43	-5
Velká Británie	sociální zabezpečení:	zaměstnanec	8	8	8	8	8	8	1
		zaměstnavatel	9	10	10	10	10	10	1
	daň z příjmu		15	16	16	16	15	15	0
	celkem		31	34	34	34	33	33	1

Zdroj: OECD: *Taxing Wages 2003-2004, 2004-2005, 2005-2006, 2006-2007, 2007-2008; OECD 2004-2008; Taxing Wages 2008-2009, OECD 2010, ISBN 978-92-64-08299-1, s.15*

3. Sociální zabezpečení a státní politika zaměstnanosti

položka	mld. Kč						přírůstek v % 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti	293,3	311,2	333,7	367,1	385,5	347,8	18,6
sociální dávky	313,3	326,0	354,4	386,4	400,9	429,3	37,0
saldo pojistného SZ a výdajů na sociální dávky	-20,0	-14,8	-20,7	-19,3	-15,4	-81,5	307,5
z toho	243,3	258,3	276,9	304,9	319,9	310,2	27,5
důchody:	234,9	251,8	272,9	289,9	312,5	339,8	44,7
saldo důchodů	8,4	6,5	4,0	15,0	7,4	-29,6	-

Zdroj: MF: Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2004-2009, MF 2005-2010

4. Systém veřejného zdravotního pojištění

položka	mld. Kč						přírůstek v % 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009*	
příjmy systému zdravotního pojištění	157,0	168,9	182,8	202,8	211,4	212,2	35,1
výdaje v systému zdravotního pojištění	156,8	168,4	180,0	185,6	200,6	218,6	39,4
saldo příjmů a výdajů	0,2	0,5	2,8	17,2	10,8	-6,5	-
saldo závazků po lhůtě splatnosti a pohledávek ZP vůči ZZ k 31.12.	8,3	9,0	0,8	2,4	18,7	22,4	-

Pramen: MF: Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2004-2009, MF 2005-2010

Poznámky: * předběžné výsledky

B.

**Jednotkové náklady práce v EU a v USA
2004-2009**

Metodické poznámky

Jednotkové náklady práce jako průměrné náhrady zaměstnancům na jednotku produktu (HDP) na pracovníka se opírají o údaje z národních účtů zemí EU a o údaje U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis. Úrovňový ukazatel JNP je podílem náhrad zaměstnancům na osobu a produktivity práce na pracovníka (počet předpokládá v rámci národní ekonomiky stejnou produktivitu práce u zaměstnanců a u sebezaměstnaných). JNP se sledují:

a) v národní cenové hladině

$$JNP = \frac{\frac{NZ}{zam}}{\frac{HDP}{prac}} * 100 ,$$

kde:

JNP jednotkové náklady práce

NZ nominální objem náhrad zaměstnancům z národních účtů

zam průměrný počet zaměstnanců v daném období z národních účtů

HDP hrubý domácí produkt v běžných cenách

prac průměrný počet pracovníků v národním hospodářství za dané období z národních účtů

b) ve standardu kupní síly EU-27 (PPS)

$$JNP_{PPS} = \frac{\frac{NZ_{eur}}{zam}}{\frac{HDP_{PPS}}{prac}} * 100 ,$$

kde:

JNP jednotkové náklady práce

NZ objem nominálních náhrad zaměstnancům

zam průměrný počet zaměstnanců v daném období z národních účtů

HDP hrubý domácí produkt v běžných cenách z národních účtů

prac průměrný počet pracovníků za dané období z národních účtů

PPS ukazatel ve standardu kupní síly EU

VÚPSV při rozboru faktorů pohybu JNP vychází z indexového rozkladu na přímo úměrný vztah JNP k růstu náhrad zaměstnancům, relativní cenové hladiny (v relaci k EU) a pracnosti, resp. nepřímo úměrný vztah k růstu produktivity práce.

$$I_{PPS}^{JNP} = I^{JNP} * I^{CPL} = I^N * I^{PRA} * I^{CPL} = \frac{I_{KČ}^N}{I^{ER}} * I^{ER} * I_{KČ}^{PRA} * I^{CPL} = \frac{I_{KČ}^N}{I^{ER}} * \frac{I^{ER}}{I_{KČ}^{PRO}} * I^{CPL} ,$$

když:

$$PRA = \frac{prac}{HDP} = \frac{1}{PRO} = \frac{1}{\frac{HDP}{prac}},$$

kde:

- I_{PPS}^{JNP} index JNP v cenové hladině v PPS,
- I^{JNP} index JNP v národní cenové hladině,
- I^{CPL} index změny srovnatelné cenové hladiny k EU,
- I^N index průměrné náhrady na zaměstnance z národních účtů,
- I^{PRA} index pracnosti v národní cenové hladině z národních účtů,
- $I_{Kč}^N$ index průměrné náhrady v Kč
- IER index změny kurzu Kč/EUR,
- $I_{Kč}^{PRA}$ index pracnosti v národní cenové hladině v Kč,
- PRA pracnost jednotky HDP,
- PRO HDP/pracovník,
- HDP hrubý domácí produkt,
- $prac$ počet pracovníků z národních účtů.

B - Jednotkové náklady práce v EU a v USA 2004-2009

1. Úroveň a vývoj jednotkových nákladů práce v národní cenové hladině v EU a v USA

	JNP v národní cenové hladině						přírůstek v p.b. 2009-2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
EU-27	58,8	58,4	57,8	57,4	57,6*	59,3*	:
EU-25	58,3	57,9	57,3	56,9	:	:	:
EU-15	58,2	57,9	57,4	57,1	:	:	:
Belgie	60,4	59,9	59,6	59,5	60,9	62,9	2,5
Bulharsko	48,6	47,7	46,1	46,1	47,8	:	:
Česká republika	53,0	52,8	52,7	52,5	54,2	54,7	1,8
Dánsko	57,3	57,0	57,0	58,4	60,0	62,6	5,3
Německo	57,7	56,8	55,7	54,6	55,4	57,4	-0,3
Estonsko	49,0	48,1	48,2	51,1	55,5	56,1	7,1
Irsko	47,8	49,0	49,0	50,1	53,9	55,8	8,0
Řecko	54,4	54,9	54,2	54,4	56,0	58,0	3,6
Španělsko	56,0	55,5	55,0	55,4	56,7	56,8	0,8
Francie	57,3	57,1	57,0	56,4	56,6	58,0	0,7
Itálie	53,8	54,2	54,4	54,1	55,1	55,8	2,0
Kypr	58,2	57,7	56,4	54,5	53,8	55,1	-3,2
Lotyšsko	45,6	47,5	49,8	52,7	56,2	53,1	7,5
Litva	49,4	49,1	50,8	49,9	50,2	50,7	1,3
Lucembursko	52,2	51,0	48,4	47,4	48,1	51,5	-0,8
Maďarsko	51,0	51,8	50,9	50,9	51,0	50,0	-1,0
Malta	53,6	51,2	51,1	49,7	49,5	51,2	-2,4
Nizozemsko	59,3	57,6	57,0	56,8	57,2	60,2	1,0
Polsko	49,4	48,2	47,0	46,4	48,4	47,5	-1,9
Portugalsko	58,9	59,5	58,4	57,4	58,4	60,4	1,5
Rumunsko	53,8	58,3	56,1	56,8	60,5	60,2	6,4
Slovinsko	62,1	61,7	61,1	60,1	61,3	64,3	2,3
Slovensko	42,0	42,8	42,2	41,8	42,3	46,1	4,1
Finsko	54,4	55,3	55,0	53,7	55,8	59,5	5,2
Švédsko	57,9	57,5	56,1	56,9	56,9	58,5	0,6
Velká Británie	62,1	62,4	62,1	62,1	61,7	64,5	2,4
USA	65,2	64,5	64,4	64,4	64,5	64,4	-0,8

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, propočít U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis. Dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, březen 2011

Poznámka: Data za Rakousko nejsou k dispozici; * rok 2008, 2009 za EU-27 odhad VÚPSV, v.v.i.

2. Úroveň a vývoj jednotkových nákladů práce v paritě kupní síly (EU-27) v EU a v USA

	JNP v PPS (EU-27)						přírůstek v p.b. 2009-2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
EU-27	58,8	58,4	57,8	57,4	57,6*	59,3*	:
EU-25	59,0	58,6	58,0	57,6	:	:	:
EU-15	61,7	61,1	60,5	60,1	:	:	:
Belgie	64,3	64,4	64,7	65,0	68,2	72,3	8,0
Bulharsko	17,0	17,5	17,6	18,5	20,4	:	:
Česká republika	28,2	30,3	32,1	32,5	38,1	37,1	9,0
Dánsko	76,8	78,4	78,1	79,5	82,8	88,8	12,0
Německo	61,4	58,8	57,3	55,9	57,7	61,4	0,0
Estonsko	28,3	28,8	30,8	34,9	39,2	38,7	10,5
Irsko	57,1	59,1	59,2	59,1	65,6	66,9	9,8
Řecko	44,9	46,8	46,5	48,2	50,3	54,7	9,8
Španělsko	50,5	50,7	49,7	49,7	52,3	53,6	3,2
Francie	63,9	63,0	63,1	62,0	64,4	67,5	3,6
Itálie	55,7	56,1	55,7	54,4	55,6	57,7	2,0
Kypr	51,2	50,9	49,9	47,9	48,2	50,4	-0,9
Lotyšsko	22,3	24,6	28,6	35,1	40,5	35,8	13,5
Litva	23,9	25,3	27,5	28,7	31,6	31,3	7,4
Lucembursko	57,2	58,0	54,3	54,0	55,7	61,6	4,4
Maďarsko	30,4	32,0	30,4	32,8	33,4	30,3	-0,1
Malta	36,1	34,7	35,3	34,7	35,7	38,1	2,0
Nizozemsko	63,9	61,6	60,7	60,0	61,9	67,8	3,8
Polsko	24,1	26,8	27,3	27,8	32,7	27,1	3,0
Portugalsko	50,0	48,6	47,4	46,6	48,6	50,7	0,7
Rumunsko	20,5	27,4	28,0	31,7	33,7	30,3	:
Slovinsko	45,1	45,0	45,6	46,6	49,5	53,7	8,6
Slovensko	21,5	22,6	23,3	25,1	27,9	31,1	9,6
Finsko	62,9	64,5	64,2	62,2	65,7	71,9	9,0
Švédsko	68,6	69,4	67,7	67,3	66,7	65,4	-3,2
Velká Británie	68,7	69,3	70,1	72,1	63,5	61,7	-7,0
USA	62,2	61,9	63,0	58,0	56,9	62,1	-0,1

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, duben 2010, propočet VÚPSV, v.v.i.; U.S. Department of commerce, *Bureau of Economic Analysis*. Dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, květen 2010

Poznámka: Data za Rakousko nejsou k dispozici; * rok 2008, 2009 za EU-27 odhad VÚPSV, v.v.i.

3. Relace jednotkových nákladů práce k průměru EU-27 v % v národní cenové hladině

	relace JNP k EU-27 v % v národní cenové hladině						přírůstek v p.b. 2009-2004
	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*	
EU-27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0
EU-25	99,1	99,1	99,1	99,2	99,3	:	:
EU-15	99,0	99,1	99,3	99,5	99,7	:	:
Belgie	102,8	102,5	103,2	103,6	105,8	106,1	3,2
Bulharsko	82,6	81,7	79,7	80,4	82,9	87,1	4,5
Česká republika	90,1	90,4	91,2	91,4	94,2	92,3	2,2
Dánsko	97,4	97,5	98,6	101,7	104,2	105,6	8,1
Německo	98,3	97,3	96,4	95,2	96,1	96,8	-1,4
Estonsko	83,4	82,3	83,4	89,0	96,3	94,6	11,2
Irsko	81,3	83,9	84,8	87,3	93,5	94,1	12,7
Řecko	92,6	94,0	93,7	94,8	97,2	97,8	5,2
Španělsko	95,3	95,0	95,2	96,4	98,4	95,7	0,5
Francie	97,4	97,8	98,5	98,3	98,3	97,7	0,3
Itálie	91,5	92,8	94,2	94,2	95,7	94,1	2,6
Kypr	99,0	98,8	97,5	94,8	93,4	92,8	-6,2
Lotyšsko	77,5	81,3	86,2	91,8	97,7	89,5	11,9
Litva	84,0	84,1	87,9	87,0	87,2	85,5	1,4
Lucembursko	88,9	87,3	83,7	82,6	83,4	86,7	-2,1
Maďarsko	86,8	88,6	88,0	88,7	88,5	84,2	-2,5
Malta	91,2	87,7	88,5	86,5	85,9	86,3	-4,9
Nizozemsko	100,8	98,6	98,5	99,0	99,2	101,5	0,7
Polsko	84,0	82,6	81,3	80,9	84,1	80,1	-3,9
Portugalsko	100,2	101,8	101,0	100,0	101,5	101,9	1,7
Rumunsko	91,5	99,8	97,0	99,0	105,1	101,4	10,0
Slovinsko	105,6	105,5	105,7	104,7	106,4	108,5	2,8
Slovensko	71,5	73,2	73,0	72,9	73,5	77,7	6,2
Finsko	92,5	94,6	95,2	93,5	96,8	100,4	7,9
Švédsko	98,5	98,4	97,1	99,1	98,7	98,7	0,2
Velká Británie	105,7	106,7	107,4	108,1	107,1	108,7	3,0
USA	110,7	110,3	111,4	112,1	112,0	108,5	-2,2

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, propočít U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis. Dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, duben 2011

Poznámka: Data za Rakousko nejsou k dispozici; * rok 2008, 2009 odhad VÚPSV, v.v.i. (chybějící data převzata z národních účtů)

4. Relace jednotkových nákladů práce k průměru EU-27 v % PPS

	relace JNP v PPS k EU-27 v %						přírůstek v p.b. 2009-2004
	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*	
EU-27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0
EU-25	100,4	100,3	100,3	100,3	:	:	:
EU-15	105,0	104,6	104,7	104,7	:	:	:
Belgie	109,4	110,2	111,9	113,1	118,5	121,8	12,4
Bulharsko	29,0	29,9	30,4	32,2	35,4	38,7	9,7
Česká republika	47,9	51,9	55,5	56,5	66,2	62,6	14,7
Dánsko	130,6	134,2	135,2	138,4	143,8	149,7	19,1
Německo	104,5	100,7	99,1	97,3	100,1	103,5	-1,0
Estonsko	48,1	49,3	53,2	60,8	68,0	65,3	17,2
Irsko	97,1	101,2	102,4	103,0	113,9	112,7	15,6
Řecko	76,5	80,1	80,5	83,9	87,3	92,2	15,8
Španělsko	85,9	86,8	86,0	86,5	90,8	90,4	4,5
Francie	108,7	107,8	109,2	108,0	111,8	113,8	5,1
Itálie	94,8	96,1	96,4	94,8	96,6	97,3	2,5
Kypr	87,1	87,1	86,4	83,4	83,6	84,9	-2,3
Lotyšsko	37,9	42,1	49,5	61,2	70,3	60,4	22,5
Litva	40,7	43,2	47,5	49,9	54,8	52,8	12,1
Lucembursko	97,3	99,3	94,0	94,0	96,8	103,8	6,5
Maďarsko	51,7	54,9	52,5	57,0	58,1	51,1	-0,6
Malta	61,5	59,3	61,1	60,5	62,1	64,2	2,8
Nizozemsko	108,8	105,5	105,0	104,5	107,6	114,2	5,4
Polsko	41,0	45,8	47,3	48,5	56,8	45,7	4,7
Portugalsko	85,1	83,2	82,0	81,2	84,3	85,5	0,4
Rumunsko	34,9	46,8	48,4	55,3	58,4	51,1	16,2
Slovinsko	76,8	77,1	78,9	81,2	86,0	90,6	13,8
Slovensko	36,6	38,6	40,2	43,7	48,4	52,5	15,9
Finsko	107,0	110,4	111,0	108,3	114,1	121,2	14,2
Švédsko	116,6	118,7	117,1	117,2	115,9	110,2	-6,4
Velká Británie	116,9	118,6	121,2	125,5	110,2	104,0	-12,9
USA	105,8	106,0	108,9	101,1	98,7	104,7	-1,1

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, propočít U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis. Dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, duben 2011

Poznámka: Data za Rakousko nejsou k dispozici; * rok 2008, 2009 odhad VÚPSV, v.v.i. (chybějící data převzata z národních účtů)

5. Úroveň a vývoj roční produktivity v EU a v USA v EUR, národní cenová hladina

	produktivita (v eurech), národní cenová hladina						přírůstek v % 2009/2004	roční přírůstek v % 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
EU-27	49 619,0	51 246,5	53 323,2	55 615,8	55 204,6*	53 013,5*	:	:
EU-25	52 385,4	53 998,0	56 095,6	58 388,8	:	:	:	:
EU-15	58 319,1	59 891,2	62 167,5	64 435,7	:	:	:	:
Belgie	68 108,9	69 925,0	72 570,7	75 215,5	76 126,7	75 085,7	10,2	2,0
Bulharsko	5 990,5	6 653,4	7 330,2	8 285,5	9 237,3	9 377,9	56,5	9,4
Česká republika	18 371,5	20 406,1	22 564,5	24 699,0	28 512,9	26 634,3	45,0	7,7
Dánsko	72 692,7	75 903,0	78 544,8	80 061,2	80 929,7	79 403,7	9,2	1,8
Německo	56 987,8	57 876,7	59 660,0	61 345,2	61 696,8	59 672,4	4,7	0,9
Estonsko	16 190,7	18 336,7	20 674,4	24 097,9	24 452,3	23 178,6	43,2	7,4
Irsko	79 880,2	82 745,5	86 652,4	89 247,1	85 799,0	82 859,7	3,7	0,7
Řecko	41 038,8	42 811,7	44 949,7	47 478,2	49 444,3	49 397,1	20,4	3,8
Španělsko	45 476,5	47 211,2	49 218,1	51 132,4	52 994,9	54 989,6	20,9	3,9
Francie	66 469,5	68 724,9	71 225,6	73 662,2	75 281,2	74 612,4	12,3	2,3
Itálie	57 474,4	58 851,7	60 165,2	61 889,4	62 605,5	61 736,4	7,4	1,4
Kypr	35 995,8	37 290,2	39 370,0	41 453,2	44 622,6	43 118,8	19,8	3,7
Lotyšsko	10 928,2	12 533,4	14 694,8	18 803,8	20 390,5	18 790,5	71,9	11,4
Litva	12 598,3	14 111,9	15 943,2	18 565,9	21 215,3	18 708,2	48,5	8,2
Lucembursko	139 370,1	151 944,3	167 589,9	180 591,5	185 318,8	176 048,6	26,3	4,8
Maďarsko	21 213,3	22 702,6	22 848,8	25 658,9	27 420,0	24 575,4	15,8	3,0
Malta	29 946,1	31 551,1	32 791,7	34 247,6	36 064,8	35 871,9	19,8	3,7
Nizozemsko	59 891,0	62 294,6	64 447,2	66 517,7	68 370,6	66 350,3	10,8	2,1
Polsko	14 805,1	17 315,1	18 643,9	20 405,6	22 984,4	19 566,8	32,2	5,7
Portugalsko	29 051,9	30 009,8	31 063,7	32 639,6	33 095,1	33 254,9	14,5	2,7
Rumunsko	6 453,2	8 460,0	10 216,7	12 862,5	14 462,2	12 337,2	91,2	13,8
Slovinsko	29 345,7	31 194,5	33 289,8	36 027,3	37 899,7	36 471,2	24,3	4,4
Slovensko	15 662,8	17 367,2	19 364,7	23 291,4	26 531,5	26 650,9	70,2	11,2
Finsko	64 420,4	65 719,8	68 009,1	72 253,6	73 076,2	69 650,1	8,1	1,6
Švédsko	67 237,1	68 604,3	71 943,7	74 693,7	72 999,1	65 029,2	-3,3	-0,7
Velká Británie	62 227,3	63 736,5	67 120,8	70 250,0	61 658,7	54 032,4	-13,2	-2,8
USA	67 393,3	70 556,1	72 753,3	69 266,5	66 503,2	71 886,5	6,7	-1,1

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, propočít U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis. Dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, duben 2011

Poznámka: Data za Rakousko nejsou k dispozici; * rok 2008, 2009 za EU-27 odhad VÚPSV, v.v.i.

6. Úroveň a vývoj roční produktivity v EU a v USA v PPS, evropská cenová hladina

	HDP v PPS na pracovníka - EU-27						přírůstek v % 2009/2004	roční přírůstek v % 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
EU-27	49 619,0	51 246,5	53 323,2	55 615,8	55 204,6*	53 013,5*	:	:
EU-25	51 704,9	53 355,1	55 411,8	57 698,7	:	:	:	:
EU-15	55 010,3	56 759,8	58 976,8	61 209,9	:	:	:	:
Belgie	64 013,3	65 090,1	66 937,3	68 879,9	67 993,3	65 356,1	2,1	0,4
Bulharsko	17 087,7	18 189,7	19 233,9	20 676,1	21 619,4	21 124,8	23,6	4,3
Česká republika	34 545,0	35 548,2	37 114,1	39 940,5	40 555,7	39 250,2	13,6	2,6
Dánsko	54 225,1	55 138,3	57 282,5	58 827,4	58 666,3	55 988,0	3,3	0,6
Německo	53 558,5	55 908,7	58 019,2	59 979,5	59 227,1	55 812,4	4,2	0,8
Estonsko	28 077,2	30 589,0	32 372,4	35 267,4	34 632,2	33 578,8	19,6	3,6
Irsko	66 905,9	68 588,8	71 706,6	75 622,9	70 474,4	69 149,4	3,4	0,7
Řecko	49 716,7	50 208,1	52 361,3	53 654,9	55 039,6	52 376,9	5,4	1,0
Španělsko	50 473,2	51 685,2	54 494,0	57 004,3	57 480,1	58 245,0	15,4	2,9
Francie	59 585,1	62 328,8	64 254,0	66 993,0	66 196,4	64 070,3	7,5	1,5
Itálie	55 487,9	56 865,4	58 784,4	61 523,4	62 026,2	59 738,1	7,7	1,5
Kypr	40 912,3	42 284,7	44 439,0	47 133,8	49 860,4	47 144,5	15,2	2,9
Lotyšsko	22 354,6	24 197,4	25 582,9	28 233,2	28 335,8	27 848,0	24,6	4,5
Litva	26 046,3	27 447,4	29 507,0	32 342,3	33 740,0	30 303,6	16,3	3,1
Lucembursko	127 275,1	133 526,8	149 263,3	158 636,3	159 778,4	147 055,1	15,5	2,9
Maďarsko	35 614,9	36 671,2	38 276,9	39 881,5	41 795,6	40 498,3	13,7	2,6
Malta	44 426,9	46 619,9	47 526,5	48 980,6	49 932,8	48 204,8	8,5	1,6
Nizozemsko	55 512,7	58 210,0	60 461,6	63 002,8	63 090,0	58 960,7	6,2	1,2
Polsko	30 340,2	31 208,4	32 083,2	34 020,4	34 001,0	34 295,4	13,0	2,5
Portugalsko	34 183,8	36 722,3	38 230,1	40 172,4	39 806,9	39 606,1	15,9	3,0
Rumunsko	16 927,3	18 026,5	20 468,4	23 035,8	26 003,9	24 505,3	44,8	7,7
Slovinsko	40 390,2	42 698,3	44 604,1	46 494,2	46 871,0	43 664,1	8,1	1,6
Slovensko	30 620,7	32 923,8	35 123,4	38 860,5	40 281,9	39 467,2	28,9	5,2
Finsko	55 658,6	56 315,7	58 303,4	62 383,9	62 016,8	57 675,5	3,6	0,7
Švédsko	56 774,8	56 860,1	59 696,0	63 152,3	62 210,4	58 211,5	2,5	0,5
Velká Británie	56 259,7	57 368,5	59 464,7	60 497,5	59 909,7	56 494,3	0,4	0,1
USA	70 617,3	73 520,9	74 438,8	76 885,7	75 432,7	74 511,6	5,5	3,5

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, propočtení U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis. Dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, duben 2011

Poznámka: Data za Rakousko nejsou k dispozici; * rok 2008, 2009 za EU-27 odhad VÚPSV, v.v.i.

7. Relace HDP na pracovníka k průměru EU-27 v % v národní cenové hladině

	produktivita (v eurech) v relaci k EU-27 v %, národní cenová hladina						přírůstek v p.b. 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*	
EU-27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0
EU-25	105,6	105,4	105,2	105,0	:	:	:
EU-15	117,5	116,9	116,6	115,9	:	:	:
Belgie	137,3	136,4	136,1	135,2	137,9	141,6	4,4
Bulharsko	12,1	13,0	13,7	14,9	16,7	17,7	5,6
Česká republika	37,0	39,8	42,3	44,4	51,6	50,2	13,2
Dánsko	146,5	148,1	147,3	144,0	146,6	149,8	3,3
Německo	114,9	112,9	111,9	110,3	111,8	112,6	-2,3
Estonsko	32,6	35,8	38,8	43,3	44,3	43,7	11,1
Irsko	161,0	161,5	162,5	160,5	155,4	156,3	-4,7
Řecko	82,7	83,5	84,3	85,4	89,6	93,2	10,5
Španělsko	91,7	92,1	92,3	91,9	96,0	103,7	12,1
Francie	134,0	134,1	133,6	132,4	136,4	140,7	6,8
Itálie	115,8	114,8	112,8	111,3	113,4	116,5	0,6
Kypr	72,5	72,8	73,8	74,5	80,8	81,3	8,8
Lotyšsko	22,0	24,5	27,6	33,8	36,9	35,4	13,4
Litva	25,4	27,5	29,9	33,4	38,4	35,3	9,9
Lucembursko	280,9	296,5	314,3	324,7	335,7	332,1	51,2
Maďarsko	42,8	44,3	42,8	46,1	49,7	46,4	3,6
Malta	60,4	61,6	61,5	61,6	65,3	67,7	7,3
Nizozemsko	120,7	121,6	120,9	119,6	123,8	125,2	4,5
Polsko	29,8	33,8	35,0	36,7	41,6	36,9	7,1
Portugalsko	58,5	58,6	58,3	58,7	59,9	62,7	4,2
Rumunsko	13,0	16,5	19,2	23,1	26,2	23,3	10,3
Slovinsko	59,1	60,9	62,4	64,8	68,7	68,8	9,7
Slovensko	31,6	33,9	36,3	41,9	48,1	50,3	18,7
Finsko	129,8	128,2	127,5	129,9	132,4	131,4	1,6
Švédsko	135,5	133,9	134,9	134,3	132,2	122,7	-12,8
Velká Británie	125,4	124,4	125,9	126,3	111,7	101,9	-23,5
USA	135,8	137,7	136,4	124,5	120,5	135,6	-0,2

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, propočít U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis. Dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, duben 2011

Poznámka: Data za Rakousko nejsou k dispozici; * rok 2008, 2009 odhad VÚPSV, v.v.i. (chybějící data převzata z národních účtů)

8. Relace HDP na pracovníka k průměru EU-27 v % v PPS

	HDP v PPS na pracovníka relace k EU-27 %						přírůstek v p.b. 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*	
EU-27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0
EU-25	104,2	104,1	103,9	103,7	:	:	:
EU-15	110,9	110,8	110,6	110,1	:	:	:
Belgie	129,0	127,0	125,5	123,8	123,2	123,3	-5,7
Bulharsko	34,4	35,5	36,1	37,2	39,2	39,8	5,4
Česká republika	69,6	69,4	69,6	71,8	73,5	74,0	4,4
Dánsko	109,3	107,6	107,4	105,8	106,3	105,6	-3,7
Německo	107,9	109,1	108,8	107,8	107,3	105,3	-2,7
Estonsko	56,6	59,7	60,7	63,4	62,7	63,3	6,8
Irsko	134,8	133,8	134,5	136,0	127,7	130,4	-4,4
Řecko	100,2	98,0	98,2	96,5	99,7	98,8	-1,4
Španělsko	101,7	100,9	102,2	102,5	104,1	109,9	8,1
Francie	120,1	121,6	120,5	120,5	119,9	120,9	0,8
Itálie	111,8	111,0	110,2	110,6	112,4	112,7	0,9
Kypr	82,5	82,5	83,3	84,7	90,3	88,9	6,5
Lotyšsko	45,1	47,2	48,0	50,8	51,3	52,5	7,5
Litva	52,5	53,6	55,3	58,2	61,1	57,2	4,7
Lucembursko	256,5	260,6	279,9	285,2	289,4	277,4	20,9
Maďarsko	71,8	71,6	71,8	71,7	75,7	76,4	4,6
Malta	89,5	91,0	89,1	88,1	90,5	90,9	1,4
Nizozemsko	111,9	113,6	113,4	113,3	114,3	111,2	-0,7
Polsko	61,1	60,9	60,2	61,2	61,6	64,7	3,5
Portugalsko	68,9	71,7	71,7	72,2	72,1	74,7	5,8
Rumunsko	34,1	35,2	38,4	41,4	47,1	46,2	12,1
Slovinsko	81,4	83,3	83,6	83,6	84,9	82,4	1,0
Slovensko	61,7	64,2	65,9	69,9	73,0	74,4	12,7
Finsko	112,2	109,9	109,3	112,2	112,3	108,8	-3,4
Švédsko	114,4	111,0	112,0	113,6	112,7	109,8	-4,6
Velká Británie	113,4	111,9	111,5	108,8	108,5	106,6	-6,8
USA	142,3	143,5	139,6	138,2	136,6	140,6	-1,8

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, propočít U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis. Dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, duben 2011

Poznámka: Data za Rakousko nejsou k dispozici; * rok 2008, 2009 odhad VÚPSV, v.v.i. (chybějící data převzata z národních účtů)

9. Úroveň a vývoj ročních náhrad zaměstnancům na zaměstnance v EU a v USA

	roční náhrady zaměstnancům na zaměstnance (v eurech)						přírůstek v % 2009/2004	roční přírůstek v % 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
EU-27	29 163,5	29 938,4	30 820,1	31 934,0	31 796,6*	31 448,6*	:	:
EU-25	30 521,9	31 254,1	32 138,2	33 245,8	:	:	:	:
EU-15	33 942,8	34 688,7	35 691,7	36 804,4	:	:	:	:
Belgie	41 171,0	41 888,9	43 277,9	44 749,3	46 392,8	47 239,8	14,7	2,8
Bulharsko	2 908,5	3 176,1	3 376,3	3 823,5	4 411,7	4 846,4	66,6	10,8
Česká republika	9 728,4	10 777,2	11 897,4	12 968,7	15 466,1	14 576,2	49,8	8,4
Dánsko	41 631,2	43 227,0	44 753,5	46 748,1	48 592,1	49 721,7	19,4	3,6
Německo	32 908,8	32 886,6	33 226,1	33 519,5	34 163,7	34 276,3	4,2	0,8
Estonsko	7 936,6	8 810,9	9 960,4	12 315,7	13 562,4	13 008,2	63,9	10,4
Irsko	38 181,2	40 549,7	42 450,1	44 726,0	46 229,4	46 236,0	21,1	3,9
Řecko	22 340,2	23 504,0	24 355,0	25 848,9	27 669,1	28 661,8	28,3	5,1
Španělsko	25 471,6	26 206,0	27 076,9	28 316,7	30 048,3	31 233,5	22,6	4,2
Francie	38 064,9	39 271,1	40 564,9	41 558,0	42 608,7	43 254,7	13,6	2,6
Itálie	30 920,5	31 917,6	32 750,1	33 480,4	34 494,2	34 478,1	11,5	2,2
Kypr	20 954,0	21 513,7	22 185,5	22 572,0	24 009,0	23 739,9	13,3	2,5
Lotyšsko	4 978,4	5 953,5	7 318,4	9 915,6	11 468,6	9 971,7	100,3	14,9
Litva	6 223,3	6 931,9	8 100,7	9 271,8	10 659,1	9 485,8	52,4	8,8
Lucembursko	72 796,8	77 472,8	81 060,0	85 643,8	89 054,6	90 577,2	24,4	4,5
Maďarsko	10 816,5	11 752,2	11 624,4	13 062,9	13 975,0	12 277,5	13,5	2,6
Malta	16 051,2	16 157,5	16 772,6	17 014,9	17 848,7	18 368,5	14,4	2,7
Nizozemsko	35 489,3	35 878,2	36 706,9	37 808,6	39 084,0	39 949,9	12,6	2,4
Polsko	7 310,3	8 352,2	8 763,8	9 474,4	11 128,5	9 294,8	27,1	4,9
Portugalsko	17 106,8	17 844,0	18 128,0	18 732,8	19 339,2	20 093,2	17,5	3,3
Rumunsko	3 468,6	4 931,8	5 729,3	7 310,4	8 753,2	7 421,6	114,0	16,4
Slovinsko	18 220,8	19 235,2	20 328,8	21 666,2	23 223,5	23 468,2	28,8	5,2
Slovensko	6 578,0	7 425,8	8 169,8	9 744,9	11 229,5	12 282,6	86,7	13,3
Finsko	35 015,3	36 332,0	37 407,8	38 799,5	40 760,9	41 473,5	18,4	3,4
Švédsko	38 919,4	39 443,0	40 388,5	42 504,7	41 511,9	38 057,5	-2,2	-0,4
Velká Británie	38 644,5	39 743,1	41 671,9	43 611,4	38 020,3	34 839,2	-9,8	-2,1
USA	43 909,9	45 511,2	46 872,9	44 632,1	42 898,3	46 280,5	5,4	1,1

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, propočít U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis. Dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, duben 2011; Eurostat: *Economy and finance - Exchange rates*, duben 2011; dostupné na <http://ec.europa.eu/eurostat>

Poznámka: Data za Rakousko nejsou k dispozici; * rok 2008, 2009 za EU-27 odhad VÚPSV, v.v.i.

10. Relace průměrných ročních náhrad zaměstnancům na zaměstnance k průměru EU-27 v % v EUR dle směnného kurzu

	roční náhrady zaměstnancům na zaměstnance (v eurech) k EU-27 v %						přírůstek v p.b. 2009/2004
	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*	
EU-27	100,0	100,0	100,0	100,0	:	:	:
EU-25	104,7	104,4	104,3	104,1	:	:	:
EU-15	116,4	115,9	115,8	115,3	:	:	:
Belgie	141,2	139,9	140,4	140,1	145,9	150,2	9,0
Bulharsko	10,0	10,6	11,0	12,0	13,9	15,4	5,4
Česká republika	33,4	36,0	38,6	40,6	48,6	46,3	13,0
Dánsko	142,8	144,4	145,2	146,4	152,8	158,1	15,4
Německo	112,8	109,8	107,8	105,0	107,4	109,0	-3,9
Estonsko	27,2	29,4	32,3	38,6	42,7	41,4	14,1
Irsko	130,9	135,4	137,7	140,1	145,4	147,0	16,1
Řecko	76,6	78,5	79,0	80,9	87,0	91,1	14,5
Španělsko	87,3	87,5	87,9	88,7	94,5	99,3	12,0
Francie	130,5	131,2	131,6	130,1	134,0	137,5	7,0
Itálie	106,0	106,6	106,3	104,8	108,5	109,6	3,6
Kypr	71,9	71,9	72,0	70,7	75,5	75,5	3,6
Lotyšsko	17,1	19,9	23,7	31,1	36,1	31,7	14,6
Litva	21,3	23,2	26,3	29,0	33,5	30,2	8,8
Lucembursko	249,6	258,8	263,0	268,2	280,1	288,0	38,4
Maďarsko	37,1	39,3	37,7	40,9	44,0	39,0	2,0
Malta	55,0	54,0	54,4	53,3	56,1	58,4	3,4
Nizozemsko	121,7	119,8	119,1	118,4	122,9	127,0	5,3
Polsko	25,1	27,9	28,4	29,7	35,0	29,6	4,5
Portugalsko	58,7	59,6	58,8	58,7	60,8	63,9	5,2
Rumunsko	11,9	16,5	18,6	22,9	27,5	23,6	11,7
Slovinsko	62,5	64,2	66,0	67,8	73,0	74,6	12,1
Slovensko	22,6	24,8	26,5	30,5	35,3	39,1	16,5
Finsko	120,1	121,4	121,4	121,5	128,2	131,9	11,8
Švédsko	133,5	131,7	131,0	133,1	130,6	121,0	-12,4
Velká Británie	132,5	132,7	135,2	136,6	119,6	110,8	-21,7
USA	150,6	152,0	152,1	139,8	134,9	147,2	-3,4

Zdroj: Eurostat: *Economy and finance - National accounts*. Dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/introduction, březen 2011, propočítáno U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis. Dostupné na <http://www.bea.gov/index.htm>, duben 2011; Eurostat: *Economy and finance - Exchange rates*, duben 2011; dostupné na <http://ec.europa.eu/eurostat>

Poznámka: Data za Rakousko nejsou k dispozici; * rok 2008, 2009 odhad VÚPSV, v.v.i. (chybějící data převzata z národních účtů)

Faktory změny JNP v ČR

1. Faktory změny jednotkových nákladů práce v ČR v letech 2003-2008

položka	index		roční změna v %	
	2009/2004	2009/2008	2009/2004	2009/2008
průměrné náhrady zaměstnancům v Kč	1,242	0,999	4,4	-0,1
pracnost v Kč	0,832	1,010	-3,6	1,0
Kč/EUR	0,829	1,060	-3,7	6,0
průměrná náhrada zaměstnancům v EUR	1,498	0,942	8,4	-5,8
pracnost v národní cenové hladině (prac./HDP) v EUR	0,690	1,071	-7,2	7,1
JNP v národní cenové hladině	1,033	1,009	0,7	0,9
relativní cenová úroveň (CPL) k EU-27	1,276	0,966	5,0	-3,4
JNP v PPS	1,319	0,974	1,8	3,2

Zdroj: výpočty VÚPSV, v.v.i.

2. Vybrané charakteristiky a faktory pohybu jednotkových nákladů práce v paritě kupní síly v letech 2004-2009

ukazatel	2004	2008	2009
relace JNP v národní cenové hladině a v PPS (EU27)	1,880	1,422	1,474
směnný kurz Kč/EUR	31,89	24,95	26,44
parita kupní síly (HDP EU-25 v PPS)	16,97	16,93	17,95
relativní cenová úroveň (CPL)	0,53	0,70	0,68

Zdroj: Eurostat: National Accounts, duben 2011, výpočty VÚPSV, v.v.i. Dostupné na <http://ec.europa.eu/eurostat>

3. Vývoj kurzu národních měn k EUR (země EU a USA)

země	měna	směnný kurz						index 2009/2004
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Česká republika	czk	31,89	29,78	28,34	27,77	24,95	26,44	0,829
Dánsko	dkk	7,44	7,45	7,46	7,45	7,46	7,45	1,001
Estonsko	eek	15,65	15,65	15,65	15,65	15,65	:	:
Litva	ltl	3,45	3,45	3,45	3,45	3,45	3,45	1,000
Lotyšsko	lvl	0,67	0,70	0,70	0,70	0,70	0,71	1,061
Maďarsko	huf	251,66	248,05	264,26	251,35	251,51	280,33	1,114
Polsko	pln	4,53	4,02	3,90	3,78	3,51	4,33	0,956
Rumunsko	ron	4,05	3,62	3,53	3,34	3,68	4,24	1,047
Švédsko	sek	9,12	9,28	9,25	9,25	9,62	10,62	1,164
Velká Británie	gbp	0,68	0,68	0,68	0,68	0,80	0,89	1,313
USA	usd	1,24	1,24	1,26	1,37	1,47	1,39	1,121

Zdroj: Eurostat: Economy and finance - Exchange rates, duben 2011. Dostupné na <http://ec.europa.eu/eurostat>